Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Voltaire, François-Marie de.; [François-Marie de Voltaire] ; oversatte af det Franske [ved Jens Schelderup Sneedorf].
Titel | Title:	Verden som den er eller Babues Syn, skreven af ham selv og Memnon
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Sorøe : trykt hos Jonas Lindgren, 1758
Fysiske størrelse | Physical extent:	48 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 58 8°
1 1 58 0 8 13344 5
+REX

58,– 361.

Verden som den er

Eller

Babues Syn,

skreven af ham selv

og

Memon.

Oversatte af det Franske.

Sorøe, 1758.

Trykt hos Jonas Lindgren, det Ridderl. Acad. Bogtrykker.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Til Læseren.

Jeg har mærket at vore Bogtrykkere har størst Afgang paa Eventyrer, og derfor oversat disse 2 smaa Stykker baade for at forskaffe min Forlæggere nogen Fordeel, og for at levere en Prøve af Fabler i en bedre Smag end de fleste af dem, som oversættes, kiøbes og læses i saa stor en Mengde.

Og da man her som paa alle Steder i Verden er meget mere tilbøielig til at finde Feil i Indretninger, end til at see det Gode, hvoraf endeel undertiden kommer af Misbrugene selv, holder jeg for at de kan tiene mange ikke alene til Tidsfordriv, men og til Opbyggelse. Denne Dadle-Syge, som berøver Menneskene saa meget af den Fornøielse som de kunde have baa-

de af deres egen Lykke, og af andres yttrer sig gemeenligen allerheftigst mod saadanne Indretninger, som har en Nytte og Fremgang der kan opvække Misundelse. Det skulle være mig kiert, om nogle af disse ufornsielige Mennesker vilde af Babues Historie lære, at det ikke er saa underligt som de tro, om man paa et Sted i Verden finder nogle af de Feil som er almindelige paa alle andre; Og af Memnons, som jeg i sær vil anprise Dem; at ikke have for gode Tanker om Dem selv og om deres egen Viisdom.

Ver-

Verden som den er
eller
Babues Syn,
skreven af ham selv.

1. Cap.

Iblant de Aander som forestaae Rigerne i Verden er Ituriel en af de fornemmeste; han har Opsigt over Asien. Han steeg en Morgen need i en Scyters Babues Bolig ved Floden Onun og sagde til ham: Babue, Perserne har ved deres Daarligheder og Laster tildraget sig vores Vrede. Der blev i Gaaer holt en Forsamling af Asiens Skyts-Engle for at afgiøre om man skulle straffe Persepolis eller ødeleg-

ge den. Gaae hen til denne Bye, undersøg alle Ting, og naar du er kommen tilbage og har giort mig rigtig rede derfor, vil jeg efter din Beretning forerage mig enten at tugte Byen eller at ødelegge den. Men, Herre, sagde Babue, jeg har jo aldrig været i Persien og jeg kiender ingen der. Desbedre er det, svarede Engelen, du er da ikke partisk; Himlen har givet dig Skiønsomhed, og af mig skal du faae Gaver til at vinde Folkes Fortroelighed, gaae, see, hør, giv Agt paa alting og frygt ikke, du skal overalt blive vel modtagen.

Babue satte sig paa sin Kameel og reiste med sine Tienere; Efter nogle Dages Forløb mødte han paa den store Slette Sennar den Persiske Armee, som brød op for at angribe den Indianske. Han gav sig i Samtale med den første Soldat som han mødte, og spurte ham hvad der var Aarsag til Krigen: Jeg forsikrer dem sagde Soldaten at jeg veed slet intet deraf. Det er ikke min Sag. Min Forretning er at slaae ihiel og at lade mig slaae ihiel for at fortiene mit Brød; det

er

er mig ligemeget hvem jeg tiener. Jeg kunde gierne i Morgen gaae over til Indianernes Leir; thi man siger, at de give en halv Kobber-Penge meere om Dagen til deres Soldater, end vi faae her i den Persiske Tieneste. Vil I vide hvorfor vi slaaes, maa I sporge min Capitaine derom.

Babue gav Soldaten en liden Forœring og gik ind i Leiren, han giorde strax Bekiendtskab med Capitainen og spurte ham om Aarsagen til Krigen; hvorledes meene I at jeg kan vide det sagde Capitainen, og hvad gaaer det mig an. Jeg boer 200 Mile fra Persepolis. Saa snart jeg horte at Krigen var forkyndet, forlod jeg strax min Familie for efter Sedvane at soge enten Dod eller Lykke, siden jeg dog ikke havde andet at bestille. Men Eders Kamerater, sagde Babue, er de ikke bedre underrettede end I. Nei, svarede Officeren, der er ingen uden nogle af de fornemste i Landet som veed hvorfor man slaar hinanden ihiel.

Babue som forundrede sig over dette Svar, søgte Adgang til Generalerne, og var saa lykkelig at han vant deres Fortroelighed. En af Dem sagde ham omsider, at Anledningen til denne Krig, som nu i tive Aar havde ødelagt Asien, reiste sig først af en Trette imellem en Gilding ved den store Persiske Konges Hof og en af den store Indianske Konges Toldbetientere. Tretten angik en Afgift som ungefær beløb sig til trediote Deelen af en Darik. Vores første Minister, sagde han, og den Indianske viiste sig begge meget nidkiere i at forsvare Deres Herrers Ret; De blev hidsige og man bragte paa begge Sider en Krigshær i Marken af en Million Soldater. Denne Hær forøges aarlig med mere end Fire Hundrede Tusende Mand; Mord, Brand, Rov og Ødelæggelse tager stedse til, Landene lide og Forfølgelserne vedvare uden Ophør. Vores første Minister og den Indianske forsikre ofte at de ikke søge andet end det menneskelige Kiøns Lyksalighed, og ved hver Forsikring bliver altid en Bye ødelagt og en Provints udplyndret.

Da-

Dagen efter gik et Rygte at Freden snart skulle sluttes, hvorover den Persiske General og den Indianske søgte begge jo før jo heller at levere hinanden et Slag; dette Slag var meget blodigt; Babue saae alle de Feil og Ugudeligheder som blev begaaede; han var Vidne til de fornemestes Opførsel, som giorde alt hvad de kunde til at deres egen Anførere kunde tabe; han saae Officerer dræbes af deres egne Folk; og Soldater tage Livet af deres halvdøde Kamerater for at bemægtige sig nogle revne og blodige Pialter. Han gik ind i Hospitalerne hvor de Saarede bleve henbragte, af hvilke de fleste ynkelig omkom ved deres umenneskelige Forsømmelse, som Kongen af Persien betalede dyrt for at hielpe dem. Er det Mennesker, raabte Babue, eller vilde Bester? Nu seer jeg nok at Persepolis maa ødelægges.

I denne Tanke gik han over til Indianernes Leir, hvor han blev lige saa vel imodtagen som i den Persiske, efter det som Engelen havde spaaet ham; men han fant og der de samme Laster som han

tilforn havde anseet med Forskrækkelse. Jeg mærker nok sagde han ved sig selv, at dersom Engelen Ituriel vil udrydde Perserne, maa den Indianske Engel og ødelegge Indianerne. Siden, da han noiere blev underrettet om det som passerede i begge Armeer, blev han adskillige Gierninger vaer, som kom af en Ædelmodighed, Høihiertighed og Menneske-Kierlighed, der indtog ham baade med Forundring og Glæde; Ubegribelige Mennesker, sagde han, hvorledes kan I forene saa megen Nedrighed og Høihed, saa mange Dyder og Laster.

Imidlertid blev Freden sluttet, og Anførerne for begge Armeer, reiste hiem for at søge Belønninger ved deres Hofer, endskiønt ingen af dem havde indlagt nogen betydelig Seier, men kuns for deres egen Nyttes Skyld udgydet saa mange Menneskers Blod; Man bekientgiorde Freden ved offentlige Skrifter, som ikke talede om andet end om de gyldene Tider og den store Lykksalighed som man nu vilde finde paa Jorden. Gud være lovet, sagde Babue, Persepolis skal

nu

nu blive den rene Dyds- og Uskyldigheds Bolig, og ikke ødelegges som de misundelige Aander har ønsket; Lad os begive os uden Ophør til denne Hoved-Stad i Asien.

2. Cap.

Han kom til denne store Bye igiennem den gamle Indgang, som var ganske barbarisk og saae meget slet ud. Denne hele Deel af Byen lignede den Tid da den er bleven bygt; thi endskiønt Menneskene er saa paastaaende i at rose det gamle fremfor det ny, maa man dog tilstaae at de første Forsøg er i alle Ting ufuldkomne.

Babue traf der en Flok Mennesker som bestod af de ureneste og hesligste Personer af begge Kiøn, denne Flok som saae meget dum ud, trengede sig ind i en stor og mørk Bygning. Af den bestandige Brumlen og Bevægelse som han mærkede, og af de Penge som nogle gav til andre for at faae Tilladelse at sidde, sluttede han, at han maatte

være

være paa et Torv, hvor man solte Træ-Stole, men da han strax efter saae adskillige Fruentimmer falde paa Knæ og at lade som de saae lige frem, endskiønt de kastede Øinene til Siden efter Mandfolkene, merkede han at han var i en Tempel. Nogle grove, heese, vilde og skurrende Røster foraarsagede et Gien-Skral fra Hvelvingen af en meget ilde lydende Stemme, som giorde samme Virkning som den Lyd Jagt-Hundene give fra sig, naar man blæser i Jagt-Hornet for at kalde dem. Han stoppede Ørene til, og havde nær tilstoppet baade Øinene og Næsen med, da han saae nogle Arbeidere komme ind i Templen med Stager og Spader, de løftede en stor Steen op, og kastede Jorden til paa begge Sider, som gav en giftig Stank fra sig; Tilsidst lagde man en Død ned i Hulen og veltede Stenen oven paa igien. Hvad, sagde Babue, disse Folk begrave deres Døde paa de samme Steder, hvor de tilbede Gud, deres Tempeler er opfylte med Aadseler. Jeg undrer mig ikke meere over de smitsomme Sygdomme som er saa almindelige i Persepolis;

lis; Stanken af de Døde og af saa mange Levende som trenge sig sammen paa et Sted er tilstrekkelig nok til at forgifte den hele Jord. Ak hvilken slet Bye er ikke Persepolis, jeg vil raade Ituriel til at ødelegge den.

3. Cap.

Imidlertid var Solen nær ved Høiden af sit Løb, og Babue skulde spise til Middag i den anden Ende af Byen hos en Frue, som han havde et Brev til fra hendes Mand som var Officerer ved Armeen, han saae sig paa Veien om i Persepolis, han fandt andre Templer som var smukkere og bedre bygte hvor man saae artige Folk, og hørte en behalig og vel lydende Musik; han saae offentlige Vandspring, som endskiønt de var sat paa ubeqvemme Steder, dog forneiede Øiet med et behageligt Syn; Pladser hvor man saae de beste Konger som har regieret i Persien saavel afbildede at de syntes endnu at leve, andre Pladser hvor han hørte Folket raabe; Naar skal vi see den Herre igien som vi elske

elske saa høit; han betragtede med Forundring de kunstige Broer, som er bygt over Floden, de smukke og beqvemme Gader, og prægtige Huse som er bygt paa begge Sider, i sær det store Huus, hvor nogle Tusende gamle, tappre og saarede Soldater aflegge daglige Taksigelser til Gud og deres Velgiørere. Han gik tilsidst ind hos den Frue, som ventede ham til Middag tilligemed et Selskab af meget artige Folk; Huset var net og zirligt; Anretningen nydelig, Fruen ung, smuk, vittig, artig, Selskabet anstændigt, og Babue sagde hvert Øieblik ved sig selv: Engelen Ituriel giør ilde, dersom han vil ødelægge saa smuk en Bye.

4. Cap.

Ikke des mindre mærkede han, at den Frue, som i Begyndelsen havde spurt meget venligt om Nyt fra hendes Mand, talte ved Enden af Maaltidet endnu mere venlig til en ung Geistlig. Han saae en Embeds-Mand som i sin egen Kones Nærværelse viiste en meget heftig Kierlighed for en Enke, og denne Medliden-

lidende, som havde den ene Haand om hans Hals, rakte imidlertid den anden til en ung Person, som var meget smuk og beskeden. Denne Embeds-Mands Kone stod først op fra Bordet og gik ind i et Kammer for at tale med en Munk, som og var buden til Bords, men kom for sildig, Munken, som var en veltalende Mand, talede med saa stor Heftighed og Fynd, at da Konen kom ind igien, havde hun vaade Øien, røde Kinder, og en rystende Stemme.

Da begynte Babue at frygte for at Ituriel maatte have Ret. Den Gave han havde til at vinde Folkets Fortroelighed, bevægede Fruen til at aabenbare ham alting, hun tilstod at hun havde Godhed for den unge Geistlige, og forsikrede ham at det i andre Huse i Persepolis gik til ligesom hos hende. Babue sluttede da at saadant et Selskab ikke kunde bestaae, at Mistanke, Uenighed og Hevn, maatte herske i alle Huse; at Taare og Blod maatte flyde i Strømme, at Mændene enten maatte dræbe deres Medbeilere eller blive dræbte af dem, og endelig

delig at Jturiel giorde meget vel, dersom han strax og paa engang ødelagde en Bye, hvor der daglig gik saa meget Ont i Svang.

5. Cap.

Da han var fordybet i disse sørgelige Forestillinger, kom en alvorlig Mand i en sort Kappe ind af Døren, og forlangte meget ydmyg at tale med den unge Embeds-Mand som uden at staae op eller hilse, gav ham med en stolt og tankefuld Mine nogle Papirer og lod ham gaae. Babue spurte hvad det var for en Mand, og Fruen i Huset viskede ham i Øret, at det var en af de beste Advocater i Byen, og at han havde studeret Retten i 50 Aar. Den unge Herre, sagde hun, som kuns er 25 Aar og for to Dage siden er bleven Dommere, bruger ham til at giøre Udtog af de Sager som han skal domme i, og som han endnu ikke har undersøgt; Den unge Næseviis, sagde Babue, giør vel i det at han forlanger Raad af en gammel Mand; Men hvorfor er ikke denne gamle Mand

selv

selv Dommere; I skiemter nok, svarede Fruen; de som ere blevne gamle i smaa og moisommelige Betieninger komme jo aldrig til Værdigheder. Den unge Mand har et stort Embede fordi hans Fader er rig, og fordi Ret at domme ligesaavel som andre Ting kan forpagtes. Hvilke Sæder! hvilken ulykkelig Bye! raabte Babue; Den Uorden gaaer alt for vidt. De som saaledes har kiøbt Ret til at domme, selge vel og deres Domme. Jeg finder her en Afgrund af Laster. I det han saaledes tilkiendegav sin Fortrydelse og Forundring, sagde en ung Krigs-Mand, som samme Dag var kommen fra Armeen: hvorfor vil I ikke at man maa kiøbe Dommer-Embeder, jeg har jo selv kiøbt mig Tilladelse at gaa Døden i Møde i Spidsen af 2000 Mand som jeg anforer. Det har kostet mig 40000 Guld-Dariker i Aar at ligge tredive Netter paa Jorden i en rød Kiol, og siden at faae 2 gode Pile-Skud som jeg føler endnu. Dersom jeg da ødelegger mig selv for at tiene den Persiske Keiser, som jeg aldrig har seet, kan den gode Hr. Dommere nok betale noget

for at have den Fornøielse at blive opvartet af dem som har Sager at føre. Babue blev vred og kunde ikke bære sig for at fortørnes over et Land, hvor man solte alle baade Freds- og Krigs-Betieninger. Han giorde i Overilelse den Slutning, at man aldeles ingen Kundskab maatte have enten om Retten eller om Krigs-Kunsten, og at dersom end Jturiel ikke ødelagde disse Folk, maatte de dog forgaa ved deres egen slette Opførsel.

I Disse slette Tanker blev han endnu mere bestyrket da han saae en stor, feed og føer Mand komme anstigende, som efter at have med en fræk Mine hilset det hele Selskab, nærmede sig til den unge Officerer og sagde til ham: jeg kan ikke laane Dem mere end 30000 Guld-Dariker; Thi Toldforpagtningerne af hele Landet bringer mig selv i Aar ikke meer end 300000 ind. Babue erkyndigede sig om hvem denne Mand var som klagede over at han havde saa liden Fordeel, og han fik at vide at der i Persepolis var 72 borgerlige Prindser, som havde forpagtet hele Kongeriget Persien og gav noget deraf til Regenten.

6. Cap.

Efter Maaltidet gik han ind i en af de prægtigste Templer i Byen og satte sig midt i et Selskab af Fruentimmer og Mands-Personer, som var kommen der for at passere Tiden. En Viis Mand steeg op paa et høit Sted og talede længe om Laster og Dyder. Denne Vise Mand delede i mange Deele det som ikke behøvede nogen Inddeling. Han beviste meget ordentlig alt hvad der var klart nok i sig selv, han lærte alt det som man vidste for, og talede med stor Koldsindighed saa heftig at han svedte og stønnede da han gik ned. Den hele Forsamling vaagnede op da han endte sin Tale, og troede at den var meget opbyggelig. See der en Mand, sagde Babue, som har giort sit Beste for at giøre 2 eller 300 Mennesker kiedsommelige. Men hans Hensigt var god, og Persepolis burde derfor ikke ødelegges.

Da han gik ud af denne Forsamling førte man ham hen at see en offentlig Høitid, som blev holt alle Dage i Aaret.

Den var i en stor Sal, hvor man i den ene Ende saae et Pallads. De smukkeste Damer i Persepolis og de største Mænd som stod paa begge Sider, forestillede saa behageligt et Syn at Babue troede at den hele Herlighed bestod deri. To eller tre Personer, som syntes at være Konger og Dronninger, lode sig see ved Indgangen af Palladset; deres Tale var meget anderledes end andre Folks, den var afmaalet, velklingende og høitravende; Ingen sov, man hørte til med en dyb Taushed, som ikke blev afbrudt uden ved nogle Tegn, hvorved man tilkiendegav en almindelig Fornøielse og Forundring; Regenteres Pligt, Kierlighed til Dyden og Passionernes Farlighed blev udtrykte paa saa levende og rørende en Maade at Babue fældede Taare. Han tvilede ikke paa at jo disse Helte og Heltinder, disse Konger og Dronninger, som han havde hørt, var Rigets Prædikantere, han besluttede endog at overtale Ituriel til at komme og høre dem, i den fulde Forsikring at han da ikke vilde være ilde tilfreds med Byen.

Da

Da denne Høitid var til Ende, vilde han see den fornemmeste Dronning, som i dette smukke Pallads havde Prædiket saa ædel og reen en Moral, han lod sig anmelde hos Hendes Majestæt og man førte ham op af en liden Trappe ind i et Kammer, som ikke var meget udpyntet og hvor han fandt et Fruentimmer som var slet klæd og som sagde ham med en fornemme og bevægelig Mine: Dette Haandverk indbringer ikke saa meget at jeg kan leve deraf; En af de Prindser, som de har seet, er Fader til et Barn, som jeg snart kommer need med; jeg fattes Penge, og uden Penge kan man ikke giøre Barsel. Babue gav hende 100 Guld-Dariker, og sagde: dersom der ikke var andet Ont i Byen; havde Jturiel ikke saa megen Aarsag til at være vred.

Derfra gik han hen at passere Aftenen hos nogle Kræmmere som solte unyttige Kostbarheder. En fornuftig Mand, som han giorde Bekiendtskab med, førte ham derhen; han kiøbte det som stod ham an, og man solte ham det meget

heftig for fire gange meere end det var værd. Da han kom Hiem, viste hans Ven ham, hvor meget han var bleven bedragen. Babue skrev Kræmmerens Navn i sin Tegne-Bog, for at blive mærket af Ituriel naar Byen skulle straffes; I det han skrev, bankede det paa Døren, og det var just Kræmmeren selv som kom for at bringe ham en Guld-Børs, som Babue ved en Forseelse havde glemt i hans Bod; hvor er det mueligt, sagde Babue, at I kan være saa ærlig og ædelmodig, da I ikke har undseet Eder ved at sælge mig noget smaat Kram for fire gange mere end det er værdt.

Der er ikke en skikkelig Kiøbmand i den hele Bye, svarede Kræmmeren, som jo havde bragt Eder Eders Guld-Børs igien; men man har bedraget Eder, dersom man har sagt Eder at jeg har solt det som I har taget hos mig for fire gange mere end det er værd, jeg har solt Eder det for Ti gange saa meget, og dette er saa vist, at dersom I om en Maaned vil selge det igien, faaer I ikke engang en

Tien-

Tiende Deel derfor: Intet kan være mere billigt; Det er jo Folkets Indbildning, som setter Prisen paa forfengelige Ting; Det er denne Indbildning som forskaffer Leve-Brød til hundrede Arbeidere som jeg holder; Det er ved den jeg har fortient et smukt Huus, Heste og Vogn, og det er den, som er Aarsag til Arbeidsomhed, Smag og Overflodighed.

Jeg sælger fremmede Nationer de samme smaa Ting endnu dyrere end Eder, og dermed gior jeg Staten Tieneste; Da Babue havde betænkt sig lidt, slettede han hans Navn ud af sin Tegne-Bog.

7. Cap.

Babue, som ikke mere vidste hvad han skulle tænke om Persepolis, besluttede at besøge Geistligheden og de Lærde; Siden nogle af dem lagde sig efter Viisdom og andre efter Religionen, haabede han, at den øvrige Deel af Folket for deres Skyld skulde blive skaanet; Dagen efter gik han om Morgenen tilig i en Forsamling af Geistlige. Archimandriten

forsikrede ham, at han havde 100000 Rdl. paa Rente, fordi han havde giort Løfte at han altid vilde være fattig, og at han havde lige saa stor og uindskrænket en Myndighed fordi han havde lovet at være ydmyg, hvorpaa han forlod Babue og befalede en af hans smaa Ordens-Brødre at beverte ham.

Medens denne Broder viiste ham alle de Kostbarheder som der var i dette aandelige Fængsel, udspredte man et Rygte, at han var kommen for at indføre nye Lærdomme og Skikke i alle saadanne Huse; strax fik han Ansøgninger fra hvert Huus i sær, og Indholdet af alle disse Ansøgninger var: Lad os forbedre vore Vilkor, og ødelegge alle de andre; Naar man skulle domme af deres Forsvars Skrifter, var alle disse Huse fornødne, men skulde man domme efter deres Indbyrdes Klagemaal, burde de alle ødelegges. Det forekom ham meget underligt, at der ikke var et iblant dem som jo for at opbygge Verden gierne vilde regiere den; I det samme kom en lille Mand frem som var halv geistlig og som sag-

sagde til ham, jeg seer nok at det store Værk snart fuldkommes; thi Zerdust er kommen ned paa Jorden, og vi udbede os derfor Eders Beskyttelse mod den store Lama. Hvad sagde Babue, mod den Pave som boer i Tibet? ja just mod ham. Vil I da forkynde ham Krig og holde en Armee imod ham? nei, men han siger at Menneskene har en fri Villie og det troer vi ikke. Vi skrive smaa Bøger mod ham, som han ikke læser, han har knap hørt tale om os førend han fordømmer os, ligesom en Herre befaler at man skal pille de smaa Orme af Træerne i hans Have. Babue kunde ikke nok forundre sig over disse Menneskers Daarlighed som gav sig ud for at være Viise; Over deres Listighed som har slaaet sig fra Verden, over deres Hovmod og herske-Syge som prædikede Ydmyghed og Selvfornegtelse, og han sluttede deraf at Ituriel havde billig Aarsag til at ødelegge denne Slegt.

8. Cap.

Da han kom hiem i sit Huus, lod han hente nogle lærde Skrifter for at for-

drive disse ubehagelige Tanker og bad nogle lærde Folk til Bords for at fornøie sig; der kom dobbelt saa mange som han havde budet. Ligesom Bremserne søge efter Honning, saa emsige vare disse Snylte-Gieste til at spise og snakke. De roste to Slags Mennesker, de døde og dem selv, men ikke nogen af dem som levede paa samme Tid, undtagen Verten i Huset. Naar en af dem sagde noget Artigt, slog de andre Øinene ned og bed dem i Læberne af Fortrydelse fordi de selv ikke havde sagt det. De forstod ikke saavel at forstille sig som de Geistlige, fordi de tragtede ikke efter saa høie Ting. Enhver af dem ønskede sig kuns en Kammer-Tiener-Plads og en stor Mands Navn; De sagde hinanden de største Grovheder i Øinene og holt det selv for meget smukke i Indfald. Da Maaltidet var til Ende, gik enhver ene hiem; thi der var ikke i den hele Forsamling 2 Personer som kunde taale at see eller tale sammen uden hos de Rige som bad dem til Bords: Babue holt for at der ikke var meget tabt dersom denne Slange-Art forgik ved den almindelige Ødeleggelse.

9. Cap.

9. Cap.

Saasnart han var bleven dem qvit, satte han sig ned at læse nogle nye Bøger; de svarede fuldkommen til hans Giæsters Tenkemaade. Han betragtede i sær med Fortrydelse de Efterretninger fulde af Ondskab og Bagtale og de Samlinger af Skrifter i en slet Smag, som Misundelse, Nedrighed og Hunger har frembragt; De uforskammede Strids-Skrifter, hvori man skaaner Hogen og angriber Duen; de uvittige og unaturlige Romaner, hvori man finder saa mange slette Caracterer paa Fruentimmer, som Forfatteren selv ikke kiender.

Han kastede alle disse heslige Skrifter paa Ilden, og gik ud at spadsere om Aftenen. Paa Veien blev han bekient med en gammel lærd Mand som ikke havde indfundet sig om Middagen for at forøge de andre Snylte-Giesters Tal; Denne Lærde skyede altid de store Selskaber, han kiente Folk, brugte dem og omgikkes med dem med Beskedenhed. Babue fortalte ham med Bedrøvelse hvad han havde læst og hvad han havde seet.

I har

I har læst meget slette Sager, sagde denne viise Lærde; Men det slette har til alletider, i alle Lande og i alle Slags været overflodigt og det gode været rart. I har havt hos Eder Afskummet af Pedanter, thi det gaaer saa til i alle Professioner, at de som har mindst Fortieneste er altid meest næseviise og mindst indseelige. De sande Vise leve stille og rolige, og vi har endnu iblant os baade saadanne Folk og saadanne Bøger som fortiene Eders Høiagtelse; I det samme kom en anden lærd Mand til dem, deres Samtale blev saa angenem, saa opbyggelig, saa fri for forudfattede Meninger og saa overensstemmende med Dyden, at Babue tilstod at han aldrig havde hørt saadant før. Her har jeg fundet Folk, sagde han ved sig selv, som Engelen Ituriel ikke kan giøre Ont, uden at være meget ubarmhiertig.

Endskiønt han var bleven tilfreds med de Lærde, var han dog endnu meget forbittret paa den øvrige Deel af Nationen. I er fremmed, sagde den fornuftige Mand som talede med ham. Misbru-

brugene falde Eder strax i Øinene, og det Gode, som er skiult, og som undertiden kommer af Misbrugene selv, mærker I ikke. Han fuldte ham derpaa hen til den fornemmeste Geistlige, som havde Opsigt over de andre og Babue fandt i ham en Mand som var værdig til at forstaae saa ærværdig en Forsamling, han fik at vide, at der var mange som lignede ham; at de Ordener og Partier, som syntes at ikke arbeide uden paa hinandens Undergang, var i Grunden nyttige Indretninger, og at et hvert Selskab af Geistligheden giorde meget til at holde de andre inden deres Grendser; at dersom de undertiden var adskilt i Meninger, lærede de dog alle de samme Pligter; at de underviste Folket, og adlydede selv Lovene, ligesom de Skolemestere der har Opsigt med Børnene selv er Tienere af Herren i Huset. Han omgikkes med adskillige af dem og fant iblant dem Himmelsk-Sindede Siele. Han mærkede at der endog iblant dem som førte Krig mod den store Lama havde været meget store Mænd, og troede derfor at det maaskee kunde være med Sæderne i Persepolis

ligesom med de Bygninger, hvoraf nogle havde opvakt Medynk, og andre sat ham i Forundring.

10. Cap.

Han sagde til sin Lærde: Jeg merker nok at disse Geistlige, som jeg har holt for at være saa farlige er dog i Gierningen meget nyttige: Men I maa dog tilstaae i det mindste; at Eders unge Embedsmænd som kiøber et Dommer-Embede saa snart de har lært at sidde til Hest, maa tidt giøre dem meget latterlige for Retten og begaae de største Ubilligheder. Det var uden Tvil bedre at give saadanne Embeder for intet til gamle Sagførere, som har anvendt deres hele Livstid paa at betragte en Sag paa begge Sider.

Den Lærde svarede: I har seet vores Krigshær, førend I kom til Persepolis; I veed at vore unge Officerer fegte vel, endskiønt de har kiøbt deres Pladser; Maaskee I vil og befinde at vore unge Dommere ikke dømme ilde, endskiønt de har givet Penge for at dømme.

Han

Han forte ham Dagen efter til den anseeligste Ret, hvor man skulde fælde en meget vigtig Dom. Sagen var alle Folk bekient. Alle de gamle Sagførere som talede var uvisse og ustadige i deres Meninger, de anforte Hundrede Love, hvoraf ingen ret kom Sagen ved, de betragtede den paa Hundrede Sider, uden dog ret at oplyse den; Dommerne blev snarere færdige med deres Dom end Advocaterne med deres Tvil. Deres Stemmer kom nesten alle overeens; Endnu meere: de domte vel, fordi de fuldte den sande Fornuft, og de andre tænkte og menede ilde, fordi de raadforte sig alene med deres Boger.

Babue sluttede deraf, at der i Misbrugene selv ofte var meget got; han saae samme Dag at Toldforpagternes Rigdom, som havde forbittret ham saa meget, kunde have en fortreffelig Virkning. Thi da Keiseren behovede Penge, fik han hos dem paa en Time en Sum, som han ellers paa de sædvanlige Maader ikke havde faaet ind i et halvt Aar. Han saae at disse tykke Skyer, som

som trække Duggen fra Jorden, gir den ved Regnen tilbage igien hvad de har taget; og da Børnene af disse nye Familier undertiden bliver bedre opdragne end mange af de gamle, er de ofte bedre; og kan en ikke gierne være en god Dommere, en tapper Krigsmand og en beqvem Statsmand, fordi hans Fader har været en god Regne-Mester?

II. Cap.

Efterhaanden blev Babute vant til at taale Toldforpagternes Gierrighed, som i Grunden ikke er meere begierlige end andre, og som undertiden kan være nyttige. Han undskyldte og den Daarlighed som Folk begaae at sætte deres Midler til for at faae Tilladelse til at domme og slaaes; En Daarlighed som dog har tilveiebragt store Dommere og Helte. Han tilgav lærde Folk deres Misundelse, siden der dog var adskillige iblant dem som oplyse Verden; han forligte sig med de hovmodige og listige Geistlige, blant hvilke man dog fandt mange flere store Dyder end smaa Laster; Dog havde han endnu nog-

gle

gle Besværinger tilbage; Fruentimrets Galanterier, og de Uordener som deraf maa følge, foraarsagede ham i sær megen Uroelighed og Bekymring.

Da han vilde undersøge alle Menneskelige Vilkaar, lod han sig føre hen til en Minister; og paa Veien frygtede han ved hvert Skrit for at see en Kone dræbt af sin Mand. Da han kom til Stats-Manden, blev han 2 Timer staaende i Forgemakket, førend han blev meldt, og 2 Timer efter at han var bleven det. Han besluttede imidlertid ved sig selv at anklage baade Ministeren og hans uartige Tienere for Engelen Ituriel. Forgemakket var fuldt af Fruentimmer af alle Classer, af Geistlige af alle Ordener, af Dommere, Kiøbmænd, Officerer, Pedanter; alle besværede sig over Ministeren. Den gierrige og egennyttige sagde: Denne Mand udsuer det heele Land; den egensindige beskylte ham for at være særsindet; den Vellystige sagde at han ikke tænkte paa andet end paa sine Fornøielser. Den Listige ventede at han snart vilde blive styrtet for hans Underfundighed, og Fruentimret haabede, at

man snart skulde faae en yngre Minister i hans Sted.

Da Babue hørte disse Taler, kunde han ikke bare sig for at sige: det er ret en lykkelig Mand, han har alle sine Fiender her samlede; han har Magt nok til at undertrykke alle dem som misunde ham, han seer dem som hade ham ligge for hans Fødder. Endelig kom Ministeren ind, og han saae da en gammel Mand som var kroget af Alderdom og Forretninger men endnu munter og fuld af Forstand.

Babue stod ham an, og han forekom Babue som en elskværdig Mand. De talede sammen om vigtige Ting, og Ministeren tilstod at han var en meget ulykkalig Mand; man holt ham for rig og han var dog fattig, man troede at han var almægtig, og han fant dog altid Modsigelse, de som han giorde vel imod, var fast alle utaknemmelige, og han havde i 40 Aars tieneste neppe havt et Øieblik Ro. Babue blev meget rørt derover, og tænkte ved sig selv: at dersom denne Mand havde begaaet nogen Feil og Engelen Jturiel vilde straffe ham derfor, hav-

havde han ikke nødig at ødelegge ham, men kuns at lade ham blive i sin Post.

12. Cap.

I det han talede med Ministeren kom den smukke Frue ind, som Babue havde spist hos. Sorrig og Bitterhed var afmalede i hendes Øine og Ansigt; Hun udbrød i Bebreidelse mod Stats-Manden, hun græd og beklagede sig bitterlig at man havde negtet hendes Mand en Tieneste, som hans Fødsel og Stand tillod ham at haabe, og for hans lange Tieneste gav ham ret til; Hun udtrykte sig med saa megen Heftighed, hun fremsatte sine Besværinger paa saa yndig og indtagende en Maade, hun besvarede alle Indvendinger med saa megen Konst, og forebragte alle sine Grunde med saa megen Veltalenhed, at hun ikke forlod Stuen førend hun havde giort hendes Mands Lykke.

Babue gav hende Haanden: Er det mueligt Madame, sagde han, at I kan giøre Eder al den Umage for en Mand som I ikke elsker, og som I ikke kan ven-

te Eder meget Got af? En Mand, som jeg ikke elsker, sagde hun; Min Mand er den beste Ven jeg har i Verden, og der er intet som jeg jo gierne opoffrer for hans Skyld naar jeg undtager min Elskere, og han gior alting igien for min Skyld undtagen at forlade sin Kiereste. Jeg vil lade Eder see hende, det er et smukt Fruentimmer, hun har Forstand og det beste Hierte af Verden. Vi spise sammen i Aften tilligemed min Mand og min lille Abbed, Kom med og tag Deel i vores Fornsielse.

Fruen forte Babue hiem med sig. Manden som og var kommen hiem og var meget bedrøvet, tog mod hans Kone med en ubeskrivelig Glæde og Taknemmelighed; han omfavnede hende, hans Kiereste, den lille Abbed og Babue. Enighed, glæde, Vittighed og Yndighed oplivede dette Maaltid: Lær heraf, sagde den smukke Kone, som han spiste hos, at de som man kalder slette Fruentimmer besidde undertiden alle de Fortieneſter som gior en ærlig og artig Mand og for at overbevise Eder derom, da spiis med mig i Morgen hos den smukke Teone.

Der

Der er nogle gamle Vestaler som laste hende meget, men hun giør mere got end alle disse tilsammen. Hun skulle for al den Fordeel som der er til ikke giøre den mindste Uret. Hun gir sin Elskere altid de beste Raad, og søger i alting hans Ære: han vilde skamme sig for hende, dersom han forsømte nogen Leilighed til at giøre got, thi intet opmuntrer meere til gode Gierninger end at have til Vidne og Dommere over sin Opførsel en Person hvis Høiagtelse man vil fortiene.

Babue efterlod ikke at møde der hvor Fruen havde sat ham Stevne. Han saae et Huus hvor alle Fornøielser regierede, Teone var Herskerinde: Hun vidste at omgaaes med enhver efter sin Smag. Hendes naturlige Vittighed, gav de andre Anledning til at vise deres, hun behagede uden at giøre sig megen Umage derfor, hun var ligesaa elskværdig som godgiørende, og det som endnu mere forøgede Værdien af alle disse gode Egenskaber, hun var smuk.

Babue mærkede nok at endskiønt han baade var en Scytter og Gesandt fra en Engel, kunde han dog let, i Fald

han blev længere i Persepolis glemme Ituriel for Theone; han fattede Godhed for en Bye, hvor Folket var Høfligt, venligt og godgiørende, endskiønt det tillige var letsindigt, uforsigtigt og fuldt af Forfengelighed. Han frygtede at Persepolis skulle blive ødelagt, han frygtede endog for den Beretning han skulle giøre.

Lad os see hvorledes han bar sig ad. Han lod giøre hos den beste Støbere i Byen en lille Stytte som var sammensat baade af de kostbareste og sletteste af alle Metaller, Leer- og Steen-Arter. Han bragte den til Ituriel; vil I vel, sagde han, slaa denne smukke Stytte i tu, fordi alt derpaa ikke er Guld og Ædelstene. Ituriel forstod ham. Han besluttede at ikke tænke meere paa at straffe Persepolis, og at lade Verden være som den er; Thi, sagde han, dersom Alting ikke er som det burde være, gaaer det dog an.

Memnon.

Memnon fattede engang det ubetænksomme Forsæt at han vilde være fuldkommen Viis. Der er kuns faa Mennesker til som jo engang i deres Liv har tænkt det samme. Memnon sagde ved sig selv: For at være meget Viis og følgelig meget lykkelig behøver man kuns at være uden Passioner, og det er jo let. For det første vil jeg aldrig elske noget Fruentimmer; saasnart jeg seer et smukt Ansigt vil jeg sige ved mig selv: Disse Kinder blive jo engang fulde af Rynker; Disse smukke Øine blive røde, dette trinde Brøst falder, og dette smukke Hoved bliver skaldet. Jeg har kuns nødig at betragte hende med de samme Øine, hvormed jeg vil see hende i Tiden, og hendes Hoved skal da ganske vist ikke forrykke mit.

For det andet vil jeg altid være meget afholden, indgetogen, ædrue og tarvelig. Naar jeg seer for mig lækker Spise, gode Venner og behageligt Selskab, har jeg kuns nødig at forestille mig Følgerne af Umaadelighed, et tungt Hoved, en be-

sværet Mave, Forstands, Sundheds og Tidsspilde, jeg skal da aldrig spise mere end jeg har nødig. Min Helbred skal altid være lige god og mine Forestillinger altid rene og klare; alt det er jo let, og det er ingen Konst at bringe det dertil.

Siden, sagde Memnon, vil jeg tenke lidt paa min Lykke, mine Ønsker gaae ikke vit, mine Midler staae meget sikkre hos en Toldforpagtere i Ninive; Jeg har det jeg kan leve af for mig selv, og uden at trenge til nogen; og det er jo den største af alle Lykksaligheder i Verden. Jeg skal aldrig blive nød til at giøre Opvartninger. Jeg skal ikke misunde nogen og ingen skal misunde mig, see det er jo og let.

Jeg har Venner, sagde han videre, og dem skal jeg nok beholde, siden jeg ikke har noget at trette med dem om, jeg skal aldrig blive vred paa dem og de ikke heller paa mig. Dette er og uden Vanskelighed.

Da han saaledes havde giort sin vise Plan færdig i sit Kammer, rakte han Hovedet ud af Vinduet og blev 2 Fruentimmer vaer, som spadserede uden for, den ene var gammel, og saae ud som hun ikke tænkte paa noget. Den anden var

ung,

ung, smuk, og lod til at være Tankefuld. Hun sukkede, hun græd, og dette giorde hende endnu meere behagelig. Vores viise Mand blev rørt ikke af hendes Smukhed (Thi han var sikker nok for ei at begaae den Skrøbelighed) men af den Bedrøvelse han saae hende i. Han steeg ned, og gik hen til den unge Niniviter, for at trøste hende. Denne smukke Person fortalte ham med en meget oprigtig og bevægelig Mine, hvor meget hun leed af en Farbroder som hun ikke havde, hvor stor List han havde brugt for at skille hende ved nogle Midler som hun aldrig havde eiet, og hvor meget hun endnu maatte frygte for hans Haardhed i Fremtiden. I seer ud til at være saa fornuftigen Mand, sagde hun, at dersom I vil have den Godhed at følge hiem med mig, og undersøge min Tilstand, er jeg forsikret paa at I vil hielpe mig af de slette Omstendigheder jeg er i. Memnon betænkte sig ikke længe, han fuldte med, for at overlægge alting meget viselig og for at give hende et got Raad.

Det bedrøvede Fruentimmer førte ham ind i en smuk Stue og bad ham me-

get høflig at sætte sig ned, hun talede med nedslagne Øine, som undertiden feldede nogle Taare og naar hun saae op mærkede hun altid at den vise Mentor saae stivt paa hende. Deres Samtale var fuld af Venlighed som tog til ved hvert Diekast. Hendes Anliggende gik Memnon meget nær til Hiertet, og han fant meere og mere Lyst til at forbinde sig saa artig og saa ulykkelig en Person. De kom uformærkt i saa fortroelig en Samtale og gav hinanden saa venlige Raad, at ingen kunde tale meere om Forretninger, og at de tilsidst ikke vidste hvor de var.

I det samme kom, som man let kan slutte, hendes Farbroder ind; han var bevæbned fra Hoved til Fod, og det første Ord han sagde, var, at han med god Vie kunde brække Halsen paa den viise Mentor og hans Fætterske, men tilsidst lod han sig forlyde med at kunde tilgive ham for en anseelig Summe Penge. Memnon blev nød til at give alt hvad han havde; Thi paa de Tider var man endda saa lykkelig at man kunde slippe dermed. America var endnu ikke bekient, og de bedrø-

vede

vede Fruentimmer var ikke nær saa farlige som de er nu omstunder.

Mennon gik skamfuld og fortvivlet hiem, hvor han fant en Seddel fra en af sine gode Venner, som bad ham til Bords. Dersom jeg bliver ene hiemme, sagde han, tænker jeg ikke paa andet end paa den bedrøvelige Hændelse, jeg kan ikke spise noget og jeg bliver syg. Det er bedre at jeg gaaer i et Selskab med gode Venner og giør et tarveligt Maaltid. Jeg kan i deres behagelige Selskab, glemme den Daarlighed jeg har begaaet i Dag. Han gaaer der hen, og da man fant ham noget tungsindig, bad man ham drikke et Glas Viin for at forslaae Tankerne: Lidet Viin naar man drikker det med Maade, er en Lægedom baade for Sielen og Legemet. Saaledes tænkte den viise Mennon, og han drak sig drukken. Man foreslog ham at spille efter Maaltidet. Et regelmessigt Spil med gode Venner er en anstændig Tidsfordriv. Han spilte og man vant fra ham alt hvad han havde hos sig, og tre gange saa meget til som blev ham borget. Han kom i Trette i Spillet, blev hidsig, og en af hans gode Venner kastede

stede ham Tærningerne i Hovedet og slog ham et Øie ud. Man bragte den viise Memnon hiem, drukken, uden Penge og med et Øie. Han sov Rusen ud, og da han var kommen til sig selv igien, sente han sin Tienere hen at hente Penge fra Toldforpagteren i Ninive for at betale hans gode Venner, men han fik at vide at hans Skyldener havde den samme Morgen giort et svigagtigt Opbud, som satte hundrede Familier i Bevægelse. Memnon som var nær ved at fortvile, gik til Hove med et Plaster paa det ene Øie, og en Ansogning i Haanden, for at forlange Ret mod en Bedragere. Han traf i en Sahl mange Fruentimmer, som uden at finde sig besværede, bar Dragter af 24 Fødder i Omkreds. En af dem, som kiente kuns lidt til ham, saae ham tvert an, og sagde, hvilken heslig en; En anden som kiente noget mere til ham, sagde: god Dag Hr. Memnon, det er mig kiert at at see Dem Hr. Memnon; Men sig mig, Hr. Memnon, hvorledes har De mistet Deres ene Øie, og hun gik bort uden at oppebie Svar. Memnon skiulte sig i en Krog, og ventede paa

en

en Leilighed til at kaste sig for Monarkens Fødder. Tiden kom. Han bukkede sig tre gange ned til Jorden og overleverede sin Ansøgning. Kongen var meget naadig mod ham og gav Ansøgningen til en af sine Landshøvdinger for at giøre ham Regnskab derfor. Denne Høvding trak Memnon til en Side og sagde med en fortrydelig Mine: Hvor tør I blinde Mand understaae Eder at gaae lige til Kongen, og klage over en Mand som har giort et ærligt Opbud, som jeg har taget i Beskyttelse og som er Fætter af min Kones Kammer-Pige. Lad den Sag fare min Ven, dersom I ellers vil beholde det Øie som I har tilbage.

Memnon som om Morgenen saa vist havde foresat sig at undgaa Fruentimmer, Drik, Spil, Strid, og i sær ikke at komme til Hove, var saaledes inden Aften bleven bedraget og bestaalet af et smukt Fruentimmer, han havde drukket sig fuld, spilt, været i Klammerie, mist et Øie og været til Hove, hvor man spilte Giæk med ham.

Henrykket af Forundring og fortæret af Sorrig gik han hiem med en dødelig

lig Angest i Hiertet. Da han vilde gaae ind, fant han Rettens Betientere hos sig, som giorde Indforsel i hans Boe og tog alting bort for at betale hans Gield. Han tabte Modet og blev staaende under et Skuur, hvor han saae det smukke Fruentimmer, som han havde besøgt om Morgenen, spadsere med sin kiere Farbroder, og lee alt hvad hun kunde, da hun saae Memnon med sit Plaster. Natten kom paa og Memnon maatte ligge paa Straae uden for sit Huus. Han blev angrebet af en Feber, sov ind i det samme, og en himmelsk Aand aabenbarede sig for ham i en Drøm.

Han var ganske glimrende af Lys, havde 6 smukke Vinger, men hverken Hoved, Fod eller Hale, og lignede intet. Hvem er du? sagde Memnon, din gode Aand, svarede den anden. Skaf mig da mit Øie igien, mit Huus, mit Gods, min Viisdom, sagde Memnon, og fortalte ham tillige hvorledes han havde mist alt dette paa en Dag. Saadant hendes os aldrig i den Verden vi beboe, sagde Aanden: hvad for en Verden beboer I da, sagde den ulykkelige Mand. Mit Fæderneland, svarede han, er femten hundrede Millioner Mile fra Solen i den lille Stierne nest ved Sirius, som du seer der. Det maa være et got Land, sagde Memnon. I har da vel hos Eder ingen

slette

slette Fruentimmer, som bedrager en stakkels Mand; ingen gode Venner, som vinder hans Penge, og slaae ham et Øie ud; ingen Bankeroterere; ingen Høvdinger som spiller Giæk med Jer og negter Jer Retten. Nei, sagde Indbyggeren af Stiernen; Vi har intet af alt dette. Vi blive aldrig bedragne af Fruentimmer fordi vi har ingen. Vi begaae ikke Umaadelighed i Spise, fordi vi spise ikke. Vi har ingen Bankeroterere, fordi vi har hverken Guld eller Solv; man kan ikke slaae Øinene ud paa os, fordi vi har ikke saadanne Legemer som J: Og Høvdingerne kan ikke giøre os nogen Uret, fordi paa vor lille Stierne er alle lige.

Men naadige Herre, sagde Memnon, siden J da leve baade uden Fruentimmer og uden Mad, hvormed fordrive J da Eders Tid; med at vaage over de andre Kugler, som er os betroet, sagde Aanden, og jeg er kommen for at troste dig Ak, svarede Memnon, hvorfor kom J ikke den forrige Nat for at hindre mig fra at begaae saa mange Daarligheder? Jeg var hos din ældste Broder Assan, sagde Aanden, han er endnu meere at beklage end du. Kongen af Indien, ved hvis Hof han havde den Ære at være, har ladet stikke begge Øinene ud paa ham for en liden Ubeskedenhed, og han ligger endnu paa denne Tid i et Fængsel, og har Jern om Hænder

der og Fødder. Det er vel Umagen værd, sagde Memnon, at have en god Aand i en Familie for at af 2 Brødre, den ene skal være En-Øiet, og den anden Blind, den ene ligge paa Straa og den anden i Fængsel. Din Skiebne skal blive forandret, sagde Indbyggeren af Stiernen; det er vel sant at du bliver altid En-Øiet; men naar jeg undtager det, kan du blive lykkelig nok, saafremt du ikke meere bilder dig ind, at du vil være fuldkommen Viis. Det maa altsaa være umueligt at blive det, sagde Mentor sukkende. Ligesaa umueligt svarede den anden, som at være fuldkommen klog, fuldkommen stærk, fuldkommen mægtig, og fuldkommen lykkelig. Der fattes os selv meget endnu. Der er en Verden, hvor alt dette findes, men i de hundrede tusende Millioner af Verdener, som er adsprede i den vide Luft, har alle Ting deres Grader. Man har mindre Viisdom og Fornøielse i den anden end i den første, mindre i den tredie end i den anden, og saa videre indtil den sidste, hvor alle ere Narre. Jeg er da bange, sagde Memnon, at vores lille Jord-Kugle er just Daarekisten i denne Verden, som I taler om. Ikke ganske sagde Aanden, men den er nær derved, enhver Ting bør være paa sit rette Sted, men, sagde Memnon, Poeter og Philosopher har da Uret som sige, at alting er got. De har stor Ret, sagde Philosophen oven fra, naar de betragte Sammenhengen af den hele Verden. Ak, det kan jeg ikke tro, sagde den arme Memnon, førend jeg ikke meere er En-Øiet.

Fortsettelse
af

Babues Syn,

efter
hans Hiemkomst fra
Persepolis
paa hans
Reise i Schytien.

Skreven først i det
Celtiske Sprog.

Sorøe, 1759.

Trykt hos Jonas Lindgren, det
Ridderl. Acad. Bogtrykker

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Fortsettelse af
Babues Syn.

1 Cap.

Da Babue kom tilbage til Schytien, fortalte han sine Landsmænd alt det Gode han havde seet, og han fortiede det Onde. Han talede ofte om de store Prøver af Edelmodighed og Menneske-Kierlighed, som han havde fundet i den Persiske Krigshær, om de smukke Fruentimmer som han havde besøgt, om de artige Selskaber han havde været i, om de kostbare Bygninger, Stytter, Kunst-Stykker og Skuespil som

han havde seet, om den ærlige Kiøbmand som havde bragt ham hans Pung igien, om den gamle og vise Lærde og de Himmelskfindede Geistlige, som han havde ført saa opbyggelige Samtaler med, om de vise Domme, som de unge Embedsmænd havde fældet, om de store Summer som Kongen af Persien kunde bringe tilveie paa en Dag, om den elskværdige Minister, som havde talt med saa stor Viisdom og begegnet ham med saa megen Høflighed, men i sær om den smukke Theone, og hendes behagelige Selskab, hvori han havde glemt at han var en Schyter og Sendebud fra en Engel; men han talede ikke om den store og blodige Krig, som havde sin Oprindelse af en Trette imellem en af den Persiske Dronnings Eunuker og en af den Indianske Konges Toldbetientere; om de Byer og Provincer, som blev ødelagde ved den Nidkierhed som den første Persiske og den første Indianske Minister viste for deres Konges Ære, om de Grumheder og Forræderier, som man i begge Armeer udøvede mod sine egne Landsmænd; om de Bygninger og Folk, som

han

han havde seet i den gamle Deel af Byen; om den unge Geistlige, som den smukke Frue talede saa venlig med i sin Mands Fraværelse; om Embedsmanden som favnede den unge Enke, medens Munken besøgte hans Kone; om den unge Næseviis som i sit 25de Aar havde forpagtet ret til at domme, om den Krigsmand, som for 40000 Guld-Dariker havde kiøbt ret til at slaae ihiel og lade sig slaae ihiel, om de 72 borgerlige Prindser som udsuede Landet, om den Princesse, som han havde besøgt paa det andet Stokverk, og som han gav 100 Dariker til Hielp til at giøre Barsel; han talede endnu mindre om deres Daarlighed som gav sig ud for at være vise, om deres List som havde slaaet sig fra Verden, om deres Hovmod som prædikede Ydmyghed og Selvfornægtelse, om de Pedanter som han havde havt til Bords, om de slette Bøger han havde læst, om de misfornøiede og utaknemmelige Mennesker som han havde mødt i Ministerens Forgemak, om de uforskammede Tienere som havde ladet ham staae i to Timer forend de vilde melde ham, og endelig om

hans smukke Vertinde, som med saa stor Ridkierhed arbeidede paa sin Mands Lykke uden at elske hans Person, og uden at skaane hans Ære.

Han havde, førend han fik Befaling af Engelen at reise til Persepolis, levet meget ensom paa et lidet Gods som han havde ved Floden Onun; han kiente ikke Verden, ikke engang sit Fæderne-Land. Det store Syn han havde seet, formerede hans Nysgierrighed, som tilforn ikke havde strakt sig videre end til den Plet Jord som han boede paa og som han dyrkede med sine egne Hænder. Han besluttede at giøre en Reise i sit Fædreneland, for at kiende de Schyter og Celter ligesaavel som han kiente Perserne; han foretog sig endog at forbedre deres Sæder; han meente at det ikke kunde være Skadeligt, dersom den Schytiske Ærlighed, Tapperhed og Oprigtighed, hvoriblant han fant nogle Feil som kom mere af Mangel paa Oplysning og Kundskab om Verden end af Uvittighed eller Ondskab, blev forenet med den Munterhed, Artighed, Venlighed, Smag og Vittighed,

som

som han havde fundet hos Perserne. Han meente at denne Foreening var muelig uden at meddele Schyterne Perservnes Laster, og han haabede derfor ved at prise Perservnes Dyder og fortie deres Feil at giøre Schyterne til et af de meest lykſalige og fornøiede Folk paa Jorden.

Han udbad ſig Jturiels Biſtand paa denne Reiſe, og i ſær Lykke til at vinde ſine redelige Landsmænds Kierlighed og Fortroelighed, hvilket han og fik. Han kom hiem til ſit Fæderneland paa en af de lykkeligſte Tider for Schyter og Celter. Det var juſt paa den Tid da **Merkur** regierede over diſſe Folk, og da denne ædelmodige Prinds ved at indføre Videnſkaber, Kunſter, Handel og gode Sæder, havde faaet Tilnavn af Theutat, ſom betyder Folkets Fader. Babue mødte paa Veien en anſeelig Krigshær ſom laae paa Grændſerne af Schytien. Han beſaae den og forundrede ſig over den Orden og Diſciplin ſom han fant iblant ſine Landsmænd, hvis Styrke tilforn havde beſtaaet i deres Tapperhed alene. Krigshæren var ikke ſaa ſtor ſom

den Persiske eller Indianske, men den var tilstrækkelig nok ikke alene til at bedække Grændserne, men og til at give sig Anseelse blant de krigende Partier. Men hvor meget Babue end fornøiede sig derover, frygtede han dog, at hans Fæderneland skulle lige saa ilde medhandles som Persien og Indien, dersom det blandede sig i den blodige Krig, som blev ført i Asien. Han spurte en af Soldaterne om Aarsagen til disse Rustninger, og denne, i Steden for at vise ham til sin Capitain som den Persiske, gav ham til hans store Forundring dette Svar: Endskiønt den vise Theutats egentlige Hensigter, sagde han, er ikke alene os men og vore Anførere ubekiente, veed vi dog at hans Undersaatters Liv er saa dyrebart i hans Øine at han ikke opoffrer det uden for deres Sikkerhed: han sætter sin Ære alene i sit Riges Velstand, og han har for at befordre samme giort saa mange Anstalter til Videnskabers og Handelens Opkomst, at han ganske vist ikke tager Deel i en Krig, som vilde giøre saa stort et Skaar i hans ædle Hensigter, dersom ikke de allervigtigste Aarsager

ger node ham dertil. Mere veed jeg ikke at sige Eder med Vished. Man formoder ellers at denne Krigshær staaer her alene for at bedække Grændserne, for at beskytte vore Handlende, og for at understotte en Freds-Forhandling som vor ædelmodige Prinds arbeider paa imellem Kongerne af Persien og Indien. Han giorde Bekiendtskab med adskillige Folk ved Armeen, han fant iblant Officererne meget høflige og artige Folk, adskillige talede og levede som Perser, han merkede ikkuns lidet til de Pralerier som han havde hort saa meget af i Indianernes Leir, og han fornam intet til de Slagsmaal som var saa almindelige i den Persiske. Men han fant dog og nogle Ting som kom ham selsomme for. Han forstod intet af det Sprog som de talede ved deres Krigs-Øvelser og han forundrede sig ikke lidet, da en af Officererne, som endskiønt han var fød i Landet neppe kunde tale Schytisk, forsikrede ham at alle Krigs-Sager blev forrettede paa Egyptisk, at der var mange af den Nation i Armeen og at den eneste Uleilighed man havde af dette tog til Grændserne, var at nogle betiente sig

af Leiligheden til at gaae hiem igien. Men, sagde Babue, kan vores tappre Schytiske Nation, som har indtaget saa stor en Deel af Verden, ikke bringe saa mange Folk tilveie, som den behøver til at forsvare sit eget Land? Den første Aarsag til denne Beblandelse med Fremmede, svarede Officeren, kommer deraf at vi har lært Krigskonsten af Ægypterne; men derfor kunde vi maaskee nok bruge vores egne Folk nu, dersom Krigs-Standen var saa meget anseet iblant os som den har været i de ældre Tider, og dersom vores Nation siden Kunsters og Handelens Opkomst ikke havde faaet saa mange andre Forretninger at dele deres Lyst og Kræfter paa. Babue, som altid tænkte paa Persien, erindrede sig at man og der havde mange Ægypter i Armeen, men at de havde deres egne Regimenter og var sielden blandede med Perserne; han tænkte paa en Indretning som man havde giort i Persien for at forstærke Armeen med Indfødte, og som bestod deri, at fattige Soldater-Børn blev opdragne med de Vilkaar at de skulle tiene deres hele Livs-Tid; han havde bemærket, at

dette

dette giorde meget til at vedligeholde Enighed og god Orden i Krigshæren, og han spurte Officeren, om han ikke meente at man kunde giøre det samme i Schytien. Det vilde koste noget, svarede han, at opføde disse Indenlandske Soldater-Børn indtil de blev bequemme til at giøre Tieneste. Men vi maa og sende aarlig mange Penge til Ægypten for at kiøbe Folk.

2. Cap.

Han kom fra Krigshæren til en stor Bye som heed Celtopolis. Denne var, da han reiste til Persien meget gammeldags og uanseelig. Endskiønt han kom ind igiennem en Indgang som førte til den sletteste Deel af Byen, kiente han den dog neppe igien. Han fik at vide, at der for nogle Aar siden havde været en stor Ildebrand, og at alle de smukke Huse som han saae, var i en meget kort Tid bleven opbygte. Det eneste hvorpaa man kunde kiende den gamle Bye igien, var, at de gamle Gader endnu var skieve; at nogle var meget smale og ure-

urene, og at man ikke kunde gaae sikker for det Vand som flød ud af Vand-Render som hængte langt ud over Gaderne. Nei Persepolis, sagde han, er dog en meget smukkere Bye. Jeg har der fundet bredere og ligere Gader, prægtigere Bygninger, store Torve, Stytter, Broer og Vandspring som er Mester-Stykker. Ikke desmindre, sagde Babue, vil jeg dog heller boe her, thi Luften maa være sundere, siden Schyterne ikke begrave deres Døde i Templer men i store Høie uden for Byerne. I det samme saae han en sort Vogn med 6 Hæste som kiørte ganske langsom med et dødt Legeme som opfyldte hele Gaden med Stank, og en Skare af sorte Vogne som fulte bag efter: Det er Skade, sagde en til ham, at dette fornemme Lig, som havde ret at staae 3 Uger inde, ikke har kundet holde sig længere i denne hede Tid, Sygdommen har været Smitsom, og da man frygtede for at Byen skulle anstikkes deraf, har man ikke kundet giemme det længere end i 14 Dage. Man har sendt Bud efter en Egyptisk Læge for at balsamere det, men han er kommen for sildig,

dig, og det var meget ilde; Thi han har beviſt med mange Ord ſom ingen forſtaaer, at derſom han var kommen 14 Dage før, var den Syge ikke død. Man fører vel da dette Lig, ſagde Babue, udaf Byen for at begrave det i en af de længſt bortliggende Høie: Neidet er ikke mere Brug, ſagde Manden om han talede med; Det er kuns Kanariter og Misdædere ſom ſaaledes begraves den Afdøde har en aaben Begravelſe i der ſtørſte Tempel her i Byen: Babue falt i Forundring og ſagde: jeg finder her adſkillige af Perſernes Laſter, men jeg har endnu ikke ſeet mange af deres Dyder. Jeg frygter at Schyterne ikke vil vinde meget ved at antage fremmede Sæder. Jeg kan nok mærke at J er fremmed her i Byen, ſagde en artig Mand, ſom var kommen til dem, J kommer udentvil nyelig fra Perſien, jeg har altid holt meget af det Folk, vil J ſpiſe med mig til Middag, jeg boer i den anden Ende af Byen, og jeg vil der viſe Eder Ting, ſom J ikke vil fortryde at J har ſeet.

3. Cap.

Babue fulte med, han saae sig om paa Veien, og falt i den dybeste Forundring ved at see de store Forandringer som var skeet i denne Bye. Min Gud, sagde han, hvor meget kan en god Regiering ikke udrette i en kort Tid. Han blev staaende paa den største Plads i Byen, for at betragte et Pallads som i Kunst og Pragt langt overgik Slottet i Persepolis, som var kuns en gammel og forfaldet Bygning: Men det som meest rørte ham, var det som han læste paa Overskriften deraf: At denne kostbare Bygning var opført uden at lægge usædvanlige Byrder paa Folket. I maa ikke tanke, sagde den anden Mand som viste ham om, at ingen boer prægtig uden Kongen. Denne store Bygning er opført af Merkurs Fader. Hans Son som er elsket af det hele Folk, vilde at hans Undersaatter skulle efter deres Stand boe ligesaa vel som han. Vil I see disse Bygninger, saa følg med mig. Han førte Babue over en Plads, som i Størelse og de omliggende Bygningers

Pragt

Pragt langt overgik de smaa Torve som han havde seet i den anden Ende af Byen, han blev en Ære-Støtte vaer, som var opreist for en af de gamle Konger og som nyelig var bleven forbedret. Han saae i de Gader som han gik igiennem, en Bygning prægtigere end den anden, indtil han kom til en stor Plads som var indsluttet af 4 prægtige Palladser, som var ikke alene nyere men og smukkere end de han havde seet i Persepolis. Manden førte ham ind i dem, og han fant overalt en Pragt hvori der var Smag og Bequemmelighed. Han saae Gemakker betrokne med de prægtigste Persiske Tapeter, hvoraf nogle var vævede i Schytien. Han saae Samlinger af Malninger, Mynter og andre Mester-Stykker af Naturen og Konsten, som han ikke havde seet smukkere i Persepolis. Han betragtede et nyt Huus som var opført for Syge og qvæstede Folk, og hvor disse dagligen giorde de oprigtigste Bønner til Himmelen for deres Velgiørere. Denne hele prægtige Deel af Byen, som I her see, sagde Manden, er opbygt i de 13 Aar **Merkur** har regieret, og mens

I var

I var i Persien. Men hvorledes sagde Babue, viser man sin Taknemmelighed mod saadan en Regent? Jeg har seet Ereststter, opreiste i Persepolis for Regentere som i langt længere Tid ikke har giort nær saa meget Got. I vil og inden kort Tid, svarede hans Anførere, see en paa denne Plads, som fuldkommen skal ligne vores Theatat og føre den Overskrift: For Folkets Fader (*).

Hans Vert førte ham tilsidst ind i sit eget Huus, hvor han fant et talrigt Selskab og blev saavel beværtet, at han ikke havde ventet at finde saa megen Høflighed, Godgiørenhed og Overflødighed hos en Skyter. De talede om lutter alvorlige Ting; thi der var ingen Fruentimmer i Selskabet. Siden begyndte Skaalerne at gaae om og Giesterne at blive mere opmuntrede. De lod til at være mege nidkiære og oprigtige; De sver hinanden et evigt Venskab, og at de

(*) Denne Skyte er uden Tvil en af dem, som Julius Cæsar vidner endnu i hans Tid at have seet opreist af Schyterne til Merkurs Ære, de Bell. Gall. Lb. 6. c. 16. c. 44.

de efter den Schytiske Maade vilde hevne hinandens Død. De tilbød at optage Babue i deres Selskab, og han glædede sig meget over at finde saa ærlige og oprigtige Folk, hos hvilke han mærkede intet af den Letsindighed og Forfængelighed, som var saa almindelig hos Perserne. Dog kunde han ikke bare sig for at tænke undertiden paa den unge, smukke, vittige og artige Frue som han havde spiist hos i Persepolis.

5 Cap.

Hvorfor har I ingen Fruentimmer i Eders Selskab, sagde Babue til Verten og hans Giester. Fordi Schyterne er ikke saadanne Giække som Perserne, svarede en af Selskabet, de vil have deres Fruentimmer for dem selv. I har ikke ganske Uret deri, sagde Babue, som tænkte paa den smukke Frues Opførsel mod den unge Geistlige, paa Embedsmandens Venlighed mod den unge Enke, og paa Konens Omgang med Munken; Men begge Kiøn, sagde han, kan jo gierne være ar-

tige mod hinanden uden at overtræde Erbarheds Grændser. Jeg tilstaaer at man i Persien er vel frie, men vi kan jo udvælge det Gode i deres Sæder. Perserne, sagde en anden, holde af Fruentimmer fordi de ere vittigere, smukkere og venligere end det andet Kiøn, de omgaaes dem meest for at sige og høre artige Ting og tage dem derfor i Selskab med, men vi elske dem af ingen anden Aarsag end fordi de er Fruentimmer og tage dem derfor ikke med. De fordærvede hos os det beste Selskab; hvor de er, kan man ikke snakke og drikke saa frit som man vil. I det samme gik en Pocal om for Hermes Trismegistus, som havde været en stor Philosoph og en stor Hexemester i Schytien. De drak deres afdøde Fædres og Olde-Fædres Skaal, og kom i saa heftig en Strid om disse døde Mænds Fortieneſter, at de fik hinanden ved Haaret, rev Borde og Bænke om, og disse oprigtige Venner som nyelig havde sammensvoret sig for at hevne hinandens Død, truede med de forskrækkeligste Eder, at de vilde myrde og efter Schyternes Maneer flaae Huden af

hin-

hinanden. Babue blev forskrækket, og lige saa meget som han frygtede i Persepolis for at see Taarer og Blod flyde Strømmevis paa Gaderne, og for at see Mændene dræbe deres Medbeilere, saa meget frygtede han for at see i Schytien den ene gode Ven brække Halsen paa den anden.

5 Cap.

Verten som var en Mand der forenede den Schytiske Oprigtighed med den Persiske Høflighed, giorde alt hvad han kunde for at stille dette Klammerie, han sagde til Babue, at det giorde ham Ont at saadant skulle skee i hans Huus, og endnu mere at det skulle hænde sig den første gang han giorde ham den Ære at besøge ham. En af Selskabet, som var kommen meest til kort i Slagsmaalet, truede at han vilde hevne sig paa en anden Maade; Babue spurte hvem denne Person var som pukkede saa meget af sin Myndighed. Det er en Dommere, svarede Verten; Han har da vel kiøbt dette Embede? sagde Babue, som tænkte paa den

unge Dommere han havde seet i Persepolis; thi, sagde han videre, han maa ikke have stor Kundskab om Retten, siden han vil afgiøre Sagen med Nævrne. Nei, sagde Verten, man sælger ikke Dommer-Embeder her som i Persien, det er en gammel Slave, som er bleven frigiort af hans Herre og aflagt med dette Embede. Han betiener sig da vel af en gammel Advocat, sagde Babue, til at giøre Udtog af Sagerne og til at opsette hans Domme. Hans Indkomster er ikke saa gode, sagde Manden, at han kan holde en Fuldmægtige. De bestaae meest i saadanne Ting som han ikke vel kan lade andre holde Bog over. Han behøver det ikke heller. De Love som den store Samothes har givet Schyterne er saa fuldkomne, tydelige og korte at man behøver ikke store Studeringer for at forklare dem; og dette er just en af Schytiens Lykksaligheder, sagde han videre, at Retten beroer ingensteds mindre paa Dommerens Indsigt og Ærlighed end her. Babue kunde ikke saa hastig faae dette i Hovedet, og var ikke langt fra at troe at Retten var bedre fa-

ren

ren i de unge Dommeres Hænder, som kiøbte den; disse, sagde han ved sig selv, kan anføres af deres Forældre, de har Tid nok til at lære, Rigdom nok til at ikke lade sig bestikke, de er af skikkelige Familier, har Opdragelse og Følelse af Ære.

6 Cap.

Han gik siden ind i en af de prægtigste Templer, hvor han fant kuns meget faa Folk. De sad alle mit paa Gulvet og de fleste var meget gamle og slet klædte, han saae oven omkring og ved Siderne mange smukke Afdelinger, som syntes at være indrettede til Folk af høiere Stand, og han forundrede sig ikke lidet over at finde dem alle tomme. Er det da ikke brugeligt her, som i Persien, sagde han til sin Vert, som sulte med ham, at smukke Folk gaae i Templen for at passere Tiden? De komme der meget sielden, svarede Verten, thi Festdagene er den beleiligste Tid til at medicinere og giøre Besøgelser: Dette kom ham saa meget desmere forunderligt for, som han siden fornam at den Druide som talede i denne Forsamling

sagde meget bedre og smukkere Ting end de Persiske Magier, som dog altid havde mange Tilhørere. Det eneste som han ikke kunde begribe i hans Tale, var at han idelig fordømte Perserne fordi de havde saa mange Festdage, Templer, og giorde saa meget af den udvortes Gudstieneste; dersom dette er saa stor en Synd, sagde han til sin Ven, synes mig dog at Schyterne har ingen Fare for at begaae den, og han blev ikke lidet bestyrket i denne Tanke, da han mærkede, at saasnart Druiden holt op at tale, var der ingen Folk tilbage i Templen uden han selv og hans Vært.

Han kom derfra til et andet stort Huus, som var meget smukkere end det i Persepolis hvor han havde hørt Prindser og Prindsesser tale saa fortreffelig om Dyder og Laster. Han sluttede af Indretningen og af den store Mængde af Personer af alle Stænder og Kiøn, som han saae der forsamlede, at det var bestemt til samme Brug, thi han kunde af Mængden nok slutte at det ikke var en Tempel. Han ventede hvert Øieblik at see Konger

og

og Dronninger fremtræde paa Skue-Pladsen for at tale om de vigtigste Pligter i en høi, rørende og alvorlig Stiil, at see Tilskuerne agtsomme og henrykte, men han glemte tillige ikke at undersøge sin Guld-Børs, om der i samme var 100 Guld-Dariker tilrede, i fald nogen af disse Damer skulde befinde sig i samme Tilstand som den Persiske. Denne Forventning slog ham Feil. Man forestillede i Steden for Helte og Heltinder, Rangsyge Borgere som bad store Herrers Tienere og Skrædere til Bords, statskloge Kandestøbere, pedantiske Skolemestere, stortalende Barberere, stundesløse Dagdrivere, vegelsindede Kiellinger, dumdristige Tienere og viisnæsede Kammer-Piger. Tilskuerne loe uden Ophør saa høit at Babue maatte lee med endskiønt han sielden hørte hvad der blev sagt, han saae kuns Bevægelserne, og merkede iblant andet at en Person som forestillede den Lystige, havde saadant et Herskab over alle Tilskuerne at han behøvede kuns at røre en Finger for at faae dem til at lee. Han havde tillige den Fornøielse at bemærke, at de Schytiske Kammer-

Piger var meget smukkere end de Persiske Heltinder. En af de smukkeste kom frem i det samme: Tilskuerne klappede, førend hun sagde noget, og Babue klappede med.

Han længtes mere efter at tale med denne smukke Person end med Dronningen paa den Persiske Skueplads: Han besøgte hende, og ønskede hende til Lykke med en Stand, hvor i han ikke tvilede paa at hun jo kunde leve vel, siden han havde seet saa stor en Forsamling paa Skuepladsen. Dette hænder sig kuns engang iblant Ti, sagde det smukke Fruentimmer. Folkes Smag er her meget besynderlig, og det værste er, at hvor meget vi end søge at rette os derefter, kan vi dog aldrig giøre os nogen vis Regel. Et slet Stykke forestilles undertiden mange gange med lige stor Bifald og Tilløb, da det beste derimod ikke behager uden den første gang og alene fordi det er nyt. Her er for nogle Dage siden kommen nogle Indianske Eunuker til Byen for at synge, nogle ægyptiske Gøglere har slaaet en Bod op paa Torvet for at vise nogle unaturlige Kunster. Og jeg

er

er forsikret paa at saa længe de blive her, kommer ingen til os. Han erkyndigede sig videre om den smukke Persons Omstændigheder og fik at vide at hun var forlovet med en af de smukkeste Mands-Personer i deres Selskab. Hun beklagede at hun havde intet til Udstyr, og Babue gav hende dobbelt saa meget som han havde givet den Persiske Dame, til at holde Brøllup.

Om Aftenen gik han ind i en gammel men tillige stor og meget net Bygning hvor han fant alle slags Vahre samlede paa et Sted. De fleste Ting han saae, var giorte i Persien. Han bød paa nogle deraf, for at vide om de Schytiske Kiøbmænd havde ligesaa megen Lyst til at bedrage som de Persiske, men til hans store Forundring begiærede man kuns halvparten af det som han havde betalt derfor i Persepolis. Kiøbmanden forsikrede tillige at han solte sine Vare saa let alene for at komme i Bekiendtskab med saa brav en Mand, at han tog selv Skade derpaa, og bad at han ikke vilde sige til andre, hvad han havde givet derfor. Det

er en ærlig Schyter, sagde Babue ved sig selv, men siden han kan sælge disse Vahre saa let, som han dog maa lade hente fra Persien, maa den Persiske Kiøbmand endnu have bedraget mig mere end han tilstod. Babue kiøbte dobbelt af alting, siden han fik saa got kiøb. Da han kom hiem og holt disse Vare mod dem som han havde kiøbt i Persien, fant han at hine baade var meget slettere, og at han i Maal og Vægt var bleven bedragen for mere end halvparten. Han følede i sin Lomme om han ikke havde glemt sin Guld-Bors, og var ikke lidet fornøiet da han fant den; Thi, sagde han ved sig selv, jeg merker nok at de Schytiske Kiøbmænd er endnu mindre at troe end de Persiske.

Dagen efter vilde han besøge denne Kiøbmand og beklage sig for ham at han havde handlet ham saa slet. Kiøbmanden tog vel imod ham, han bad ham til Bords, og Babue fant et Selskab i hans Huus af de fornemmeste Personer i Byen som blev paa det prægtigste beværtede. Kiøbmanden takkede for i Gaar,

men

men var dog ikke nær saa ydmyg og venlig som han havde været i sin Krambod. Babue fik at vide at han havde Titel af Curete, og at han havde forseet sig i at ikke kalde ham Velbyrdig. Babue tog dette siden bedre i agt. Da de havde spiist, fik han Leilighed til at tale med Kiøbmanden i Eenrom: Eders Velbyrdighed har nok taget Feil, sagde han meget ydmyg, de Vahre som jeg fik hos Eder i Gaar, er meget slette; jeg bliver selv ofte bedraget, svarede Kiøbmanden, enhver ærlig Mand er en Tyv i sin Næring, jeg har en stor Huusholdning: jeg handler med mange fornemme Folk og de er ikke alle saa gode Betalere som J. Det gior mig ont, om J ikke er fornøiet; men Kiøbet er jo sluttet. Jeg seer at J er fremmed her i Byen, vil J komme i mit Huus, staaer det Eder altid aabent, og jeg vil skaffe Eder Bekiendskaber, som er mere værd end det J troer at J har tabt.

7 Cap.

Babue var ligesaa tvilraadig i Schytien som han havde været i Persien, han vidste ikke hvad han skulle tænke om sine Landsmænd. Han havde fundet sig saa opbygget af den Tale som han havde hørt af Druiden i Templen, at han besluttede at søge Omgang med de Geistlige og Lærde i Haab at finde iblant dem Oplyste og ærlige Folk.

Han besøgte en af de fornemmeste Druider, og fant ikke hos ham noget af den Pragt, Rigdom og Overflødighed, som han havde fundet hos de Persiske Mager. Han lod og til at være meget ydmyg, han talede stedse om de Persiske Magers Hovmod, og i sær om den store Lama i Tibet, som han kaldede en Tyran og en Bedragere, fordi han vilde have Folk til at troe at han ikke kan tage Feil. Et Menneske, et skrøbeligt Menneske, sagde han med stor Heftighed som ikke kan tage Feil! hvilken Urimelighed? I har ret, sagde Babue, jeg har og altid holt meget af vore Druider, der er saa beskedne at de tilstaae at de kan feile; og jeg

er

er vis paa at ingen af dem tog det ilde op om man underrettede dem om de Feil som de begaae. Hvad! sagde den fornemme Geistlige, er I en Vantroe, mener I at vore Druider begaae Feil, at kunde feile og at begaae virkelige Feil; er to ganske adskillige Ting. Vi tage ikke Feil, men vi tilstaae gierne at vi kunde tage Feil; Babue som ikke var oplyst nok for at begribe denne Forskiel, tav stille og gik bort.

Paa Veien mødte han en anden Druide som lignede meget den lille Persiske Mage, der havde taget ham for Jerduft, og som meente at han var kommen for at giøre en stor Forandring i Religionen. Ligesom den lille Perser havde klaget over den store Pave i Thibet, saa klagede denne lille Druide over de store Druider. Han talede i en meget ynkelig og klagelig Stemme, om Menneskens Udueligbed og om Druidernes Hovmod, han beklagede i sær at der var mange iblant dem som troede at de havde en fri Villie, at de kunde være gode Druider og dog Lærde og Fornuftige, og at Mennesker kunde giøre noget got. Han beviste med en me-

meget klynkende Stemme, hvor farligt det var at være fornuftig, retfærdig, lærd flittig og at iagttage en god Borgeres Pligter, og han sluttede med stor Nidkierhed at Religionen var fordervet, fordi de fleste Druider prædikede nu omstunder for meget om saadanne Ting; Han bagtalede og fordømte med stor Medlidenhed alle dem som Babue holt for at være oplyste og nidkiære Lærere. Babue vidste ikke mere hvad han skulle troe, og satte sig for at undersøge alting noiere.

Han omgikkes med mange Druider og fant at de fleste af dem besad tilligemed de Skrøbeligheder som ere almindelige for alle Mennesker, mere Indsigt, Dyd og Nidkierhed, end den øvrige Deel af hans Landsmænd, og meget mere end de fleste Persiske Mager. Han beklagede kuns at saa brave Folk, som kunde giøre meget til Nationens Forbedring, ikke besad den Rigdom, Magt og Leilighed til at giøre got, som de Persiske Geistlige. Han talede med den ypperste Druide derom. Denne fornuftige og beskedne Mand ønskede de gode Lærere bedre

dre Vilkaar; Men, sagde han tillige, det var ikke tienligt, at giøre dem saa rige og mægtige som de Persiske; Thi Mennesker blive altid Mennesker, og hvor meget de end nu overgaae andre i Kundskab og Selvfornægtelse, grunder dette Fortrin sig dog for en stor Deel derpaa at de ingen andre Midler har til at give deres Embede den Anseelse som det bør have.

8 Cap.

Babue haabede at finde ligesaa brave Folk iblant de Lærde, og ønskede at giøre Bekientskab med nogle af dem, men han torde ikke bede dem selv til Bords; Thi, sagde han ved sig selv, dersom de er saa ærgierrige og misundelige som de Persiske og saa hidsige og modige som Schyterne, frygter jeg for at see ligesaadant et Blodbad anrettet i mit Huus, som det jeg var Vidne til ved det første Giestebud, som jeg blev buden til her i Byen. Han blev i det samme buden til Bords af en fornemme Mand, hvor han fant et Selskab af Lærde. Han mærkede strax at hans Persiske Dragt stod dem ikke

ikke an. De lod til at være meget forbittrede paa Perſernes Moder, og endnu mere paa deres Sprog, de ophøiede det Cananitiſke, Phoeniciſke, og beklagede at baade Sæderne og Sproget tabte meget ved Omgang med Perſerne. Der er ingen Lærdom og Grundighed i Perſernes Skrifter, ſagde en af dem ſom var en Egypter; Deres Bøger er for Fruentimmer og Ulærde, de handle kuns om ſaadanne Ting ſom er lette at begribe. Men Egypternes Hieroglypher! Deres Syner og Samtaler med Aanderne; Deres Afhandlinger om Hexekunſten! De 36,525 Bøger ſom Hermes har ſkrevet, og de Hierogrammatiſke Forklaringer derover ſom udgiør Ni Hundrede Millioner Bybler, de indeholde en dyb Afgrund af Viisdom. Babue ſom tænkte paa det første Gieſtebud, ſvarede dem ikke uden med en høflig Smil, og ſaae til Verten ſom var lige ſaa taus, men ſyntes dog at finde en hemmelig Fornøielſe i Samtalens Fortſættelſe. I vil tale om Eders Hieroglypher, ſagde en af Schyterne, det gamle Celtiſke Sprog hvorpaa Samothes Love er ſkrevne, er nok ſaa got. Det

er

er Moder til det Egyptiske Sprog, og I Herrer Egypter, hvad bilde I Eder vel ind at være andet end en Yngel af Schyter! Egypteren blev vred, han kunde ikke taale at hans Landsmænd skulle være Schyter og Celter noget skyldige, han beviste at alle store Mænd i Schytien fra Hermes Trismegistus af havde været Egypter, og at Egypternes Anubis Latrans, den gjøende Hund, var ikke, som nogle falskelig foregav, det samme som Celternes Huad. Han talede længe og tillod ingen at sige sig imod. Men er I og vis paa, sagde Verten, at Hermes Trismegistus, og Anubis har været til? Det er Skade, hviskede en af Selskabet Babue i Øret, at saa brav en Herre er saa ulærd. Jeg skal bevise det med det første, sagde en anden, i et Skrift af 10 Bind som jeg vil give mig den Ære at tilskrive Deres Velbaarenhed. I ti Bind, sagde hans Naboe? Der er saa meget at sige om den store Hermes at jeg vil forbinde mig til at skrive 20 Bind derom; og jeg, mine Herrer, sagde den tredie som fortrød paa at hans Naboer talede alene, jeg

vil bevise Eder i 30 Bind, at han ikke har været til. De begynte derpaa til den store Hermes Ære at sige hinanden mange Ting som var ligesaa ærerørige, men ikke nær saa vittige som dem Babue havde hørt af sine lærde Gieſter i Perſepolis. Han troede at Hermes Trismegiſtus maatte være en ſtor Hexemeſter, og frygtede kuns for at hans Navn ſkulle giøre ligesaa fortryllende en Virkning paa dem ſom ſkrev om ham, ſom det nogle Dage tilforn havde giort paa dem der drak hans Skaal: han ſaae med Fornøielſe at Verten giorde Ende paa Tretten ved at ſtaae op fra Bordet, han gik hiem og underſtod ſig at ſige til ſine Venner, at diſſe Lærde havde alle de ſamme Feil ſom de Perſiſke, men mindre Smag, og mindre Høflighed.

9 Cap.

Da han kom hiem, foretog han ſig at læſe nogle nye Bøger; de var baade ſtørre og ſlettere end de han havde læſt i Perſepolis. Han fant hverken Satirer eller Romaner deriblant, endſkiønt han hav-

havde heller læst de maadeligste Skrifter af dette Slags end de bittre Strids-Skrifter og lange og kiedsommelige Afhandlinger om ubetydelige Ting, hvoraf denne Samling fornemmelig bestod, han betragtede med Væmmelse en lang Undersøgning om det Aar hvori Hermes var fød, en anden om Gomer var Fader til Schyterne, nok en anden om de Phoeniciske eller Celtiske Caracterer var de ældste. Men han kunde ikke længer holde det ud, da han blant disse Papirer fant nogle Stridsskrifter mod den store Zoroasters Bøger om Lovene, som indeholde de ædle Grund-Regler, der giorde Perserne saa megen Ære: at man mere bør søge at forebygge Lasterne end forøge Strafferne; at det ikke er nok at bevæge Folk ved Frygt alene; at man ved Opdragelse og Undervisning bør søge at indprente dem Lyst og Kierlighed til det Gode, o. s. v. Han giorde da det samme ved disse Skrifter som han havde giort ved de Romaner, som han havde læst i Persepolis; han kastede dem paa Ilden og gik ud at spadsere.

Han var saa misfornøiet over det han havde seet og over det han havde læst, at Engelen Ituriel ynkedes over ham, og sendte en lige saa elskværdig lærd Mand for at trøste ham, som den han i lige saadanne Omstændigheder havde giort Bekiendtskab med i Persepolis. „Det slette, sagde denne Mand, har til alle Tider, i alle Lande og i alle Slags været overflødigt, og det Gode været rart; „I har været i Selskab med Afskummet „af Pedanter; thi det gaaer saa til i „alle Professioner, at de som har mindst „Fortieneste, er altid meest næsevise „og mindst undseelige. De rette Vise „leve stille og roelige, og vi har endnu „iblant os saadanne Folk og saadanne „Bøger som fortiene Eders Høiagtelse.„ Babue erindrede sig at dette var just de samme Ord, som den gamle lærde Mand havde sagt til ham i Persepolis, og han sluttede baade deraf og af den Visdom og Venlighed hvormed han talede, at det maatte være Engelen Ituriel selv. En anden lærd Mand viste ham nogle Skrifter som var fulde af sund Fornuft og som var skrevne paa Celtisk af en Mand

som

som nogle Lærde bagtalede efter hans Død, fordi han havde givet alt sit Gods til det Almindelige, og fordi de ikke kunde skrive saa vel som han; thi de Schytiske Lærde var deri værre end Perserne at de skaanede ikke engang de Døde.

Den vise Lærde giorde ham siden bekient med andre ligesaa fornuftige og lærde Folk, hvoraf han fant mange iblant Druiderne, ligesaa mange i Krigs-Standen og andre verdslige Betieninger, nogle i Afkroge paa Landet, og adskillige som ingen Betiening havde eller og meget lidt at leve af. Hvorfor er disse saa slet aflagde? sagde Babue, fordi der er ikke lærde Betienninger nok til dem alle, svarede den anden; Kan man da ikke giøre dem til Dommere, sagde Babue? de blive det og undertiden naar de har studeret Retten, svarede den Lærde. Men de Schytiske Love er jo tydelige og der er jo mange Dommere som ikke har studeret engang? sagde Babue. Desbedre kan de domme, svarede den anden.

10 Cap.

Han førte ham til en Ret hvor der skulle dømmes i en Sag, hvori alle Beviserne var uimodsigelige og Retten meget klar. En gammel Advocat som havde liden Videnskab men lang Øvelse, førte Sagen mod en ung Advocat som havde disse uimodsigelige Beviser og denne klare Ret for sig; Den gamle giorde Beviserne saa svage og Retten saa utydelig, at Babue, som gav nøie Agt paa alting, ikke vidste hvad han skulle domme. Vil I nu troe, sagde den lærde Mand, at man kan have for megen Forstand til at domme? Dommeren, som just var den gamle Slave som Babue havde været i Selskab med, og som hverken havde hørt eller forstaaet, hvad Advocaten havde sagt, dømte efter det Begreb som han forud havde giort sig om Sagen, og alle var fornøiede med hans Dom.

Babue var og fornøiet, men som han ønskede at Dommeren havde været lidt mere artig i det Selskab, hvor han først havde lært at kiende ham, saa ønske-

skede han og at Advocaterne havde været mere høflige mod hinanden for Retten. Han var hver Øieblik bange for at de skulle faae hinanden ved Hovedet, og at den gamle Dommere, hvis Kræfter han nylig havde seet Prøver af, ikke skulle være stærk nok til at skille dem ad. De Persiske Dommere, sagde han til den Lærde, er ikke klogere end denne Embedsmand, men deres Advocater tale bedre.

II Cap.

Babue lærte i Schytien efterhaanden at være ligesaa fornøiet med alting som han havde været i Persien. Han var ligesaa vel tilfreds med de Schytiske Dommere som med de Persiske, han holt meget mere af Druiderne end af Magerne, og endskiønt han havde mere Afskye for de Lærde som han havde spist med hos den fornemme Mand, end for dem som havde spist hos ham selv i Persepolis, trøstede han sig dog dermed at han kiendte andre som var fornuftige og redelige. Det eneste som endnu stod ham for Hovedet, var den Bitterhed og Ukierlighed hvor-

med de beste Venner begegnede hinanden, og som han frygtede vilde have ligesaa slemme Følger, som Damernes Galanterier i Persepolis.

For at prøve alting i Schytien ligesom han havde giort i Persien, lod han sig føre til en Minister; Paa Veien frygtede han for at see en god Ven tage Livet af en anden, en lærd Mand dræbe sin Medbeilere, og en Advocat brække Halsen paa sin Modstandere. Han maatte hos den Schytiske Statsmand staae ligesaa længe i Forgemakket som hos den Persiske. Men Tienerne var ikke saa meget Skyld deri, som Mængden af Opvartere. Disse som opfyldte Forgemakket, var alle fornemme Tiggere, de blev indladte efter deres Rang. Babue havde ingen, og maatte derfor bie længe. De som giorde Opvartning hos den Schytiske Minister lod ikke til at være saa misfornøiede, som de Babue havde talt med hos den Persiske. De roeste alle Ministeren op til Skyerne, nogle iblant dem bar forgyldte Skrifter under Armene, som indeholdt Vers, Taler og Tilegnelses

ses Skrifter, hvori de ophøiede Statsmandens Fortieneſter. Hvor lykkelig er denne Miniſter ikke frem for den Perſiſke, ſagde Babue ved ſig ſelv; Han forbinder ſig lutter fornøiede og taknemmelige Folk. Han kunde ikke bare ſig for at yttre ſin Glæde derover for en Perſer ſom han fant i Forgemakket og ſom han havde kient i Perſepolis. Troe intet af alt hvad I hører og ſeer, ſagde Perſeren, men tal med diſſe Folk naar de komme uden for. Perſerne er hidſige, aabenhiertede og letſindige, de bryde ud med deres Fortrydelſe, og glemme den ſnart; Men Schyterne ſkiule længe deres Misfornøielſe, og tilgive aldrig.

Omſider kom Babue ind; han fant i Miniſteren en Mand, ſom forenede den Schytiſke Alvorlighed og Ædelmodighed, med den Perſiſke Veltalenhed. Engelen Ituriel forſkaffede ham hans Ynde ſt, han talede med Babue ſom med en Mand der kiente Verden, og han var ſaa fornøiet over at ſee for ſig en Perſon ſom han troede at være en ærlig og fornuftig Mand, at han fra dette Øieblik

glemte den Forskiel der var imellem dem. Han beklagede sig hverken fordi han ikke var rig nok, ikke heller fordi han ei var mægtig nok, ikke heller fordi han havde formeget at bestille; men fordi han aldrig kunde vente sig Tak for det han giorde, eller være vis paa, at de, som han giorde vel imod, var fornøiede. Man dommer om alting efter Udfaldet, sagde han, de beste Hensigter og den største Forsigtighed agtes ikke, dersom Lykken ikke altid føier os, man skiuler de største Misfornøielser under flittige Opvartninger, slaviske Tilbedelser og hykkelske Lovsange, og de som rose mig meest i mine Øine, bagtale mig allerverst, saa snart jeg vender dem Ryggen. Han spurte Babue om han kunde tiene ham i noget, og da han betakkede sig og forsikrede at han reiste alene for at kiende Verden, og at han var fornøiet med den lille Eiendom som han havde ved Floden Onun, kiender I da ikke, sagde Statsmanden, en ærlig og fornuftig Mand, som jeg kan giøre vel imod og vente Tak af?

12 Cap.

I det samme kom den Mand ind som Babue havde spist hos i det Selskab af gode Venner som soer hinanden en ævig Troskab, og strax derefter fik hinanden ved Haaret. Han beklagede sig at han var bleven angivet af en af hans beste Venner for at have sagt saadanne Ting som han aldrig havde tænkt paa, at Angiveren var en Person som i lang Tid havde nydt meget Got i hans Huus, og som nu søgte at styrte ham alene fordi han havde hørt ham rose i et Selskab. Han beviste sin Uskyldighed saa tydelig, at Ministeren ikke kunde tvile derpaa, Babue sagde, at han kiente denne Mand, at han havde viist ham megen Høflighed, og at han troede at han var en Person som Ministeren kunde gisre vel imod og vente Tak af.

Ministeren forsikrede at han ikke skulle glemme ham, de gik begge forneiede bort og Manden bad Babue følge hiem med sig. Da han kom ind i hans Huus, fant han hans hele Familie i Graad, og

saae

saae af alle hans Venner ikke mere end to, som var kommen for at troste ham. Babue havde ikke seet disse ærlige Schyter før; thi de kom ellers ikke uden naar de var budne, og det første Selskab havde bestaaet af lutter Smylte-Giester. Den glædelige Tidende som Babue og hans Ven bragte hiem med sig, giorde saa stor Virkning paa dem at man kunde læse Glæden af deres Ansigter; thi de forsikrede ikke med mange Ord, og endnu mindre med Eder at de tog megen Deel deri. Verten som glædede sig selv over denne Tildragelse, siden den var faldet saa lykkelig ud, fordi den gav ham Leilighed til at kiende sine Venner, søgte at fornøie dette lille Selskab paa alle de Maader han kunde; Venlighed, Oprigtighed og Fortroelighed gav dem saa mange ædle Tanker og saa rørende en Veltalenhed, at det langt overgik alt hvad Babue havde seet og hørt hos den smukke Theone: de prisede og følede tillige selv den Lyksalighed som der er i en uskyldig og fortroelig Omgiængelse; de roste Ministeren deres ædelmodige Velgiørere ligesaa meget i hans Fraværelse

som

som de andre Opvartere havde rost ham i hans Øine og fortalt ham paa hans Bag. Babue glemte baade Teone, og den smukke Frue, og Persepolis, og den Persiske Minister, og han følede ved at tænke paa den Leilighed som Engelen Ituriel havde givet ham til at kiende en ædelmodig Hofmand, at redde en ærlig og uskyldig Mand og at finde to oprigtige Venner, en Fornøielse som han aldrig havde følt før.

Dersom der ikke var mere, sagde han, end disse fire ærlige Folk i Schythien, vilde jeg dog heller leve her end iblant de artige og vittige, men tillige letsindige og forfengelige Perser.

Han giorde tilsidst den Slutning af alt hvad han havde hørt og seet, at Verden var sig selv liig, og, at endskiønt hverken alle Dyder eller alle Feil fantes tilsammen paa et Sted, var der dog ligemeget Got og ligemeget Ont overalt.

Breve

Til

Babuc.

- - - - - - - *Quod magis ad nos*
Pertinet, & nescire malum est, agitamus.
Horat. Sat. VI. Lib. II.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Erindring.

Den, der udgiver disse Breve, har endnu fleere af samme slags, hvilke alle ere fundne ved een Leylighed. Ynges disse, da skulle de andre ikke blive holdne tilbage.

Vel havde man ønsket, at kunne fornøye de Læsere, der gierne ville viide, hvo de Folk have været, der i Brevene tale til Babuc, samt hvo de ere, der imellem stunder nævnes; men endog den moysomste Undersøgelse har været forgiæves. Man tør derfore sige med en slags Vished, at den Tiid var spildt, hvilken man anvendte paa at søge viidere.

Der er da intet, uden de Ting, Brevene indeholde, der kan giøre deres Læsning behagelig; Og skulde samme være nyttig for nogen, da kan det kun alleene være for den,

der seer paa disse Ting, i steden for daarligen at ville finde Personer, paa hvilke det sagde kunde passe sig.

Man har maat siige disse tvende Ord, paa det at ingen skulde plage sig med at søge Udtolkninger, hvilke vist altiid blive falske, ifald de sigte til andet, end til Ting.

Første Brev.

Gimer hilser Babuc.

Babuc! hvad meener Du? er det tilladeligt at finde Ufuldkommenheder hos Skytterne? ja det som meere er, at torde ønske, de ville lære somme ting af fremmede. Saaledes handler Ragne; han tenker sligt, og blues ikke; han siiger det foruden frygt; end meer, han troer, den er forblindet, der ey biefalder ham. Det smerter mig for Ragne; O han er fast i sin vildfarelse! ja saa, at jeg tor neppe haabe, han eengang skal erkiende samme. Gik det kun som han ønsker, da skulle vi snart foruden bluelse gaae hen og søge Underviisning hos andre; det er, vi

skulle glemme, hvor gammelt, hvor agtbart et Folk Skytterne ere. En Ven bor ikke skrømte for den anden; jeg foreholder ham hans Daarlighed; jeg vilde, at hans Øyne skulle lades op; men han tør sige, at den Tid vil komme, da det skal synes underligt, man kunde tenke, at somme Folk i Asien ey overgik os i fleere end een Henseende.

Babue han nævner ogsaa Dig, naar man vil viise ham hans Meenings Ugrund. Strax heder det, at Du haver sagt, der ere mange Ting, i hvilke vi endnu ere langt fra Fuldkommenhed. Han har merket, det var fordeelagtigt for ham, at kunne bestyrke sig med Dit Samtykke; saa gior han det altiid, og vinder ofte Seyer, naar han med det, Du har skrevet eller talt, kan beviise, at hans Tenkemaade er ikke stridig med Din. Saaledes bliver den Høyagtelse, Skytterne ikke kunne negte Dig, et Vaaben, hvilket man bruger imod dem selv. Paa Ragne kunne man

vel

vel ſtoppe Munden ved at bebreyde ham hans Ungdom, og hans ſaa nyelige Hiemkomſt fra Perſepolis; man torde jo kun ved at ſige et Ord om diſſe to Ting, ſaa ſkulle alle fordomme ham, ſaa ſkulle han nok tie; men nu han kan beraabe ſig paa Dig, nu er han driſtig, nu lover han ved alle Leylighed at beſtride den Fordom, at vi ſkulle være fuldkomne i alle Henſeende: det er Ragne, der kalder denne Meening en Fordom; Det er ham, der kalder den et Skyvl, hvilket hidtil laae paa vore Øyne, og hindrede os fra at ſee Lyſet. Babuc! forſøg at bringe ham ud af hans Vildfarelſe. Siig ham, at den er en ſlet Skyt, der troer at vi ikke har liigeſaa megen Vid og Smag, ſom vi har tappert Mood; at den ikke elſker ſit Fæderneland, der mener, vi ſkulle være mindre vindſkibelige, mindre belevne, mindre ſelſkabelige, end ærlige og ſtandhaftige. Giør det baade for hans Skyld, og for Din egen! Viis Ragne haver Uret, naar han

paastaaer, at Babuc, at Fornuften, at Erfaringen er for hannem.

Lad Perserne, Indianerne og Egypterne offentlig torde siige, at ikke alle Fuldkommenheder findes hos deres Landsmænd! Lad dem siige, at de vare vankundige for de bleve oplyste! Lad dem indbyrdes tilstaae hinanden visse Fortrin! lad dem lære og laane af hverandre! Hvad kommer det Skytterne ved? Hvert Land haver sine Skikke, og vores bor være, ikke at fornedre os selv, ved at erkiende os mindre fuldkomne end andre. Dog desværre! vi vanslægte Dag fra Dag; jeg kiender fleere end een, der tenker og taler som jeg har sagt dig, Ragne gior; ja ja! det gaaer endog saa vidt, at man horer siige om Skytterne, de skulle have vundet, siden endeel af dem begyndte at troe, de kunne blive fuldkommere. Desværre! Du skal finde mange, der ville hore sligt med Lyst, mange, der ville ønske, at den Tenkemaade blev

al-

almindelig. Dog bør man ey fortvivle, thi til min og andres glæde, er deres tal ey lidet iblant os, der ey kunne taale at Skytterne lastes. Ja det er en lyst at høre, hvorledes de paastaae, at man har ret til at giøre den forhadt, til at betage den hans Ære, der tør finde Mangler hos os; jeg for min part priiser disses Iver, og naar nogen siiger, at de vanære sig selv; naar man beskylder dem for Uvillighed til at lade sig overbeviise, ja endog imellem for Nid og Ondskab; naar nogen ynkes eller leer af dem, hvilket desværre og tit skeer, da tenker jeg, at sligt, tilligemed saa meget andet ont er Frugten af den Fordervelse, der indsniger sig i Skyttien, og hvortil nogle siige, Du haver hiulpet.

Ragne viser mig dine Breve. O hvis du ikke var min Ven **Babuc**! da veed jeg ikke hvad jeg jo sagde dig. Tør han meene, vore Lærde skulle kunne giøre det almindelige

større Tieneste end nu skeer! Tør han sige vore Lærere omgaaes deres Discipler snarere som nedrige Trælle, end som Mennesker i hvis Hierter de ville optænde en Lyst til at ære sig selv og Fædernelandet. Babuc! da heder det, Du tenker ligesaa. O hvis du talede sligt, i Sandhed, jeg selv kunde beskylde dig, som den der bestormer Himmelen, Selskabet, og vor Mercurs Trone. Vi skulle fast ingen Digtere have, vi skulle paa vor Skueplads have Aarsag til at græde af Medynk, eller til at rodmes af Bluelse over de, der lee; den gode Smag skulle langsommere ubrede sig iblant os, end den snart haver giort i noget Land; Fordommene skulle sidde som uryggelige paa deres Trone; vi skulle være seendrægtige i at følge vor Mercurs Indbydelser til at blive mægtige og lykkelige; vi skulle være utaknemmelige imod de ypperlige, der intet ønske uden vores Vel, der utrettede arbeyde for at befordre samme. Sligt og andet hores

nu

nu af Skytter. Babuc! saaledes fordærves Verden.

Hvad hielpeer det, man agter og elsker Skytterne frem for alle andre Folk? hvad hielper det, man holder dens Lykke Misundelse værd, der kan leve, ja døe dennem til Nytte? at man erkiender deres Gemyts-Arts Skionhed, at man vil, Verden skal viide, at de have mange Dyder, at de have de ædelste Hierter, at Naturen gav dem alt hvad der hører til, ikke alleene at blive et lykkeligt, men og et æret Folk.

Hvad hielper sligt? naar man tør troe, der ere Ting, i hvilke de endnu ey komme saavidt som Perserne, Indierne og Egypterne. Man regner Navne op, der viise, at Skyttien er ikke lukt for Vid, for Smag, for Kunster; men hvi mon man vil siige, at disse Navne ere ikkun faa; at der endog ere de slags, i hvilke vi ingen kunne nævne. Der skal kun være een

for

for Exempel, der synger saa om Helte, at vore Naboer maae i deres Forundring misunde os ham. Der skal endnu kun een have viist sig, om hvilken man kan troe, at hans Nemme og Indbildningskraft vil udi Tiden frembringe Digtersange, ved hvilke den blandt os levende Egyptiske Digtere, der og er den eeneste i sit Slags, ikke skulde skamme sig.

Babuc jeg taler maaskee alt længe med dig om disse Folk, der tor forgribe sig paa Skytternes Ære. Maaskee har Ragne ret til at regne dig blandt deres Tal. Desværre! jeg kan neppe tvivle derpaa. O hvilke Tider! en Babuc raader Skytterne at maale sig med andre, ey i det visse forset, at ville ingen viige, men for at kiende hvad dem mangler, paa det de ogsaa kunde engang skinne iblant Asiens Folk. Jeg seer forud, hvilke Folgerne ville blive, naar Skytterne først overbeviises om, at de, der saaledes tale, ikke søge andet, end at blive nyttige;

ge; da skulle mange forleedes til at troe os ufuldkomne. Men hvor vil det da staae med Skyttiens Ære?

Endnu et Ord Babuc: Lad være vi havde Feyl (men vi have ingen) lad være saa var! hvem kom det da til at tale om samme? Aldrig dennem, der ikke have været til i fiire Sneese Vintere; aldrig dennem der have levet iblant Perserne; thi at give disse ret, var det ikke, som at tilstaae, at de blant fremmede havde lært at domme vel om det, der skeer blant os? En Skyt vil offentligen rette os; om nogen lood prente hans Tale! om fremmede fik den at læse! hvilken skam for Skyttien! O hvi ville de giøre dig selv Fortræd! O hvi har den synderlige Tanke fundet Sted i deres Hierte, at de ville hielpe til, at Skytterne kunne blive klogere, vittigere, navnkundigere, og lykkeligere. Har vi ikke Mercur til Konge? og er det ikke nok? Men de ville forher-

herlige hans Alder. Ja, hvis at det kan skee, da lad os opofre alting! Kan Skytterne blive værdigere til at have Ham iblant dem, da bør jo intet holdes for umueligt.

Men Babuc! siig! hvis Dine Landsmænd krævede, Du skulle troe om deres Land, at det er Soelen nærmere end Persernes, er det da ey Din Pligt at sige ja? om Du end ey kan troe det? Og hvis Du elskede Skytterne som jeg, da skulde Du og kunne troe det. Just kommer Ragne til, og leer af dette; han paastaaer Du skal giøre ligesaa. Hvad bør jeg troe?

Vi skrive begge to i Dag til Alfred; mit Brev udgior kun disse tvende Linier: kom hiem, men last os ikke! Ragne derimod siiger saa: Kom hiem igien! stil dig for vor Mercur! siig kun du er en Skyt! viis du er værd at være lykkelig;

saa

saa har du ingen Talsmand nødig; saa vil man haste med at opfylde dine Ønsker. Seer du ey strax Mercur, da tael til dennem, der opleede de, mod hvilke han gior vel; saa skal du leedes frem til Tronen; saa skal du see denne Gud; saa skal Du føle en Lyst i Dit Hierte, hvis liige Du aldrig smagte. Vi begge have ret, men min Formaning er dog klogest.

Engelen Ituriel bevogte Dig!

Andet Brev.

Fra samme.

Saa har dog Ragne ret! Saa kan han nu herefter bestyrke sig med Dit Bieblad! Du siger, at den fortiener at lastes, der frygter for en liden Ulevlighed, naar han

han derved kan være Menniſkene, og i ſær ſine Medborgere til Nytte. Nu ſaa lad Ragne løbe ſin egen Fare!

Dog, vi vil ikke tale meere om denne Sag. Maaſkee haver jeg uret; maaſkee kan Skytterne feyle . . . . . feyle! jeg blues ved at kunne tenke ſligt; men ſee kun! hvad din Tale kan virke! Ney! jeg vil ikke læſe dine Breve; de maatte forleede mig; jeg maatte blive dem liig, der tale om vore Mangler. Tit kan jeg intet ſvare dem; ſom ſidſt, da een paaſtoed, at der er ſtoor Forſkiæl paa det, vi nu ere, og det, vi vare for tretten Vintere ſiden; om tretten andre mener han, ſkal man have Aarſag til at ſige det ſamme; ſaa maae vi jo kunne forbedres. Det er en andens Ord, og ikke mine. Det er ſaadanne Taler man alt hører af meere end een Skyt og Skytinde.

Jeg

Jeg har læst for Torvid det Stykke af Dit Brev, der handler om, hvor smukt det skulle være, at see Skytterne tage meere Deel i deres Lands Ære, end Du synes, de giøre. Men tænker Du da, en Skyt ikke er stolt af de mange, baade Land og Søe-Helte, der have været blant hans Fædre? Tænker Du, han ikke glædes, hver gang han seer hos nogen af hans Lands-Mænd prøver paa denne stærke Mandighed, med hvilken vi fødes, og hvilken giorde, at vi snart er det eeneste Folk, der aldrig blev undertvunget. Dog jeg vil ikke giøre dig Uret; Du tænker ikke sligt om Skytterne, og beskylder dem allene for at de ere skiødesløse i at udbreede deres Helters Roes; ja at de end ikke ville være dem behielpelige, der søge at giøre disse skiønne Navne bekiendte for Verden. Babuc! deri er maaskee noget: jeg siger maaskee; Thi Gud bevare mig fra at laste Skytterne!

Torvid udstækker Din Beskyldning til mange Puncter, og troer, Du vil biefalde ham; Som han meener, saa ville vi dem saa lidt got, der enten i een eller anden Henseende giore, at Fremmede kunne faae høyere Tanker om os, end de for have havt. Han siger, det holder saare haardt, inden en Skyt kan fore over sit Hierte, at roese en af hans Lands-Mænd, der enten har skrevet en god Bog, eller giort et Kunst-Stykke, hvilket Kiendere roese, eller viiset en eller anden Naturens Gave i en ypperlig Grad. Men den Ære, han taler om, mon den enten fylder Maven eller Pungen? Hvorfore skal man da tage saa stor Deel deri. Lad andre Folk løbe efter en Rog, som denne Ære er! Skytterne see paa det virkelige, og ikke paa saadant Spille-Verk; og hvorfore skulle de bramme med en veltalende Druides, en dybsindig Philosophs, en lykkelig Digteres, en Maleres, Bildhuggeres eller andre saadannes Navne? Hvorfore skulle man vel

giore

gisre megen Høytiid af disse Folk? deres Navne skulle vel løbe om fra den eene Ende af Landet til den anden! Torvid meener, dette skulle opmuntre de, der gisre os Ære, og der hos frembringe flere, der kunne og ville gisre ligesaa; Da skulle vi ogsaa engang ikke meere torde tie, naar andre opregne dem, de kalde rare Mennesker og store Geyster. Det kalder jeg at agte, smaa Ting saare høit; andet kan jeg ikke svare.

Men lad os komme til det, hvorom i sær tales; jeg meener, den Lyst, enhver burde have til at hielpe den, der enten vilde gisre det hele Skyttiske Folk bekiendt for Verden, eller og eet af de Navne, om hvilke man siger, at der ere saa mange, baade Levende og Døde, der kunne være en ædel og skinnende Ziir for Skyttien. Da, om nogen kom og vilde, Du omstændeligen skulde fortælle ham, hvad Dig var bekiendt om een eller anden Mand, om een eller anden Ting; Om Du vidste, at

Han ville lade prente, hvad han hørte, mon du da ey afslog hans Begiering? Dit Navn kunde jo blive trykt Babuc! og hvo vilde have sligt? Man skulle sige Du hialp Folk til at giøre Bøger; Endnu værre var det, om den, Du havde hiulpet, var en slet og ret Person; Det skulle hedde, Du omgikkes en Person. Hør hvad dit Ære-kiere Hierte siger, og svar mig saa!

Mig synes, man bør lade de Døde være døde; Deres Been hviile ikke sødere, fordi deres Navne nævnes uden for Skyttiens Grændser. Om andre Folk tænke ikke saa, hvad rører det os? Den er klogest, der kun bekymrer sig om sig selv. Man paastaaer; dette er at være utaknemmelig mod sine Velgiørere; Men hvad er jeg den skyldig, der døde før jeg blev til? Overalt, saa giør en Bog, et Vers, en Støtte eller andet sligt Krammerie vel ikke meget til Sagen. Hvad hielper det den, der ligger i Graven?

ven? Lad andre meene, sligt kunne opmuntre de Levende til at følge de Dødes Fodspoer! Lad dem sige, at skiønt Skytterne ere høyhiertede nok, for at opofre sig til deres Landsmænds Beste, uden at see paa, hvor stoor eller hvor liden Tak disse skulle viide dem derfore, at de dog ikke med Ligegyldighed kunne ansee et heelt Folkes paa Beundring og Kiærlighed grundet Høyagtelse. Lad dem henviise os til andre Folk og andre Tider, for der at see, hvor nyttige disse Ære-Mæler ere. Det er kun Ord, der ikke betyde noget.

Jeg for min Part vil sandeligen aldrig have at giøre med de Folk, der basune ud for hele Verden, hvad man siger dem; og dette er det sikkerste! en Mand maa kunne tie. Hvad om en Bogmagere kom og vilde viide, hvilken Kiole den eller den Minister havde paa en vis Dag, om han vilde viide, enten han havde hvide eller sorte Heste for sin Vogn; Skulde jeg da sige ham det? hvem veed, hvor farligt

det var for Staeten, om Fremmede bleve underrettede derom. Vi leve i slibrige Tider.

Maaskee giver du mig ikke ret; dog derfore kan jeg dog elske dig. Lev vel Babuc!

Tredie Brev.

Fra * * *

Jeg spurgte een af Dine Venner nys, hvorfor du elsker Floden Onums Bredde. Han sagde mig: den viise liider, naar han hører Verdens Bulder, og Fiendskabs Larm, og Avinds Klager, og Vindesygens Suk; En stille Roe, det er hans sande Skat. Saa blev han ved: O Vellyst-fulde Øyeblik, naar Verden tier uden om os, naar Sielen omgaaes med sig selv, naar den forstyr-

styrres ey ved vore eller andres Lidenskabers Anfald. Da hores ret Naturens søde Røst, da skiuler intet Dydens henrykkende Skionhed for vore Øyne, da kan vor Siel begriibe den sande Lykke udi sin fulde Omkreds, da optændes i vort Bryst en om og brændende Kierlighed for vore liige, hvis Ufuldkommenheder vi da kun see langt borte. O lykfalige Levnet, der løber hen udi Uskyldighed! o bliide Dage, der ikke tælles efter Suk og Sorger! Babuc siig! om Du nyder denne Lykke. Siig! om Din Ven har Ret, naar han paastaaer, at den ey findes paa de Steder, hvor mange leve samlede.

Men jeg vil gaae til andre Ting, og see! der falder mig eet ind, hvorom jeg maa ad sporge Dig.

Forleden talede jeg med en Skytt, der nyeligen var kommen fra Persepolis. Du veed jeg er nysgierrig, saa spurgte jeg om

mange Ting; Han talede som den, der troer at man finder Feyl og Daarligheder overalt, hvor man finder Mennesker. Mange Ting havde han loved i Persien, han havde og beleet mange. Men eet fortalte han, hvilket synes mig heel selsomt: Han paastoed, at man ikke der faldt i Forundring over at finde Fruentimmer, hvis Forstand var dyrket. Troer Du vel dette Babuc? En Fader skulle ey belees i Persien, naar han vil, at hans Datter skal kunne tænke; Er det da et Under, at man kalder Perserne latterlige Folk, naar de falde til slige Daarskaber. Dog jeg har for gode Tanker om dem, for at kunne troe hvad Skytten sagde. Et Fruentimmer der kunne tale om andet end om et Klokken, et Spise-Kammer, der tænkte at hun kunne fordrive Tiiden med andet end med en Sye-Naal, eller med en Rok. Kan man forestille sig sligt som mueligt? Men Skytten har vildet prøve, hvorvidt min Lettroenhed gik.

Er

Er noget viisere Babuc, end at forebygge alt det i Døttrenes Opdragelse, der kunne lede dem til disse tvende Ting, der i mine Øyne gior et Fruentimmer fuldkommen hæsligt, jeg meener at tænke og at læse? Endnu handle vi i Almindelighed klogeligen, hvad dette angaaer; Men mon vi og ikke snart skulle tabe denne Roes? Saa mange Ting lede os til at troe, vi kunne giøre bedre end vore Fædre; Maaskee skal en Jomfrue inden kort Tid torde sige, at hun ikke kan eller vil være som hendes Beste-Moder var; Ja, ja, vi maae nok sukke over Tidernes Forandring. At man allerede hører Mødre og Døttre tale om vor Mercurs elskværdige Dyder, det kan ingen klage over; thi dertil hører hverken at have læst eller tænkt; Bonden kiender dem jo og taler derom, saa øyensynlige ere de; Men hvis Fruentimmerne vilde vide, hvad Forskiel der er imellem et Lyst-Spil og et Sorge-Spil, om de vilde domme om Skue-Spillet var got eller ikke, om en

Acteur fortienede at bifaldes eller at udpibes, hvis de ville meene, at der hører andet til Vers end Riim, og andet til Musik end Larm, hvis de ville have Begreeb om hvad sande Fortieneſter er, hvis de ville tænke, at der hør andet end Penge, et got Brød, og et velskabt Legeme til at være en elskværdig Friere. I Sandhed, da maatte alle Huusholdninger gaae til Grunde.

Her falder mig en Ting ind, der er værd at jeg skal fortælle Dig den. For nogle Dage siden kom jeg til Alvide; jeg har sagt Dig, at man tit finder Perser i hendes Huus. Juſt havde der været nogle, og de vare gangne bort. Alvide sad for et Bord, paa hvilket laae Papirer og Boger; Skulde Du troe, hun havde læst i dem? ja saa havde hun giort til min Forundring. En af Bogerne var skreven af denne Egyptiske Druide, der lever her iblant os, og om hvilke en heel Hob Skytter, der vist skionne vel, sagde mig nyeligen,

gen, at de ret misundte Egypterne, at Druiden var født iblant dem. Man paastaaer, han skal tale som Bragge selv. Hver Torsdag seer jeg endeel ret kloge Skytter, der have et Blad i Haanden, hvilket han lader prente; de ønske, at kunne faae et hver Dag i Ugen. Jeg har andet at giøre end at læse Babuc, derfor kan jeg ikke sige dig hvorom Druiden taler. Imellem Alvides Bøger var og en af Samling Skyttiske Breve, hvilke man anfører som et Beviis paa, at man kan tænke vel og skrive smukt, saavel i vores Sprog som udi andre Landes. Der var end flere Bøger, i hvilke Alvide havde læst, ja hun torde være sligt bekiendt; Men have de ikke Ret der belee hende? Det giør mig ont, at hun forlader saa sin brave døde Moders Fodspoer; hun fandtes vist ey med en Bog i Haanden, ja denne Roes hør endog hende til, at hun ey vidste der vare flere Bøger i Verden, end de hun brugte udi Kirken. Jeg befrygter meest, Alvide skal giøre

sine

sine Børn lige saa daarlige som hun selv er; Thi hun har dem altid om sig; Hun taler altid med dem, de maae hverken være i Kiøkkenet eller imellem Tieneste-Folkene: sligt kan Læsning giøre hos en Moder, og sligt er uden Tvivl Virkningen af at tale om, hvordan det gaaer til i andre Lande. Der siiges at disse Uordener i Selskabet komme for største Delen fra de mange Persiske Bøger, der ere saaledes skrevne, at et Fruentimmer endog ved dem skulle kunne begribe, at der ere flere end een Verden.

End eet fortalte Skytten mig; Han paastoed, at begge Kiønnene i Persien ere ikke hvert for sig i Selskaberne; det skal ey være som hos os, at det eene har sine Taler, og det andet sine. Hvilken Forvirring! men kan det andet være udi et Land, hvor Kiønnet troer at det tør tænke? Hvad, sagde jeg til Skytten! saa maa jo Kiøbmands-Konen

tale

tale om Vexler, og Officerens om Beleyringer. Ingenlunde svarede han; Thi den holdes latterlig, der i Fruentimmer Selskab taler om andet, end det, hvori de kunne tage Deel, og de kunne tage Deel i alt det, der begribes ved en sund og dyrket Fornuft. Jeg forstaaer ey dette; oplys Du mig Babuc.

Jeg horte og forleden Dag en anden synderlig Tale, og erindrer mig endnu hvert Ord af samme. Man paastoed, at saalænge Fruentimmerne blive i den Vankundighed, i hvilken de hidtil blant os opdrages, saalænge skulle vor Mercurs stræben for at oplyse sit Folk, ey kunne naae sin fulde Virkning; saalænge skulle det, man kalder den gode Smag, ikke blive almindelig, saalænge skulle de nyttige Videnskaber beholde det haarde og ubehagelige Væsen, de have faaet i Skolerne; saalænge skulle Kunsterne ikke fæste deres Boe-Pæl iblant os, efterdi Kiendernes Tal saalænge maatte være lidet,

Spro-

Sproget skulde og ikke blive giort yndigt og flydende; Thi dette skal ey kunne skee, for de; der tale og skrive, ikke allene ville underviise; men og behage.

Man satte til: at Kiønnet fik af Naturen den Gave, at giøre alting yndigt, at det alleene kan danne Mændene, at vi kun i deres Omgang blive skikkede til at føle, at følgelig Smagens Udbredelse maa være deres Arbeyde, efterdi den bestaaer i Naturens Yndigheders Følelse; Ja at en Historie om denne saa kaldede Smags Udbredelse, skulde ikke være andet, end en Historie om begge Kiønnenes meere eller mindre selskabelige Omgang.

Videre vilde man, der maatte vel giøres Forskiel paa at være lærd, og at være oplyst; paa at kunne tale Rommernes og Grækernes Sprog, og at kunne tænke. De lærde Qvinder skal og belees i Persien, som

man

man sagde, men ikke de, der besidde en nyttig og behagelig Kundskab; ey heller de, der, naar de ey fødtes til at arbeyde med Hænderne, da tage Deel i de ædle og søde Forstandens og Hiertets Fornøyelser, hvilke en oplyst Siel kun smager.

Der var en Perser hos: Han sagde, intet var viisere, end at formeere Kiønnets Yndigheder; thi det var at formeere vores Lykke. Der kommer en Tiid, da Legemets Skiønhed ikke mere rører Mændenes Hierter; Har Qvinderne intet andet, hvorved de kunne behage, saa er det kun nogle faae Aar af Mændenes Liv, de giøre yndige; Perseren paastoed og, intet var daarligere, end at indskrænke Kiønnets Handlinger og Tanker til Rigdommens blotte Formerelse; Thi det var efter hans Mening, at kuldkaste den Orden, Naturen fastsatte, at nemlig Qvinderne skulle være Selskabets Ziir, og Livets varende Lyst. En troe Forvalter er agtbar

og

og nyttig, sagde han; men hvor langt kostbarere er en Ven, udi hvis omme Omgang vi hver Dag finde nye Forlystelser!

Saaledes sluttede Perseren: Hvis Drukkenskab, hvis en vild Hidsighed, hvis Haardhed i Sæderne og Omgangen ikke findes iblant os Perser, det er ey Naturens Verk; Thi saa længe Kionnene levede, hvert for sig, saa længe faldt vi i disse Feil. I Qvindernes Selskab lærte vi at kiende ædlere Fornoielser, der bleve vi boyelige, der vantes vi til at ville tækkes, der bleve vi skikkede til denne venlige, denne utvungne Omgang, hvilken gior os til de lykkaligste Mennesker paa Jorden. Hvad tenker Du herom Babuc?

Lev vel! Alvide vil, at jeg skal helse dig.

Fierde Brev.

Fra * * *

Balder siig er, at han spor Dig nu om eet nu om et andet, og at Du svarer hannem. Babuc vil Du og gisre ligesaa med mig?

Her tales nu meget om Kunster og Videnskaber; Det er to Haandverker, saavidt jeg kan slutte af det, mange have sagt mig, og de, som ere unyttige nok. Man paastaaer, de ere i stoor Agt paa andre Steder; Man siger der ere Konger, hvilke holde det for en Ære, at have Mesterne i disse Haandværker om sig; Ja det som mere er, (men kan du ogsaa tie Babuc?) man meener, vor Mercur ville ret glædes, om der vare mange af disse Mestere i hans Land; Man fortæller meget, som Han gior, for at bringe sligt til Veye. Svennene skulle og paa andre Steder være regnede blant skikkelige Folk; Siig mig Babuc, troer Du, at Verden er saa forkeert; Siig mig og et

Ord om disse Haandverkers Beskaffenhed; Vel taler man om, at de lære Menneskene at tenke, at de giøre dem fuldkomne, at de forskaffe dem tusinde, tusinde ædle Fornøyelser; Ja vi skulle uden dem være lidet bedre end Dyrene; Babuc man hører mange underlige Taler i vore Tider.

Nogle siige: Det eene af disse Haandværker skal være nyt i Skyttien; Jeg troer det er Kunsterne. Det andet skal have været længe i vort Land, og samme skal kunde rose sig af at have frembragt mange brave Mestere, ja rette Mestere, sær i den Konges Tiid, der regierede saa længe. Man skal ære disse Skyttiske Mesteres Navne over heele Verden; Og den gamle Konge har giort meget af dem. Det er just Ære disse Haandverks-Folk begiære; nægtes den dem, da siiger man, blive de umueligen i Landet! Hvilke synderlige Mennesker! det er dem ikke nok med Penge.

Jeg

Jeg kunne have en heel Dag nødig, til at berette Dig alt hvad her fortælles, i Henseende til disse Haandverker; Men var det Umagen værd, at spilde saa megen Tiid derpaa? Troe kun ogsaa Babuc, at jeg ikke skulde bekymre mig derom, naar ikke saa var, at man tit er med Folk, der tale om samme; saa maae man jo dog kunne siige et Ord; Og det er allerede kommet saa vidt i Skyttien, at man ikke tør være bekiendt, man slet intet kiender til disse Haandverker. Derfor holder jeg mig til Dig. Svar mig nu, og jeg skal ærlig lære uden ad hvad Du siiger, paa det jeg og kan fore Ordet imellem; Saa skal Folk maaskee troe, at jeg ret veed meget om disse Haandverker; og hvorfore skulle de ikke troe det om mig? eftersom de troe det om saa mange andre, der kiende dem lige saa lidet som jeg; men man har jo en Hukommelse; Saa kan man beholde hvad man eengang har hort siige, eller lære noget uden ad, som jeg vil giøre med dit Brev, og bruge ved Leylighed, hvad man lærer.

I Gaar fortalte man mig, at een af deres Laugs-Artikler er, at den, der ikke arbeyder for at befordre Menneskenes sande Lykke, at han bør udelukkes af Lauget. Den Artikel skal være antagen overalt, men man siiger, at den alt for tit bliver overtraadt; Dog ville de, at man ikke bør anseer dem, for rette Laugs-Mestere der giøre sligt. Ved denne Leylighed talede man adskilligt om een af vore Druider, der ved mange Leyligheder, og nyeligen igien skal have viist, hvorledes det eene Slags af disse Haandverker, kan være Skyttien til Fordeel. Du kiender Druiden! Det er ham, der har giort sig saa megen Umage for at lære os, hvordan vi kunne døe med Vished om, at blive lykkalige; Man siiger Skytterne ere ham megen Ære, og megen Tak skyldige. Jeg for min Part vil ham viist meget got. Nyeligen skal han og have villet viise os, hvordan vi kunne blive lykkelige her paa Jorden, ved viiseligen at be-

tie-

tiene os af de Naturens Fordeele, der ere faldne i vores Lod. Han skal viide, hvor mange Skytterne ere i Tallet, og hvor mange Dariker der ere i vores Land; Men hvortil hielper denne Kundskab; Jo Babuc! det skal jeg siige Dig; thi jeg har hort tale derom af kyndige Folk: Det er kun med Mennesker og med Dariker man kan forsvare sig i Krigen; saa er det got, at man veed, hvor mange der af hvert Slags ere i Skyttien, paa det man kan formeere dem; Thi der kan jo komme en Alexander, som der for er kommet; og hvis vi da feylede Dariker! Babuc, den Druide hvorom jeg taler, skal være heel bekiendt i andre Lande; Du har vel tit hort tale om ham. Han skal og have giort en anden Ting, som mange ville ham megen Tak for; Det er, at det nu herefter skal være skikkelige Folk, der lære dette Haandverk; Thi som man siiger, saa satte Forældrene for deres Born dertil, blot fordi de fik Foden,

imens de stoed i Lære, og derover skal Haandverket snart være bleven foragteligt.

Der er endnu en synderlig Ting ved disse Folk; De kan ikke liide, at nogen af deres Laugs-Brødre skammer sig ved, at kaldes med sit bare Navn; thi de siige, at naar een har giort sit Mester-Stykke, at den saa skal have Aarsag til at skamme sig, der ikke nævner ham med Høyagtelse. I andre Lande skal det saa gaae til. Hvad tenker Du Babuc? skulle en fornemme Mand i Persien og Indien kunne gaae ind i Lauget, uden at fornedre sig? Kan han uden Skam for hans Forfædre omgaaes med Folk, der ikke giøre andet, end skrive nogle Boger, eller giøre nogle Billeder af Steen, eller bygge Huuse, eller male noget hen med en Pensel. Perserne falde i saa mange Daarligheder, saa kunne de og vel falde i denne; men Indierne, de ere vel klogere; ney aldrig kan jeg troe,

hvad

hvad man sidst sagde om dem: at naar de opregne de Ting, hvoraf de meest bryste sig, at de da og anføre en halv Snees Folkes Navne, hvis Tanker og Tale man har ladt prente.

Der ere de Babuc, der meene, at disse Haandverker blive alt meere og meere agtede i Skyttien; men er det at undre sig over, siden vor Mercur ærer og beskytter dem. Man taler og om adskillige, men i sær om to af de fornemste Mænd iblant os, der i sær skulle være deres Venner; Og begge Haandverkerne love vist, at desse to Navne skulle staae saalenge Skyttien staaer; Jeg troer de ere Folk, til at holde hvad de love, og dersom de gjorde anderleedes, da maatte de være heel utaknemmelige.

Jeg veed ikke selv hvad jeg skal tenke om 'alt dette: Siig mig Babuc! meener Du disse Haandverker ere værd, at man

skal lade sine Børn lære dem; jeg vilde nødig giøre noget uanstændigt; Siig mig, om Du meener den Tiid skal komme, som man spaaer om, at den der vel har lært eet af disse Haandverker, om han endog kun kaldes ved sit bare Navn, skal i det ringeste blive agtet dem liig, der ere mindre end fornemme Folk, men hvilke ville være meere end skikkelige Folk.

Nyt er her: at nogle Fremmede, som man kalder **Smag og Genie**, skal være ankomne. Har du ikke hørt tale derom. Man laver sig til at tage vel imod dem. Vor **Mercur** skal ønske, at de ville blive i hans Land; Saa maae der dog være noget got hos dem. Kunsterne og Videnskaberne siige, de kunne ikke blive, uden disse Fremmede slaae deres Boepæl iblant os. Man spaaer om Gudinden **Fordoms** Landflygtighed. Skulle vi ønske, at Spaadommen bliver opfyldt?

Femte Brev.

Fra samme.

Jeg har altiid noget at sporge Dig om, Babuc! men kiedes Du ey ved at svare mig? Dog ney, Du har jo eengang sagt, at jeg maae blive ved; og hvor forbunden er jeg Dig derfore! Saa lær mig da, hvorledes jeg skal indrette mine Borns Underviisning og Opdragelse, paa det at Dine Raad kunne tiene mig til en Rette-Snoer.

Gierne vil jeg give Hundrede Dariker til en ung Skytt, hvert Aar, han anvender paa at lære mine Born; ja Hundrede Dariker Babuc! er dette ikke en anseelig Løn? Dog det maae nu saa være; thi den jeg giver samme, skal jo og være een af mine fornemste Huus-Gesinde. Men for de Hundrede Dariker bor han vist ogsaa viide meget; Det

er vel billigt; ja han skal viide alt hvad viides kan; jeg skal vel finde saadan een; jo, jo for Hundrede Dariker. Babuc Du skal see, naar Du kommer, at mine Børn ere Vidunder i Lærdom. O hvor mange fremmede Ord, hvor mange gamle Navne skulle de viide! ja de skulle have lært heele stoore Bøger uden ad; Babuc Du vil vist glædes ved at see Dem!

Jeg taler tit med Sigur derom, han er besynderlig i dette saavelsom i saa meget andet; forleeden kom han til mig, da der just stoede vel en Snees unge Mennesker, hvilke alle ville fortiene de Hundrede Dariker, jeg haver udlovet. Een af dennem stoed mig ret an, thi jeg saae i ald hans Adfærd, at han ret erkiendte det for en Lykke, at blive en ringe Tiener af saadan en Mand som jeg er; i det ringeste sagde han sligt, og det med en Tone, hvilken vidnede klart nok om, at han meente det. Sigur hørte denne Tale,

men

men, som han forsikkrede mig, saa horte han den med Væmmelse; Du skulde kun viide, hvorledes han udtrykte sig, da han merkede, at jeg gierne havde udvalgt dette Menneske. Hvad, sagde han, en Fader vil betroe sit Barn, til den, der viiser sig foragtelig ved en Tenke-Maade, ved en Adfærd, liig den Trælles, der endog kan holde Aaget for en Prydelse! Jeg lader Sigur tale, og retter mig ikke efter hans selvsomme Indbildninger. At give Hundrede Dariker til en Lærere, er det ikke, at giøre alt hvad mueligt er for sine Børn. Ja Babuc, dette ydmyge, fattige Menneske, skulle fra den Time af, været i mit Huus, hvis ikke en Mand, der har læst mange tusinde og tusinde Bybler, havde lovet at skaffe mig et Menneske, der skiønt han kun har levet 24. Vintere, dog alt har læst 9999. Bøger. O Babuc, om min Søn eengang kunde siige, at have læst saa mange!

Sigur paastaaer, at han derfore kunne være liige unyttig, ja det som er det selvsomste, han vil, at han kunne være liige uvittig; thi Gud veed, hvad det er for en Forskiæl han gior paa, at viide, hvad andre have sagt, og paa at kunne tenke selv. Han taler altiid om, at danne Forstanden og Hiertet; Det skal være Opdragelsens Hensigt, men ey at fylde Hukommelsen med Ord og Navne. Den Fader, siiger han, er uviis, der beregner hans Børns Fremgang i Kundskab, efter de fleere, eller fæere Bøger og Blade de have læst; men sligt skal være en almindelig Feyl hos Fædrene, hvorved de faa Lærere, der viide at foresette sig det rette Maal i deres Arbeyde med Børnene, endog hindres fra, at følge den Vey, Fornuften, og Erfaringen viiser dem som den eene goode. Men hvortil hialp det, at Barnet havde Forstanden og Hiertet dannet, som Sigur vil, naar det ikke vidste mange Ord og Navne? saa kunne man jo

ikke

ikke mærke, at det havde lært noget; Er det ikke nok, at det veed, hvad der er skeet, uden at vide hvorfore? Mig synes, Tiiden spildes aldrig unyttigere, end naar man anvænder den paa at giøre disse Betænkninger over de Døde og deres Gierninger; Er det ikke bedre, at man veed mange Tings Navne, end at man om faa haver disse rigtige Begreeb, hvilke Sigur paastaaer, at være den eeneste Grund, hvorpaa en vis og ordentlig Kundskab bygges?

Babuc, Du kan ey forestille Dig, hvor vanskeligt vor Ven holder det, at finde et Menneske, til hvilket man kan betroe sit Barn; Det Menneske maatte først elske Barnet som sit eget, thi ellers skulde han aldrig troeligen paatage sig ald den Møye, Opdragelsen fører med sig, naar den er vel indrettet; Dernest maatte han besidde alle de Egenskaber, der høre til at opvække en paa den kiærligste Fortroelighed grundet

Høy-

Hoyagtelse. Sigur vilde, Barnet maatte ingen Forskiæl giore paa sin Fader, og sin Lærere; deraf slutter han, Fædrene burde være saare varsomme i at vælge den, der skal forestille dennem selv. Babuc, jeg har ont ved at begribe dette; Min Tiener skulde være min Ven! hvilket Exempel var det for Børnene! Overalt saa er det jo nok, naar Læreren kan node Barnet til, at læse mange Bøger, og til at erindre mange Ting, thi for andet tager en Fader ham jo ikke. Og dette lover jeg, at saalenge min Søn har Bogen i Haanden, saalenge skal han adlyde; men legges Bogen bort, da maae den jeg lønner, paatage sig sin rette Skikkelse, og det er en Tieneres. Vel indseer jeg, at Barnet maae hade den, der altid plager det; og derfore er det just got, at man kan bruge en anden til at underviise sine Børn; thi sligt kan dog vel ikke skee uden idelig Tvang og frygt, siden disse Midler saa almindeligen bruges; Men

hvad

hvad gior dette Had, og den Afskye, det faaer til Underviisning. Man har jo haarde Midler til at giøre det lydigt, naar de mildere ikke forslaae. Lad endog være, Barnet foragtede den, der lader sig betale for at være dets Piinere! det skulde jo ikke giøre meget til Sagen. Det fornemste er, at Læreren kan blive adlydt, naar han siiger, saa mange Blade maae den unge Herre læse i Dag.

Sigur vil ikke biefalde mig; ja Babuc, skulde Du troe, at han ret sukker af Græmmelse, naar jeg og andre siige ham, hvordan vores Tenke-Maade er. Men om han havde Børn! hvorledes mon han vilde giøre? Tit sporger jeg ham derom. Saa svarer han: O naar jeg elskte mit Barn! og naar jeg fandt een, der kunde legge Grunden til en Lyksalighed, hvilken det skulde nyde her, saalenge det var til, ja hvilken det skulle føre med sig ud over Li-

vets

vets Grændser! O naar denne vilde opofre sig til dette moysomme Arbeyde! hvor høyt, vilde jeg da elske ham! hvor udygtig vilde jeg erkiende mig til at belonne ham værdeligen! hvor tit vilde jeg tale med min Søn, om denne hans Ven! Det halve af min Lykke skulle høre ham til, i Fald han trængte. Men Babuc! kan da en Lærere giøre mit Barn lykksaligt? Det er jo mit Navn, og mine Midler, der skulle aabne Lykkens Vey for det. Vel paastaaer Sigur, man kan være riig og stoor, men dog ey lykkelig. Saadanne Taler ere goode i en Bog, men Babuc, hvo vilde grunde sine Børns Opdragelse derpaa?

Var Sigur Fader, han vilde vist nok giøre sig det meget tungt; hvor skulde han finde en Lærere, saadan som han vil have ham. I det ringeste skulde ikke een af de mange staae ham an, der have løbet om Kap for at vinde mine udsatte Hundrede Da-

riker.

riker. Det stilstaaer han selv; ja tenk! han vilde end ikke i denne Sag tage Raad af en Mand, der havde læst 100., 000. Bybler, naar denne ikke havde giort andet, end at læse.

Babuc! hvad meener Du? er Sigur ikke daarlig, naar han sukker over det, han kalder ungdommens Skiæbne; naar han bebreyder Fædrene, at de ikke betenke, hvad Opdragelsens rette Hensigt bør være; naar han i sær laster mig. Jeg vil jo give Hundrede Dariker; betænk hvad dette er, og svar mig saa!

Siette Brev.

Fra * * *

Jeg talte forleden med en Perser om een af vore Lands-Mænd, der reyste ud til Persien; jeg beklagede, at han ingen Caracteer havde, efterdi det uden Tvivl vilde giort ham meere agtet blant Fremmede. Hvad sagde Perseren! har denne ingen Caracteer! jo sandelig! og det den skionneste en Mand kan have; han er jo reedelig, fornuftig, vittig, velgiørende, omgiængelig; han er jo fuld af Kiærlighed for Skyttien; det er en Caracteer, der altiid finder Ære; Men jeg forstoed ey Perseren; sligt satte ham udi Forundring; tilsidst forklarede jeg mig tydeligere, og sagde ham: at kun den blant os havde en Caracteer, om hvilken vor Mercur sagde, at han skulde have en saadan. Babuc! meener Du ikke Perseren smilede af min Tale?

siiden

siiden underrettede jeg mig om, hvad Aarsag saadant kunde have; en Skyt lærte mig, at det Ord Caracteer paa Persisk betyder en Gemyts-Art: da saae jeg, hvi Perseren maatte finde underligt, naar man sagde, at vi ere uden Caracteer, saa længe indtil vor Mercur giver os samme.

Men Babuc, hvorledes vil det gaae vores Ben udi Persepolis. Mon Tienneren tor lade hannem ind til Herren, naar han kan ikke nævne sig ved andet end sit Navn? Mon brave Folk torde omgaaes ham foruden Frygt at andre skulle viide det? Mon han ey tit skal see i deres Ansigt, der ville ham vel, at det gior dem Ont paa hans Vegne, naar de skulle kalde ham blot Monsieur * * *; Dog de Perser ere saa hoflige, de sige vel Herr * * *; og dette er uden Tvivl meere end Monsieur, liigesom det er hos os.

Perseren paastaaer, at saadant finder ikke Sted udi hans Land; han siiger, det er nok, at være agtbar ved egne Egenskaber; Dog jeg maae sige, det er langt fra han paastaaer, at der jo og i Persien er Uliighed iblant Menneskene; men denne Uliighed skal ikke svare til den, der blant os alleene grunder sig derpaa, at somme kunne kræve, man aldrig maae kalde dem ved deres Navn uden at legge noget til.

Du kiender fleere end eet Lands Tilstand; Du har overveyet, hvorved det borgerlige Selskabs Lykke formeeres! siig mig da Babuc! om de have ret, der meene, at denne Uliighed iblandt os, der gior saa kiendelig en Forskiæl paa Folk, hvilke baade i henseende til Fødsel, til Vilkaar, til Forretninger ere hinanden liige, at den skulde være een af de Aarsager, der hindre mange nyttige Tings Fremgang i Skyttien. Jeg horer adskilligt siige; den skal nedtrykke

Sier-

Siælene, den skal iblant andet betage Kunster og Videnskaber, den Ærens Belønning de burde finde i dem selv. Du veed jeg lærer gierne; derfor fremsetter jeg disse Spørsmaal.

Da, siiger man, gaaer alting best, naar Druiden søger at skille sig fra sine liige ved en større Veltalenhed, ved et større Tilløb; naar den Handlende gior det ved sin Rigdoms Tilvext, og den Lærde ved sine Læseres Antals Formeerelse. Mon personlige Fortieneſter derved blive almindeligere, som adskillige meene? Man negter ikke, der jo bør være adskilte Ordener i Staeten, og at den eene bør være hæderligere end den anden; man vil og at Embederne bør give en Anseelse der svarer til deres større eller mindre Vigtighed; Man vil, at der bør være Æres Tegn hvorefter Borgeren kan hiige, efterdi han derved skal bringes til mange nyttige Foretagender; man paa-

staaer kun, at det kan skade, der afvender Borgerne fra at søge ære i de Ting, hvilke befordre Selskabets sande Nytte; der gior, at de personlige Fortieneſter, at rare Gaver, blive udygtige til at forskaffe, endog kun den Anseelse, uden hvilken man neppe kan leve med Velbehag blandt sine Medborgere.

Og det, hvorpaa man meget staaer, det er, at visse Handteringer i sær ikke skulle have nødig at laane nogen fremmed Glands; thi ellers, meener man, stræber Borgeren ikke efter at bringe det vidt i disse Handteringer, men at gaae ud af samme, efterdi andre ikke før troe ham Ære værd. Saa vil man og at denne Uliighed, der finder Sted blant os, skal føde og vedligeholde en Overdaadighed, der er den skadeligste af alle efterdi den vil viise sig ved Ørkesloshed. Lad en i mit Land, sagde en Perser sidst, have den meest brændende Lyst til at skille sig

fra

fra sine Liige! han kan kun naae sit Maal ved en fordobbled Iver; setter han Æren i at blive virkeligen agtbarere end de, der løbe paa een Bane med ham, da sees, at Staeten vinder; setter han den i udvortes Glands, da kræve hans Formeerede Omkostninger og en meere hurtig Vindskibelighed. I Skyttien, sagde Perseren, tilbeder han sig en Caracteer; saa legger han sig hen paa sine formeente Æres Krandse; saa mættes han af Forfængelighed; saa blive endog hans Born et Offer for denne hans Lidenskab.

Jeg vil rette mine Tanker efter det Du siger mig; thi selv at domme om denne Sag, det tor jeg ikke giøre.

Syvende Brev.

Fra * * *

Gridulph har ingen Tieneſté faaet endnu, og det er fem Vintere, han hver Dag er i Miniſterens Stue. Er det billigt Babuc? Du vil dog vel ey ſvare ſom Demok, at man bor ikke domme om et Menneſkes Fortieneſter, efter hans ſtorre eller mindre Dumdriſtighed. Ja! Demok bruger juſt dette Ord, og paaſtaaer: at den er dumdriſtig, der tor meene, at han bor hielpes, blot alleene fordi han anvendte mange Aar paa at ſtige hver Morgen, at han enten er meget duelig, eller at han doer af Hunger.

Hvis Du vidſte Babuc, hvor vreed Demok er mod dennem, der turde ſette ſig for ved Raab og Overloben at trenge ſig til det de attraae. Han kalder ſlig en Opforſel

Tegn

Tegn til en ret nedrig Siæl; han siiger, at endog den svageste Følelse af Ære maatte giøre det umueligt for en Skyt, og for hver anden at vælge slig en Vey for at komme til Lykke.

Men i sær taler Demok om Fædrenes uviise Opførsel, der foraarsager denne store Uliighed, hvilken hos os er imellem Embedernes Tal, og deres, der søge samme. Kun faa betenke hvor hæderligt, hvor berøeligen de det er for Sindet at kunne ernære sig uden at bede; kun faa give deres Børn til disse nyttige Handteringer, hvilke tilbyde enhver Ophold, der kun vil arbeyde, og hvilke tilbyde den Riigdoms Overflødighed, der kan komme for de, der løbe med ham paa Banen. Demok haver sex Sønner, de fem opofrer han til Handelen, til Kunsterne, til Vindskibeligheden; kun een skal tiene Muserne, fordi han viiser et Nemme og en Geist, der venteligen vil for-

skaffe hannem Gudindernes synderlige Yndest. Biefalder Du Demok? Synes Dig, det staaer ham an at see sin Søn siddende ved Væven, eller farende paa Kiøbmandsskibet? Jeg siiger ham dette, og Demok leer. Men er det dog ey hæderligere at sætte sine Børn til Bogen? da kunne de faae Embeder; da kunne de og faae en Rang.

Demok sporger, om sligt er mueligt, naar alle Fædre giorde saa. Skal Staeten da ernære alle? Vil alle besoldes? vil ingen drage Riigdommen ind i Landet? Da maae jo de blive utallige, der liide Nod; Da bliver det jo umueligt, at alle kunne hielpes. Dog intet synes mig underligere, end naar han paastaaer, at det og i visse Tilfælde kan have gode Virkninger, naar en Deel af Embederne sælges; thi da, siiger han, veed Faderen hvad hans Søn kan vente? har han det, hvorfor

et

et Embede kan kiøbes, da kan Sonnen være vis paa at nyde det; da opdrages han derefter.

Du indseer vel, han taler ikkun om de verdslige Embeder; ja han udstrekker end ikke sin Setning til alle disse. Skulde Du have Lyst til at viide hans Meening udførligere, da skal jeg maaskee formaae hannem til at skrive dig et Brev om denne Sag.

Forleden gik vi uden for Porten sammen: da saae vi mange Vogne, der komme ind til Celtopolis, beladte med unge Skytter. Demok sagde: alle disse ville i Tiiden være Embedsmænd, og ingen har udregnet, om der og doe saa mange af Statens Betientere hver Aar, som de ere, der indskrive sig i deres Tal, der, igien ville besette Embederne. Nu træde de ind udi en Stand, der burde være saare agtbar,

men

men de beſkiæmme den ſiden ved de Midler, de nødes til at anvende for at faae det fornødne. Endeligen anmelde de ſig for at beklædes med Embeder; da føle de, hvor uviiſe deres Fædre vare, men alt for ſildig, for at kunne oprette ſammes Feyl; ſaa liide de; men Staetens Tab er ſtørſt. Hvor mangen een af diſſe, ſagde Demok, er taget fra de Ordener, paa hvilke Selſkabets Velſtand beroer! hvor meget Got ſkulle de have virket, om de vare blevne udi ſamme Ordener, og hvor meget lykkeligere vare de ſelv blevne!

Hvad ſkulde jeg have ſvaret Demok?

Ottende Brev.

Fra * * *

Babuc! hvad er Smagen? Hvad vil det siige, at den er forderved hos et Folk? Hvilke ere Midlerne til at forbedre den? Lad mig nyde got af den Kundskab, jeg veed, Du har om disse Ting.

Bestaaer Smagen i at have læst tusinde Bøger? i at have fyldt sin Hukommelse med Byers og Menneskers Navne, med gamle Ord, med Aarstal eller slige Ting? Bestaaer den i at viide, om man for mange Aar siden bandt sine Strompebaand for man droeg Skoene paa? Bestaaer den i at indføre en Hær af mørke Ord i Videnskaberne; i at opkaste Hindringer paa den Vey, der fører til Kundskaben; i at giøre Sandhedens Opdagelse til det kiedsommeligste Arbeyde?

Er

Er Smagen fordervet, der, hvor saadant skeer? der, hvor man meener ikke at have Lov til at spørge den Lærde, der vil beundres, om og det, han veed, er nyttigt for Menneskene; hvor den Ting holdes vigtigst, der for sin Uvigtighed er bleven meest forglemt, og altsaa vanskeligst at finde; hvor det agtes umagtpaaliggende, om Sandheden fremsettes i et klart og yndigt Sprog, eller ikke; hvor Forstandens Dannelse er ikke Underviisningens Hensigt; hvor man ikke kiender den almindelige Kundskab, der passer sig til alle Stænder, og hvilken just er det, der skiller oplyste Folk og Aldere fra vankundige og Mørke; hvor de yndige Videnskaber regnes for uvigtige; hvor Naturen vanziires i Digterens og Kunstnerens Arbeyder; hvor i Oden tales, som i Hyrde-Sangen; hvor Helten ey kan kiendes uden paa hans Klædedragt, og den gamle Mand ey uden paa hans falske Skiæg; hvor de Ting opvekke i Parterret en

dsvende Latter, der ere skikkede til at fylde hvert føleligt Hierte med Skræk og Uroe; hvor man heller seer Tienerens nedrige Goglerie end Heltens ædle Væsen; hvor i Lystspillet ikke høres den Tone, den Udtale, der bruges i Selskabet, men snarere den, Lærlingen bruger, naar han staaer med Bogen udi Haanden; hvor den Glades, den Bedrøvedes, den Forbittredes, den Fortvivledes Hiertes Tilstand kun kiendes af Ordene alleene, han fremfører, men ey af Maaden paa hvilken de fremføres, men ey af Laderne, af Legemets Bevægelse med hvilken de geleydes; hvor Ørene ikke liide ved at høre alle Provintzernes Mund-Artes sammenblandede paa Skuepladsen, saaledes at den, der forestiller Hoved-Stadens Barn, ofte taler, som om han var fød ved Landets Grændser; hvor Sprogets Dyrkelse regnes for arbeidsløse Menneskers Arbeyde; hvor . . . . . jeg vil holde op Babuc, paa det Du ikke skal kiedes ved at høre mig.

Der

Der er det tredie Spørsmaal tilbage; det er; hvorledes Smagen forbedres? Skeer dette Babuc! naar man med Upartiskhed ligner sig og sine Arbeyder med andres? naar man erkiender, at den, der sidst begynde at løbe paa en Bane, bør ikke blues ved at være længst tilbage, hvis han kun bliver ved at løbe frem; naar de ret skiønne Monstere, hvilke kunne tiene til Regel, blive almindeligen bekiendte; naar Vid og Nemme holdes udi Ære; naar de der torde angribe Fordommene, ikke blive undertrykte af Avind eller af Myndighed; naar det ey ansees som Formastelse at tenke, en Levende kunne overgaae de Døde; naar de Ypperlige nerme Kunsterne og Videnskaberne til sig, og derved give dennem en Glands, den kan antænde Ærelysten i deres Dyrkeres Hierter, og derved vænne dennem til denne ædle Friemodighed, til dette yndige og velanstændige Væsen, der bør fremskinne i deres Verker, og derved selv forherlige sig ved

deres

deres Kundskabs Formeerelse; naar den meest agtede, naar den best opdragne Deel af Landets Beboere tager Deel i det, der forfremmer deres Levealders og deres Fædernelands Ære, og vil den vel, og opmuntrer den, der synes dygtig til at virke dette; naar ikke Sælene ere saa svage, at det fremmede roeses, blot fordi det er fremmed; naar man tilfulde indseer, at det Folk alleene er foragteligt, der foragter sig selv; naar Kunsternes og Videnskabernes Arbeyder dommes efter deres indvortes Værdie, uden Hensigt til deres Navn, ved hvis Pen eller hvis Haand de bleve frembragte; naar en saa skarp, som rigtig, som fiin, som velanstændig Critik noder dennem, der ville læses af et heelt Folk til at domme sig selv med Strenghed, til at lade Tiden sønderrive det Dekke, hvormed Egenkierlighed saa letteligen skyvler et Arbeydes mangler for den, der giorde samme; Siig Babuc! om disse Ting kunne hielpe til Smagens Forbedring.

Du seer, mit Brev indeholder intet uden Spørsmaal; dog kun een liden af de, jeg kunde giøre Dig i denne Henseende. Vil Du, da skal jeg maaskee siden spørge Dig om mere.

Niende Brev.

Fra * * *

Babuc! kiære Babuc, hvorfore mon vi skulde fødes i denne Verdens Alder; hvorfore mon vi skulle see disse Dage! O de lykkalige Mennesker, der levede for hundrede Aar! Da gik det anderledes til end nu; mit Hierte brister af Grænmelse, naar jeg seer rundt om mig; der er Daarligheder, der er Elendigheder overalt; ja

hvo

hvo kan telle dem. Lad os kaste et Øye paa Opdragelsen! hvordan er den? nu det er ikke nok at de Unge kunne læse og skrive, de skulle nu kiende heele Verden; de skulle viide hvad der er skeet siden Skyttien blev beboet; de skulle have Smag; de skulle tenke. Babuc skal man lee eller ynkes over vore Dages Daarskab?

Og hvordan gaaer det med Fruentimmerne? Spinde-Rokken, denne en Stues skiønneste Zirat, sees snart aldrig; Fruen sidder ikke meere blant alle hendes Tieneste-Folk, som for, da hun skinnede der, som Soelen iblant Stiernerne; Noglerne bæres ikke meere ved Siiden; O Babuc! hvilken sød Musik giøre de dog ikke, naar Knippet er ret stoort; fremmede, der komme i Huuset, leedes ikke hen for at see Faderburet. O Tiider! Jomfruerne lære at skrive, og hvor mange andre liigesaa skadelige Ting. Manden ønskes ikke meere til

Lykke fordi han faaer en dygtig Kokke-Piige i sin Kone; men fordi han faaer et artigt, et fornuftigt, et elskværdigt Fruentimmer. Ungdommen tier ey som for; man hører den tale med, der endnu ey haver fyrretive Aar paa Bagen; Bogerne, denne Pest i Huusene, formeeres; Læsningen holdes for en tilladt Tiids-Fordriv.

Lad os gaae til vore Sammenkomster! der see vi Daarligheden ret i sin høyeste Grad. Begge Kiønnene begynde at udgiøre eet Selskab; Fruentimmerne have Lov at lee, de torde tale med Mandfolkene; ja man troer, de kunne tale om andet end om Kiærlighed. Det er ikke som for, da unge Mennesker komme ind, fast skiælvende af Undseelse, bleve staaende og neyede ved Døren eller bukkede, indtil man bad dem sidde, da de giorde det, og saa siden aldrig loede sig høre, uden med et Ja, eller

et

et Ney, naar de bleve tilspurgte. Nu Babuc! nu kommer man sammen for at tale; om nogen Tiid troer jeg, skal man regne Maaltidet for det mindst væsentlige i Selskabet. Da vare vore Fædre klogere; vel saaes de kun sielden, men deres Conventer og Gilder vare saaledes indrettede, at man havde Got af dennem i meere end een Dag; hvor broderligen giorde de hinanden til Gode! Babuc, jeg haver sandeligen gode Tanker om de Venskaber, der sluttedes med Pæle-Kanden udi Haanden; Og deres Brylluper, de stemmede overeens med denne Høytiids Vigtighed; i meer end fulde otte Dage holdt man ved at glæde sig over det unge Pars Foreening; da glædede man sig i Gierningen; da vilde man, at den gode Mumme skulde fordrive al Sorg, paa det man oprigtigen kunde ønske dennem til Lykke. O! de Folk havde Hiertet paa Læberne.

Hvorledes gaaer det nu? Bruden, prydes og begaves med kostbare Ting, i Steden for at Pengene for anvendtes paa at giore sine Giæster til gode; Endog een af vore Konger haver maattet befale, at ikke fleere end halvtredieſindstive Par maatte bydes til Bryllups Færd. Hvilke Tider have de forrige været! man kunde fylde heele Boger med deres Lov; men da jeg skriver Dig kun et Brev Babuc, da maae jeg være kort imod min Villie.

Om den almindelige Overdaadighed i Klæde-Dragten kunde vel og meget siiges; men see her! hvor underligen man taler: man paastaaer at vore Fædre havde og deres, og at den var da skadeligere end nu. Hvad meener Du Babuc? skulle de stoore Pumphooser, de kostbare Kniplings Klude og Kraver, skulle Fruentimmernes lange Floyels Kioler, skulle Ædelsteenene, skulle de af Guld og Solv virkede Sager,

 have

have draget stoore Skatter ud af Skyttien? I hvor det er, saa saae man dog ærværdigere ud i den Dragt, end vi i vore lette Klæder. Forleeden hørte jeg een siige, at naar vi ville drage fremmede ind til os, naar vi ville, at der skal ikke mangle Nærings-Midler for Folket, naar vi ville bringe Kunsterne og Vindskibeligheden i Floer; at vi da bør forfremme Arbeydernes Affetning, ifald vi ikke ville falde i Modsiigelse med os selv. Var kun ingen saa nedrigsindet i Skyttien, at han ville beriige Fremmede paa Staetens Bekostning; laae kun vor Land saaledes, at vi kunne hindre Snigehandlerne fra at komme, da meente han hver Floyels og Silke-Klædnings Forbrugelse skulle være et Middel til Skyttiens Beriigelse; Men forarmes ikke Oderen? man svarer jo? men han har opholdt heele Slægter, og formeeret Menneskene; saa har han jo formeeret Skyttiens dyreste Skat. Saa sporger man, hvad skal hans Børn blive til? kan han holde dem til

Bogen? kan han opfode dem hos sig selv, indtil de kunne faae et Embede? man siiger Ney! men han kan giore dennem til arbeydsomme og nyttige Borgere. Lad dem leve af de Folk, der bære Føyel og Silke, saa kunne de selv komme til at bære samme. I denne Orden, siiger man, maae altiid Tingene følge paa hinanden, i Henseende til Overdaadigheden og dens Virkninger. Hvad skal jeg troe Babuc? Have de ret, der paastaae at de fleeste af dennem, der tale om vore Tiiders Tranghed, ikke have rigtige Begreeb om Forskiællen imellem heele Staetens og den enkelte Borgeres Fordeel, og at dette er Grunden til mange Klager.

Man siiger og, at den nu er fattig, der ikke for var det med den samme Indtægt, og at dette er en anden Grund til Klagerne. Man paastaaer, at de uden Ende formeerede Fornodenheder, hvilke vi nu have frem for for, umueligen skulle kun-

ne opfyldes, hvis ikke Nærings-Midlerne vare blevne formeerede, og følgelig Riigdommen.

Men et har jeg især lagt Merke til, man meente nemlig, at en Forandring i Staetens Huusholdning, liig den, der siden nogen Tiid er foretaget hos os, maae ufeylbarligen føde Klager til en Tiid; thi Handteringerne ere indrettede efter de forrige Omstændigheder; Man er allereede i en vis Næring; det er for sildig at begynde en nye; man feyler den fornødne Kundskab, man kan og feyle Lyst. Men de der begynde efter Forandringer, de viide hvorefter de kunne rette sig; de kunne vælge Handteringer der stemme overeens med Regieringens Hensigter, og med Staetens Vel. Faderen kan give sin Søn Compasset, eller Væverskytten, eller Penselen, eller Gravstikken i Haanden, i Steden for Alnen. Nærings-Midlernes Formeerelse gotgior Levemaadens

Kostbarhed. Tingene, siiger man, komme i den Politiske Verden af sig selv tilsidst i Ligevægt, som de giøre i den naturlige. Dette passer man paa den eene Classe i Staeten; om de andre siger man, at hvad Jordeyerne angaae, da kunne de ved de raae Materiers Formeerelse og fordeelagtigere Affetning igien vinde det Overskydende i deres Udgifter; Overalt tilbydes Vindskibeligheden Belønninger.

Hvad dennem angaaer der intet have uden deres Renter, eller deres Betienings Indkomster, da tilstaaer man, at Fornødenhedernes Formeerelse og Levemaadens tiltagende Kostbarhed er en virkelig Byrde paa dennem. Men kan Staetens Velfærd opofres for nogle faaes Skyld? Med eet Ord, de der have indrettet sig efter som Tingene for vare; de der alt sidde i Næringer, hvilke ved de nyttige Forandringer blive mindre fordeelagtige; de der alt have

Be-

Betieninger, og ikke kunne tage Deel i de Midler til at vinde, hvilke Handelen og Vindskibeligheden fører med sig: de bør undskyldes, hvis de klynke, naar sligt kun skeer med sømmelig Beskedenhed; men alle andre Klagende ere altiid lastværdige i den gode Borgeres Øyne. Thi knurrer nogen over det, han kunde see forud, da røber han enten sin Skiødesløshed i at vælge det fordeelagtigste, eller og et Sind, hvilket vil overalt finde Mangler. Saaledes tales.

Lev vel Babuc! Engelen Jturiel styre Dine Fied! hans Vinger bedekke Dig for alt det der kan skade; Lev vel endnu eengang!

Kiøbenhavn 1759.
Trykt hos Nicolaus Møller.

Babues Svar,

paa nogle

Breve

til Ham.

Sorøe, 1759.

Trykt hos Jonas Lindgren, det Ridderlige Academies Bogtrykker.

BIBLIOTHECA · REGIA · HAFNIENSIS

Fortale.

Da jeg elsker de gamle Efterretninger ligesaa meget som de ny, naar de lære os at kiende den menneskelige Natur, Folkenes Sæder, Love og Stats-Forandringer, samler jeg og gierne ved Leilighed paa saadanne. Det lidet Stykke, som Hr. Voltaire har udgivet af Babues Reise, har opmuntret mig til at søge efter flere af denne gamle Schyters Skrifter. En god Ven i Stokholm, med hvilken jeg paa nogen Tid har vexlet Breve angaaende det gamle og ny nordiske Sprog og Sæder, besad en Samling deraf, som en af Kong Carl XII. Følgeskab havde bragt med sig fra Constantinopel. Han har forsikret, at adskillige fornemme Tyrker skal have Oversættelser deraf, at de læ-

ses med ligesaa stor Fornøielse af Sultaninder som Tusende og een***, men at man ikke tør lade dem komme ud af Frygt for at noget af det, som Babue for mange 100 Aar siden har sagt om Druiderne og Magerne, skulle kunde hentydes paa nogen af deres Dervisser.

Denne gode Ven, som er den samme af hvilken Hr. Voltaire har faaet det første Stykke af Babues Reise, har meddeelt mig Fortsættelsen deraf tilligemed nogle andre Skrifter; men da disse indeholde Svar paa nogle Breve som andre har skrevet til Babue, falt de mig noget uforstaaelige indtil en af mine Landsmænd, som har været saa lykkelig at finde disse Breve paa sin Reise, udgav en Samling deraf. Jeg har derfor ikke længere vildet forholdet for dem iblant de Lærde som er Elskere

af

af gamle Brevskaber, en Samling af Babues Svar, der kan tiene til at oplyse meget i de forbigangne Tiders Historie, i Haab at de dermed vilde finde dem ligesaa fornøiede som Sultaninderne, og ikke være saa mistænkelige som Dervisserne, men meget mere tillige med mig skiønne paa den Lykke som vi og vores Alder har frem for mange andre Folk og Tider: at ingen af de Sandheder som kan tiene til at oplyse og forbedre Menneskene behøve at skiules.

De, som er sterkere i det gamle Celtiske og Schytiske Sprog end jeg, vilde undskylde de Feil som jeg kan have begaaet i Oversættelsen. Det er jo dog i alle Ting bedre at giøre noget som ikke er ganske fuldkomment, end at giøre intet. Maaskee nogle besidde andre Afskrifter af Originalen

hvil-

hvilke, naar de blev holt imod min, kunde tiene meget til at forbedre Skriverigtigheden i Grund-Texten, i Fald en lærd Mand vilde paatage sig dette nyttige Arbeide, hvortil jeg ikke har Tid og Taalmodighed nok.

Jeg haaber og at kunde giøre vore Kunst-Dommere og Elskere af den lærde Historie en behagelig Tieneste ved at forsikre, at denne Schyters rette Navn er **Babue** og ikke **Babuc**. Nogle sige Babye; Men da Perserne skrive alle Baboue, kan man ikke tvile paa at jo U i det Schytiske er bleven udtalt ligesom i vores Sprog. Jeg veed vel, at det i Babues Tid var brugeligt i Schytien at forandre sine Navne; men jeg finder ikke nogen Aarsag til at troe at en Mand der prædikede mod sine Tiders Feil, skulde selv have begaaet den Forfængelighed.

Babues Svar
paa
nogle Breve.

1 Brev.

Jeg skulle have hiulpen til at forderve Schyterne, Gimer? Engelen Ituriel bevare mig derfra! Skulle jeg søge Egennytte i mit Folkes Fordervelse og Ære i deres Skam? jeg som lever her ved Flodens Bredde fornøiet med mine Fædres Lod, og som troer at de Velgierninger som jeg har nydt i mit Fædreneland har paalagt mig en uendelig Gield, som jeg aldrig kan betale. Er det at forderve Schyterne, at

tro, at de kan blive fuldkommere? Er det at foragte dem, at tænke, at nogle Folk i Asien overgaae dem i visse Egenskaber, hvilke, naar de bleve forenede med dem som Schyterne allerede besidde, vilde giøre dem til det lykkaligste Folk paa Jorden? Er det en slet Schyter som troer at der er noget got uden for hans Fædreneland, som reiser for at kiende Verden, som søger at udvælge det Gode i andre Folks Sæder for at forbedre sig selv og sine Medborgere? Er dette at være en slet Schyter, Giner? saa er ikke alene Ragne og jeg slette Borgere, men Anacharsis selv; (Du kiender nok denne Schyter, som Grækerne ikke skammede sig ved at regne blant deres Vise) saa var han jo og en slet Schyter, ja han fortiente den Død han fik, da han bebreidede sine Medborgere deres Had og Misundelse, fordi han vilde indføre Grækernes Sæder og Videnskaber i Schytien. Men hvad søgte Anacharsis? søgte han at herske over sine Medborgere? søgte han at berige sig ved deres Tab? vilde han sælge Schytien til Croesus? Du erindrer dig vel, Giner, hvad han skrev til denne Prints, da han ind-

indbød ham til sig: Jeg kom til Grækenland, siger han, for at lære Grækernes Videnskaber, Sæder og Stiftelser. Jeg behøver ikke Guld. Det er mig nok at komme tilbage til Schytien bedre og visere. Naar har Hyklere og Forførere talt saadant et Sprog til Printser? Var det saaledes at Demagogerne talede i Athenen, disse nedrige og egennyttige Mennesker som misbrugte deres Vittighed til at hykle for Tyranner og smigre for Folket? Var det deres Tænke- og Tale-Kunst Anacharsis vilde indføre i Schytien? Nei, ligesaa lidt som Lydiernes Pragt; Han lærte ikke Regierings-Kunsten af Pisistrat, men af Solon; Det var denne ædelmodige Lovgivere som underviste ham om de Grund-Regler, hvilke han siden giorde Schyterne bekiente i hans Boger om Lovene; Men han lod sig ikke forblinde af det falske og glimrende i Grækernes Stats-Kunst; Han saae tillige deres Svagheder og deres Feil; Han lærte af Athenienſernes Exempel at Videnskaber og Kunster nytte lidet naar et Folk er fordervet; Han indsaae at de beste Love er uden Dyd og Sæder

som Spindel-Væve, der holde kuns de Svage, men sønderrives af de Mægtige. Solon søgte forgieves at bøde paa denne Mangel, ved at forbinde Egennytte med det Almindelige. Eftertiden har lært os at Anacharsis havde Ret. Det var denne Erfarenhed som giorde ham saa frygtsom ved alle Forandringer; Han ønskede at forskaffe Schyterne mere af Grækernes Vittighed, Venlighed og af de søde Fornøielser, som findes ikke alene i Sindets Forlystelser, men og i Sandsernes og Indbildningens, naar de er under Fornuftens Herredømme; Men han troede tillige at hvis Schyternes Siele ikke kunde tage mod disse Følelser, som Vittighed og Smag opvækker, uden at blive ligesaa vellystige, forfængelige og letsindige som Grækerne, var der mere tabt end vundet. Han beflittede sig paa Grækernes Viisdom, uden at lade sig indtage af deres Forfængelighed. Han troede at Schyterne ikke kunde efterligne Grækerne i Rigdom og Pragt, uden endnu at blive mere ulykkelige og fordærvede end de; Han ønskede dem alene de Kunster som forbedre Sindet og Hiertet og fornøie uden store Bekostninger; Han

boede selv, klædede sig, spiste og drak som en Schyter; Han giorde sine Venner til gode med sin Overflødighed, og samlede ikke Skatter. Naar man tilbød ham store Gaver, bad han, at man vilde give dem til hans trængende Medborgere eller til de udødelige Guder. Saaledes tænkte og handlede Anacharsis. Guderne veed hvor gierne jeg ønskede at kunde tænke og handle som han, endskiønt jeg troer om mig selv at jeg endnu er langt fra den Fuldkommenhed, som jeg ønsker alle Schyter. Naar Ragne tænker ligesaa, vil Du da at man skal foragte ham fordi han er ung, fordi han ikke har levet fire Snese Vintere, fordi han ikke taler Grædsk, fordi han har været i Persien og ikke i Grækenland? Dersom Perserne i Anacharsis Tid havde været det de er nu, dersom Zoroasters Bøger havde været bekiente, havde han vel ikke søgt den Viisdom i en anden Deel af Verden, som han kunde finde tet ved Schytiens Grændser. Skamme vi os ikke selv ved at der har været en Tid da vi ikke kiente Grækerne? da vi foragtede deres Videnskab, og giorde os til af at være Barbarer?

De, som nu meest forbittres over dem, som tro at Schyterne kan blive fuldkomnere, og at de kunde lære noget af Perserne, tilstaae de ikke Grækerne et Fortrin for alle andre Folk? brøste de sig ikke deraf at de have deres Viisdom af dem? blues de ikke ved deres Forfædre som ikke kunde læse Grækernes Skrifter? Men det Grædske Sprog er nu dødt hos os, vi har ingen Anacharsis mere; Perserne har oversat alle Grækernes Skrifter. De har lykkelig efterfuldt dem i mange Ting, og maaskee overgaaet dem i nogle, deres Sprog tales over hele Asien, det falder os lettere end det Grædske, det har mere Overeensstemmelse med vores eget; Dersom da vore lærde Schyter ære Anacharsis, som giorde Grækernes Skrifter bekiente iblant os, hvorfor kan de da ikke taale at Schyterne lære Grækernes Videnskaber af et levende Sprog som tales iblant os? Hvorfor vilde de misunde vor Adel og vore Fruentimmer at læse det paa Persisk og Schytisk, som ingen uden nogle faa af vore Druider kan læse paa Gredsk? Tro vi at Perserne ikke bør foragtes, fordi Grækerne har forekommet

dem,

dem, at de har mere vundet end tabt ved at være deres Efterfølgere, hvorfor skulle da Schyterne tabe derved at de er kommen sildigere? hvorfor skulle de skamme sig ved at tilstaae Perserne et Fortrin, som disse tilstaae Grækerne endog paa en Tid da nogle ikke uden Grund mene at de overgaae dem? Vredes derfor ikke over Ragne eller over dem som have Haab om Schyterne, men udøv al din Nidkierhed mod dem som fortvile om deres Forbedring, og negte dem naturlige Gaver til at giøre det samme som andre Folk. Jeg tilstaaer, Giner, at saa meget som jeg ønsker Schytiens Forbedring, og saa vist som jeg troer at den er muelig, saa meget kan jeg vredes selv over nogle af vore sydlige Naboer, som endskiønt de for 20 Aar siden havde ikke mange flere Skrifter i Smag end vi, dog indbilde sig saa meget af nogle faa Mester-Stykker, som de siden har faaet, og hvis Tal dog i Betragtning af deres Lands Størrelse og deres Skolers Mængde er meget lidet, at de understaae sig ikke alene at sætte sig i Ligning med Perserne, men og at hovmode sig saa meget over os, at de ville lære os

at tale vort eget Sprog. Du veed, Gimer, at jeg kan ære Fortieneſter uden at forblindes deraf, jeg veed, hvad Magt Vane og forudfattede Meninger har over de klogeſte Menneſker. Jeg er vant til at ſee Ont og Got blandet til ſammen i Verden. Jeg vredes derfor ikke over diſſe Skrobeligheder. Jeg priſer endog deres Nidkierhed ſom vil forbedre os, naar jeg troer at den er grundet paa redelige Hensigter, men imellem os at ſige, Gimer, kan jeg med al min Schytiſke Alvorlighed ikke bare mig for at lee ligeſaa meget af de Fremmede der tro, at man over den 50 Grad ikke kan tænke og ſkrive vel; ſom du fortæller at Ragne loe af dem, der mene, at om vore Landsmænd falt paa at tro, at Schytien laa Solen nærmere end Perſien, burde vi tro det med. Der er Pøbel blant alle Folk, og naar Du hører Perſer eller Egypter af denne Claſſe bebreide dig at Du er en Schyter, ſvar dem da, Gimer, det ſamme ſom Anacharſis ſvarede de Græker, ſom hovmodede ſig af deres Nations Fortieneſte, uden at have ſelv megen Deel deri: Siig, at det er bedre at ikke have

ſtor

ſtor Ære af ſit Fædreneland, end at gio-re det Skam.

Elſk ſaadanne Medborgere der tale og ſkrive ſom Ragne, ſkion paa deres Fortieneſte, misund dem ikke deres Læ-seres Bifald, forſvar dem mod deres Medborgeres Misundelſe og mod Frem-medes Indbildninger, og Du ſkal ſnart ſee meer end Mueligheden af den For-bedring ſom Du nu tviler om. Jeg kien-der Ragne, jeg veed at han er iblant dem, ſom elſke Schyterne frem for alle andre Folk, og at han holder dens Lyk-ke Misundelſe værd ſom kan leve og doe dem til Nytte, han troer at Naturen gav dem alt hvad der hører til at blive ikke alene et lykkeligt men og et ædret Folk; Jeg har levet med ham her ved Flodens Bredde. Han følte den Tid hos ſig Itu-riels Kald, en Lyſt til at kiende Verden og tiene ſit Fædreneland. Denne Drift førte ham over Schytiens Grændſer, han har ſeet andre Folkes Sæder, han har vidſt at vælge det Gode, at forene Vit-tighed og Uſkyldighed, Dyd og Ære, han tænker ſom en Troglodyt og taler ſom

en

en Perser; Men han har ikke glemt sit Fædreneland, han lærer endog sine Landsmænd at elske det med en fornuftig Kierlighed. Merkur har fundet ham værdig til at danne en af de dyrebare Siele, ved hvilke vores Efterkommeres Lykke skal blive lige med vores, og jeg ønsker at Folkenes Skyts-Engel vil stadfæste hans Kald. Naar Ragne taler om Pligterne bedre end mange af vore Druider som har lange Skiæg, vil Du da foragte ham fordi han er ung og fordi han er nylig kommen fra Persepolis? Dersom vi taale, Giner, at Misundelse og Avindsyge undertrykker hos vore haabefulde Schyter den Følelse af Ære som er Dydens Spore, og berøver dem den Roes som er Dydens værdigste Belønning, dersom vi maale Fortienester efter Alder og Titler, da fortiene vi først at kaldes slette Borgere, da havde Du Aarsag til at sige at det vilde staae slet til med Schytiens Ære. Dersom en Schyter for en god Gierning ikke i det Mindste kan vente sig den Belønning at man tilstaaer at den er god, maa Schyterne enten intet giøre eller og være fuldkom-

kommere end andre Folk; Thi at øve Dyden alene for sin egen Skyld, og ikke blive træt af at giøre vel imod dem af hvilke man foragtes, er en større Fuldkommenhed end de fleste Mennester kan opnaae, og dersom enten Ragne eller jeg eller nogen anden forlangte det af Schyterne, havde de Aarsag til at sige at vi forlangte for meget.

Merkur selv forlanger det ikke. Han, under hvis Anførsel Schyterne tro at intet af alt det som andre Folk har giort er dem umueligt, seer need af Thronen og bemerker med en Faders Glæde hvert Skrit som Schyterne giør til at blive selv fuldkommere og forævige hans Navn. Dersom vore Ærekiere Schyter kiente og følte denne Ære, saaledes som de burde, skulle de snart overlade alle de falske Ære-Tegn, hvormed saa mange nedrige Siele prange, til de Folk, som er saa ulykkelige, at en Borgere ikke kan giøre sig bemerket ved Fortieneſter alene.

Skriv derfor kuns til **Alfred** hvad **Ragne** har sagt, lad ham komme hiem

og

og stille sig for Merkur, lad ham sige at han er en Schyter, og det skal være nok, dersom han har Fortieneste. Men han maa elske sit Folk, han maa være noisom og søge en ædel Ære; Han kan derfor gierne tro at Schyterne kan blive fuldkommere, det er ham endog tilladt at giøre dertil hvad han kan; Han maa bestride alle Daarligheder, enten de begaaes af hans Landsmænd eller af Fremmede, men han bør og være villig til at see Fuldkommenheder hos dem begge, og det maa være ham en dobbelt Glæde at kunde finde Fortieneste hos en Landsmand.

Er det ikke at elske sit Fædreneland med en fornuftig Kierlighed? Tænker Du ikke saaledes selv Giner? naar Du ikke lader Dig forlede af Mængdens blinde Iver, men følger Dit eget Hiertes gode Drift. Engelen Ituriel styrke Dig i disse Tanker. Hils Ragne, jeg veed at I er gode Venner, og at Dit Hierte svarer til hans Tænke-Maade. Jeg er Din

oprigtige Ven og Landsmand

Babue.

2 Brev.

Var der Edelmodighed, var der Dyd til i Verden, dersom det var tilladt at frygte for en liden Ulejlighed, naar man kan være Menneskene og i sær sine Medborgere til Nytte? Er det mueligt, Gimer, at en Schyter kan tvile om en Sandhed, som saa mange af vore Helte har stadfæstet ved at udøse indtil den sidste Blods-Draabe for Fædrenelandet? Hvor er den Nidkierhed som Du taler om? Bestaaer den alene i den magelige og ørkesløse Tanke at vi ikke kan blive fuldkomnere, og at der er intet mere for os at giøre? Saaledes tænkte ikke de Fædre af hvis Navne vi bryste os. Skulle den ædle Dristighed som kommer af Lyst til Ære og af Nidkierhed for sine Pligter, ikke mere findes hos os, Gimer? Skulle en Schyter kunde frygte for en liden Ulejlighed, naar han kan tiene sit Fæderneland? Nei, saaledes kan Du ikke tænke, Du troer maaskee at vi har Mod nok til at dræbe vore Fiender, og ikke Dristighed nok til at gavne vore Landsmænd. Ja Du har Ret, der skal

og

og mere Mod til at oplyse Folk end til at undertvinge dem; Thi Mængden elsker Vaner og Meninger mere end Frihed og Love.

Dersom Ragne har det Forsæt at forbedre Schyterne, er det ikke Under om han er frygtsom; thi han har da ikke smaa men store Vanskeligheder at overvinde. Men bor Du og jeg, naar vi see en af vore Venner stride mod Fædrelandets farligste Fiender, lægge Hænderne i Skiodet og sige: Lad ham løbe sin egen Fare? Har Du glemt Soldurernes Love? Du siger Ragne er ung, de unge Krigsmænd er dristige, og Du kiender de gamle Kiempers Treskhed; Kan de ikke overvinde ham, saa forraske de ham. De vil sige: Han bruger utilladelige Vaaben, han omgaaes med Troldom, han overtræder Krigens Love. Dersom Du ikke selv vil vove Dig i Striden, saa meddeel ham dog noget af Din Koldsindighed; Stil nogle af de forbittrede Kiemper tilfreds, at Striden i det mindste kan blive lige; Siig at baade Ragne og jeg elske alle brave Schyter lige-

ligesaa meget som Du, og at vi ikke er Fiender uden af dem som er Schyternes værste Fiender: Jeg mener dem som misunde deres Medborgere og Efterkommere den Roes at have giort noget til Schyternes Ære.

Torvid, siger Du, mener at det holder haart inden en Schyter kan føre over sit Hierte at rose en af hans Landsmænd, der enten har skrevet en god Bog eller giort et Kunst-Stykke, hvilket Kiendere rose, eller viist en anden Naturens Gave i en ypperlig Grad. Forlad mig at jeg ikke kan tro det, uden om saadanne som selv ikke har giort noget der fortiener Roes. Du siger jo selv, at Schyterne troe, at de ikke kan blive fuldkomnere, der maa jo da i det mindste være noget af deres Landsmænds Arbeide, som de rose; Thi jeg kan ikke begribe hvorledes et heelt Folk kan besidde Fuldkommenheder, som ikke findes hos nogen Person i sær. Hvis Du derfor troer at Schyterne har Ret deri, at de holde sig ligesaa fuldkomne som andre, maa Du og tilstaae, hvad

Torvid siger, at de har Uret deri, at de ikke mere ære dem som gior dem Ære og forevige de Personers Navne som de bryste sig af.

Jeg føler en brændende Nidkierhed i mit Hierte saa ofte jeg hører nogen af disse Navne nævnes med Skiødesloshed. Og imellem os at sige: Jeg hører det ofte af de Schyter som vredes meest over dem der understaae sig at finde Mangler i Schytien. Men dette gior mig dog ikke saa ont, som naar jeg hører det af Fremmede. Jeg tænker at Schyterne tale om saadanne Feil for at undgaae dem. Jeg tænker at de tale derom som Brødre og Slegtninger om deres fælleds Familiers Anliggende, disse sige hinanden deres Feil, men de høre ikke gierne andre tale derom. Saaledes taler Ragne og jeg sammen, vi sige hinanden vore Feil med en Schytisk Oprigtighed; Thi vi tro det samme om os selv, som vi tro om vore Landsmænd, at vi kan blive fuldkomnere. Saaledes tale vi endog om den udødelige Schyter, som har lært os at sige paa vort eget Sprog, hvad Anacharsis sagde paa det

Græd-

Grædske. Vi understaae os at sige det samme om ham, som Grækerne sagde om denne, at hans Stil er noget Schytisk. Men det gior os ont, naar man i Skrifter som gaae ud af Landet ikke skaaner en Mands Ære, som har giort Schytien saa megen Ære. Sandelig, i hvor meget jeg end elsker Perserne og hvor megen Høiagtelse jeg end har for den Perser som har skrevet om Schyterne, i sær for det første Stykke af hans Verk som handler om deres Sæder, har jeg dog af den Aarsag ikke kundet overtale mig til at rose ham saa gierne som jeg vilde; Hvad mener Du vel man vil sige om denne Virkning af Kierlighed til Fædrenelandet? Skulle den og være en Fordom? Spør Dig selv, Giner, spør Dit gode Hierte, spør denne brave Perser om man gierne rose dem som ikke tale vel om sine Venner og Velgiørere. Jeg har derfor ikke lastet ham, jeg har endog tilstaaet ham det Fortrin som ham tilkommer, frem for den Landsmand som jeg ærer, hvorfor er ikke Perserne ligesaa billige? Skulle den Schytiske Luft maaskee have meddeelt dem nogle af de Tilbøieligheder, som Du

siger at man tilskriver os? Nei, Perser-nes Caracter er at ære Fortieneſter hos alle Folk. Ingen Nation er mere fri for nationale Fordomme, ingen har mere Lyst til at elske og elskes. I deres Forfængelighed selv er en Følelse af Menneske Kierlighed som undertrykker Stolthed, og det er den, Gimer, som jeg har anpriset mine Landsmænd. Men hvad skeer? Man beskylder mig for at foragte den Schyter, hvis Hukommelse jeg ærer; Schyterne sige, at jeg er alt for Persisk-sindet, og Perserne anſee mig for deres Fiende. Hvad for en Landsmand er jeg da? Egypter er jeg ikke. Luften er mig for skarp og Foden for haard. Jeg faaer da gaae over til Indianernes Leier, man siger at de give en halv Kobber-Penge meer end Perserne. Men skulle jeg derfor kunde glemme Jturiel og Theone? Nei, Perserne er selv aabenhiertige og rundtalende. De kan ikke finde Mishag i en Egenskab, hvorved de tildrage dem selv ofte andres Kierlighed og undertiden deres Had. De er maaskee de eneste af alle Folk, som ikke regne Kierlighed til sit Fædreneland, og Tak-

nem-

nemmelighed mod sine Velgiorere blant Fordomme.

Hils den Perser, som har skrevet om Schyternes Bedrifter og siig ham, at jeg ærer ham ikke mindre end den anden som har skrevet om vores Regiering og Love; Thi hvad denne angaaer, tviler Du vel ikke paa at jeg jo agter ham høit, ikke alene fordi han har giort Grund-Reglerne af vores Regierings-Art bekient for Fremmede, men og fordi han har giort dem bekiente for os selv. Hvor ukyndige har Schyterne ikke været om det som er dem meest Magtpaaliggende at vide? Med hvilken utaalelig Hovmod har de foragtet de Lys som andre har antændt for dem? Zoroasters Aand hviler over denne Perser og Du veed, Gimer, at jeg ønsker intet mere end at den hellige Ild som Zoroaster antændte for Perserne, maatte brænde i Schyternes Hierter som det behageligste Offer for de udødelige Guder.

Engelen Jturiel som har antændt den i Dit Hierte, lade den brænde frem-

deles til at oplyse Dig selv og dine Landsmænd, og opvarme Dit Bryst med den brændende Kierlighed til Fædrenelandet, som er den sødeste Følelse for Zoroasters Efterfølgere.

3 Brev.

Min Ven har sagt Dig, hvorfor jeg elsker Floden Onuns Bredde, hvi skulle jeg ikke elske den Plet Jord hvor hvert et Sted erindrer mig om Tusende Velgierninger som jeg har nydt fra det første Øieblik jeg saa Lyset indtil nu, og hvor jeg uden at tage Deel i Schyternes, Perſernes og Egypternes Partier kan leve rolig og elske mit Fædreneland med en reen og uegennyttig Kierlighed? Her kan jeg opbygges af Perſernes Vittighed uden at lade mig forvilde af deres Forfængelighed. Her har jeg Frihed til at leve efter Zoroasters Love, her friſtes jeg ikke til at dyrke Afguder, og til at bringe dem hykkelske Offere for at mætte min egen Forfængelighed. Her kan jeg leve noiſom, her kan jeg elske mine Lige uden at misunde dem. Her seer jeg den hellige Ild brænde daglig paa tvende Altere, hvor af det

ene

ene er opreist for de udødelige Guder og det andet for **Merkur**: Vore unge Schyter komme her for at ofre og bede, og hvad mener Du at de begiere? at de maa være lykkelige Jægere? finde Leilighed til at hevne sig over deres Fiender? giøre stort Bytte i Krigen? Nei, saaledes bede de vilde og grumme Schyter. Disse bede om Lykke til at blive værdige Redskaber til at giøre Mennesker lykkelige og til at herliggiøre **Merkurs** Alder. Ak Ragner! (jeg kan endnu ikke tænke paa ham uden Suk) Ragner døde her for Alteret, Guderne tog ham til sig paa en Tid da hans Hierte brændte af den helligste Iver for at tiene sine Medborgere. Sandelig saadanne Følelser som Ragner havde, dannes sielden i de store Stæder hvor Tankerne, som Du siger, adspredes ved Verdens Bulder, Fiendskabs Larm, Avinds Klager og Vindesygens Suk. Derfor er det og rart at finde saadanne Siele iblant Schyternes ædle?

Jeg kan i denne stille Roe, hvor Natur og Venskab fornøier mig uden Forfængelighed, indskrænke mig til mine

Pligter alene, og jeg kunde glemme alle Persiens Skionheder indtil Theone selv, dersom Du ikke fornyede hendes Ihukommelse ved at tale saa meget om Alvide. Du fortæller mig ikke om hun er smuk (men Theone er det maaskee ikke heller mere;) Du tillægger hende en anden Yndighed som er mere bestandig, at hun elsker Vittighed. Deri ligner hun Theone; Men jeg slutter af de Bøger hun læser, at hun og elsker Dyden, og da overgaaer hun Theone, da skal Alvide herefter være min Heltinde. Gid hun tillige var smuk. Dyden skulle da tale igiennem hendes Læber med mere Fynd; Den skulle blødgiøre vore haarde Schyters Hierter, den skulle giøre alle de Mands-Personer foragtede, som søge at behage uden Dyd og Fortieneste. Dersom Alvide er ugift, saa siig hende at de gamle Schyter havde en Lov at ingen Fruentimmer maatte giftes, førend de med deres egen Haand havde nedlagt nogle af Fædrenelandets Fiender; Var det Under at Schyterne havde Helte, da Fruentimret tænkte saa? Foler Alvides blode Hierte noget af denne Drift,

som

som besielede hendes Modre, da lad hende vise Foragt mod alle de Mands-Personer som vanære deres eget og forderve hendes Kiøn, lad hende giøre nogle af disse nedrige Siele ret latterlige, lad hende ikke see venlig til nogen Mands-Person, som ikke har giort sig bekient af nogen ædel Gierning og lad hende ved hendes Bifald opmuntre alle dem som bestride Fædrenelandets allerfarligste Fiender Vankundighed og Laster. Giør hun dette, jeg tør love hende en af de viseste og dydigste Schyter til Brudgom.

Hun læser den Egyptiske Druides Blade, hun kan ikke giøre bedre Val; Hvis de gamle Egypter havde tænkt som denne Vise, skulle Schyterne før have været oplyste. Jeg agter et af hans Blade meer end alle de Millioner Bybler, som man tilforn har ført herind fra Egypten. hans Landsmænd har vel Aarsag til at misunde os ham. Saadan en Medborger havde hverken vi eller de for faa Tider siden. Men veed Du hvorfor jeg i sær agter dette Skrift? Jeg betragter kuns den Deel deraf som angaaer Lovene og Staten,

Du veed at man gior sig adskillige Begreb om en Stats Velstand, nogle sette den i et stort Navn, andre i Magt, andre i Rigdom, andre i Pragt, andre i Regierings-Formen, andre i visse Videnskaber. Du veed jeg tenker gierne paa disse Ting, men jeg finder tillige at de alle kan giøre Skade, dersom ikke Religion, Dyd og Sæder lægges til Grund. Saa ofte jeg tenker derpaa bliver denne Slutning altid den sidste af alle mine Betragtninger, og jeg troer derfor at jeg ikke tager Feil; Alle Nationers Erfarenhed er paa min Side. Du veed, jeg ønsker Schyterne mere Videnskab og Konst, jeg ønsker dem og nogen meer Rigdom og Overflødighed, men dersom de derved skulle tabe de Dyder, hvoraf Du selv tilstaaer at de nu har mere end andre Folk, vilde jeg ønske at jeg aldrig havde talet. Denne Druide bygger Schyternes Forbedring paa de rette Grunde, og derfor elsker jeg ham.

Dersom Alvide har megen Lyst til at tænke, saa bed hende og læse hvad en anden Egypter har skrevet om de menne-

skelige

skelige Pligter for alle Stænder. Hun vil falde i Forundring, naar hun af den Bog og af en anden som snart skal komme for Lyset, kan forstaae mange Ting, som Druider og Mager selv ikke har forstaaet. Du veed nok jeg roser ham ikke fordi han er en Egypter, og Du kan være lige saa vis paa, at jeg ikke roser ham fordi han er min Ven.

Men hun glemmer vel ikke at læse den Persiske Oversettere, og hun kiender vel Biekuben, de Schytiske Vers som Du selv har rost, de aanderige Taler af den ypperste **Druide**, hvis Tab Schyterne endnu begræder, de Tanker om Kierlighed til Fædrenelandet, hvori jeg finder meget af den Persiske Veltalenhed. Jeg skal med det første sende Dig en Tale over **Merkur**, som for nogle Dage siden er holdet i den Tempel som han har ladet bygge her ved Flodens Brede. Denne Schyter kiender de gamle, han kiender Grækerne ligesaa vel som Anacharsis, og han taler dog Schytisk ligesom Demosthenes talede Grædsk. Skulde vel nogen, Giner, understaae sig at kalde det

det en Fordom, om jeg sagde, at jeg følede en dobbelt Glæde ved at rose disse Skrifter, ikke allene fordi de fortiene det men og fordi de er skrevne af Schyter? Jeg sender alle saadanne Bøger til Theone, og hvad mener Du, hun lærer Schytisk af dem. Var det ikke artig om du kunde overtale Alvide til at sette et Forsøg paa, hvor vidt hun er kommen deri. Alvide kunde skrive hende til paa Persisk og Theone svare hende paa Schytisk, de skulde da ikke bebreide hinanden deres Feil.

En Ting har jeg endnu at erindre: Du veed at jeg ønsker at Schyterne kunde forene Persernes Dyder med deres egne uden at tage Deel i deres Laster. Vore Schytinder har altid haft Ord for at være gode Mødre, flittige og huuslige. Men saaledes er det ikke nu i Persien. En rig Kiøbmands Kone tænker ikke paa sin Huusholdning, hun kommer aldrig i Kiøkkenet, hendes Børn opdrages uden for Huset; hun omgaaes meer med alle hendes Naboer og kiender dem bedre end hendes egen Mand og hendes Huus-

Folk. Det er sant, hun læser meer, og er mere vittig end mange store Fruer i Schytien, men hvad hielper det at læse meget om sine Pligter, at kunde tale smukt derom, naar man ikke udøver dem, og naar man forsømmer de allervigtigste. Hils Alvide, og sig at jeg ikke kan holde det Løfte som jeg har giort, dersom hun ikke er lige saa omhyggelig for sit Huus, som hun er vittig og dydig. Schytien er ikke saa rig og overflødig som Persien, den kan heller aldrig blive det. Naturen selv forbinder vore Mænd til at være arbeidsomme og vore Fruentimmer, til at være huuslige.

4 Breev.

Opløsningen af de Spørsmaale som Du forelegger mig i det 4de, 5te og 6te Brev, kommer an paa en Ting som skal have være Schyterne meget bekient i gamle Dage, men hvorom man siger at de nu har meget vrange Begreb. Du kan vel neppe giette hvad det er. Det er Ære. Skulde Schyterne ikke kiende Ære? vil du svare, hvem kiender den da?

da? Er der noget Land i Verden, hvor Ære søges med mere Iver? Schyterne svære jo endog ved denne Gud, de agte den høiere end deres Liv, de har over hundrede Navne og Titler at betegne den med, de veed rigtigere at inddele den og noiere at udregne alle dens Grader, end noget andet Folk. De forstaae ved Miner, Gang, Bøielser, Ord og Tegn paa det noieste at udtrykke den Ære som en hver tilkommer efter hans Stand. Ja! Gid de forstod kuns saavel at maale den efter Fortienneste? Da skulle Schytien være det lykkaligste Land i Verden. Man skulde med en mild Mine, med et Vink kunde udrette der hvad man paa andre Steder ikke kan udrette ved store Summer. Schyterne har mange gode Tilbøieligheder, de har endnu megen Følelse af Ære, jeg glæder mig ved at kunde sige det; Thi meget rige kan de vel aldrig blive. Dyden er nu omstunder for svag til at regere noget Folk, og Gud bevare dem fra at de nogen Tid skulle regeres af Frygt alene. Hvad mangler dem da? Begreb om den Ære de føle. Naar har de haft dette Begreb?

greb? Da vore Cureter, Druider og Barder uden at maale sig med andre i Rang, i Pragt, i Rigdom, ved at undervise Folket og synge Lovsange til Gudernes og Helternes Ære havde forhvervet sig saadan en Anseelse at de i Striden kunde adskille tvende Krigshære: Da deres Anførere, deres Helte, deres Kemper søgte at overgaae hinanden for at vinde de Krandser som de Schytiske Jomfruer gav til den værdigste iblant deres Friere, og for at indbydes til de aarlige Giestebuder som deres Konger holt for dem som giorde sig bemærkede ved ædle Bedrifter: Da den Vise, Skialderen, Sangeren, Harpeslageren ingen anden Ære forlangede end at blive nevnte med Høiagtelse, viiste i Forsamlingerne, og ærede i deres Gilder. Da understod ingen at foragte en Person som havde giort sig bekient af nogen ædel Gierning: Da understod ingen at forlange Titler af Egenskaber som han ikke besad, og af Embeder som han ikke forrettede: Da understod ingen at nærme sig til Tronen for at forlange Værdigheder førend han havde giort sig bekient iblant Folket ved Fortieneſter.

tieneſter. Saadanne behøvede ikke at ſøge, deres egne Gierninger og andres Vidnesbyrd talede for dem. De blev kaldede til at hente de fortiente Belønninger, og diſſe beſtod ikke i koſtbare Gaver, ikke i Titler ſom førte til Bekoſtninger, men i Krandſe, i Skiolde ſom foreſtillede deres Bedrifter, eller i Tegn ſom giorde Perſonen mere bemærket end hans Klæder. Men den dyrebareſte af alle Belønninger, det ſikkerſte Tegn paa ſande Fortieneſter beſtod i Mængden af Tilſkuerne ſom trengede ſig frem for at ſee ſaadan en Patriot, ſom fuldte ham fra hans Huus til Thronen og fra Thronen hiem igien, og i den Nidkierhed hvormed de længe talede i deres Gilder om Patriotens Fortieneſter og Belønningens Billighed. Da fant man hos vore Digtere de høie og driſtige Tanker, de ædle Følelſer af Ære, den naturlige og ſikre Smag, og den Lethed i at udtrykke ſig, ſom giorde dem værdige til at beſynge Heltenes Bedrifter: da ſang man ikke en Viſe uden at roſe Digteren, man betragtede ikke et Konſtſtykke uden at ære Meſteren, ja mener Du vel at den

ringe-

ringeste iblant disse Druider som underviiste Folket, blev af dem som han underviiste anderledes betragtet end en Fader? Da havde Du ikke haft nødig at byde hundrede Guld Dariker for at faae en til at undervise Din Søn. Den beste Druide havde giort det for Halvparten, men han havde krævet Ære af dig til Belønning, og Lydighed og Taknemelighed af din Søn. Men han havde ikke giort mange Opvartninger for at nyde den Ære, han havde ikke tænkt som den af hvis Adfærd du sluttede at han erkiente det for en Lykke at blive en ringe Tiener af saadan en Mand som Du er, han havde troet at Du burde holde Dig selv nok saa lykkelig, fordi du havde fundet saadan en Lærere til din Søn som han var. Han skulde derfor ikke have glemt den Ærbødighed han var dig skyldig. Han skulde ofte have formanet din Søn til at følge sin Faders Ærefulde Fodspor; Thi vore Druider regerede deres Discipler ved den samme Drift som de følede selv, ved Ære og ikke ved Frygt.

Dog vil jeg ikke derfor raade Dig til at forkaste dette fattige og ydmyge Menneske, hvis Du ingen anden Aarsag har end den, at en Mand som har læst mange tusende Bybler har lovet at forskaffe Dig en anden, som kuns har levet 24 Vintere og dog alt læst 9999 Boger. Enskiønt han er frygtsom, endskiønt han ikke har den Frimodighed som vore gamle Druider havde, kan han dog have et ædelt Hierte og Følelse af Ære; Vane er ofte sterkere end Natur og Fornuft. Vores Opdragelse har i lang Tid været grundet paa Frygt. Der er desværre mange vanslegtede Fædre iblant os, som vil at en Lærere skal anse det for en uskatterlig Lykke at være en ringe Tienere af saadanne Mænd; fattes ham intet uden Frimodighed, den kan Du give ham selv. Omgaaes ham som en Ven; thi hvis Du selv vil behandle ham som en Tienere, giør han Dit Barn til en Slave. Undre dig ikke saa meget derover! en Mand som Du maa jo holde det for en Lykke at kunde have Venner, Konger selv agte det jo høit at kunde finde saadanne iblant deres Undersaatter, og dersom Du ikke finder Venner

iblant

iblant dem som Du selv lønner, hvor skal Du da finde dem? Dette fattige og ydmyge Menneske kan ære Dig igien derson han er forstandig og vittig, han kan giøre Din Søn værdig til Ære, han kan maaskee besynge de Bedrifter, som giør Dig selv meere Ære end Din Stand, Din Rang og Dine Klæder. Fortiener han da ikke dit Venskab meer end den Foged, den Skrivere, den Slave, som Du giør saa meget af? Men for alting spør ham hvad han vil lære Din Søn? fortroe dig ikke til den Mand som har læst de mange tusende Bybler, lad Sigur oplede Dig en. Han tænker som de gamle Druider, han vil have du skal vælge en som kan danne Forstanden og Hiertet.

Derved forstaaer han ikke, at Du skal vælge en som giver sig ud for at Hexe, for at lære Din Søn i en kort Tid saa og saa mange million tusende Ord, som han enten ikke forstaaer eller om han forstaaer dem, dog ikke giør ham visere og bedre, en som lover at give din Søn Skionsomhed, Vittighed, Hukommelse, gode Tilbøieligheder, endog om han

manglede disse Ting ganske af Naturen, men en som vil søge at forbædre disse Egenskaber, saa viit Tiden og Omstændighederne tillade. Dersom han uden at kiende og prøve Din Søn, lover at vilde giøre ham til et Vidunder i en kort Tid, saa tag ham ikke an, han vil bedrage Dig, og om han i den Tid lærte alle Hieroglypher, forstod at opløse alle mørke Taler og vidste at tale om alle Træer fra Cederen til Ysopen, saa var Du dog bedraget, og det som endnu var værre, Landet kunde blive bedraget tillige med Dig. At danne Forstanden og Hiertet er en langt vanskeligere Sag. Ja det er saa vanskeligt, at den som Sigur udvælger Dig, skal lettere kunde giøre det, end jeg kan beskrive dig hvori det bestaaer. Der skal ved Omgang, Venlighed, Fortroelighed, en med Val og Smag udsøgt Læsning og Samtale, og Afvexling i Fornøielser antendes i den unges Hierte en Lyst til sine Pligter. Deri bestaaer Vanskeligheden: Naar dette er vundet, skal den Unge elske Dig, sit Fædreneland og sine Medborgere med en fornuftig Kierlighed, han skal giøre alt det som

der

der udkræves til at blive en værdig Søn, Borgere og Menneske Ven, uden Frygt, uden Tvang, uden Kiedsommelighed, og uden at behøve andre bevægende Grunde end de Følelser som Dydens Skionhed og Ære opvækker. Læreren behøver da allene at udsøge af de mange Millioner Bybler nogle af de faa Bøger som handle om Borgerens Pligter i den Stand hvortil Din Søn er bestemt: Ved disse Bøgers Læsning maae han tænke, og naar han kan tale fornuftig med dig om disse Ting, og viser Lyst til at forbedre sin Kundskab og at udøve den, da er Din Søn lærd i dette Ords rette Forstand om han og ikke vidste at Hermes Trismegistus og Anubis har været til, hvor mange Caracterer der er i det Egyptiske Sprog, og hvad hver betyder. Da er Du, han selv og Fædrenelandet hans Lærere forbunden.

Da skal han selv søge den sande Ære; Da skal han ære Videnskaberne og Konsterne efter deres Nytte for det Almindelige: Da skal han ved sine skionsomme Domme give vore

Druider, vore Konstnere den Følelse af Ære og den Frimodighed, som ikke kan bestaae med Foragt, og som alle udvortes Ærestegn ikke kan give dem. Da skal vores **Merkur** ophøie ham iblant dem ved hvis opmuntrende Bifald han søger at give Schyterne igien de rette Følelser af Ære, og naar mange saadanne Siele er dannede i Schytien, da skal vi see hvad den sande Ære formaaer: da skal vore Druider ikke mere bryste sig af deres lange Skieg, og af deres Selskabers og Ordeners Ælde: Ingen viis skal skamme sig ved sin Ungdom, ingen flittig Arbeider ved sin Armod og ingen Konstner foragtes fordi han ingen Titler har: Da skal vore Druider, vore Kiøbmænd, vore Konstnere holde sig ærede nok i deres Stand og de skal ikke misunde Din Afkom deres Navne og deres Skiolde. Da skal vi ikke maale vores Magt allene efter Mængden af de Dariker, som der er i Landet. Vi skal med mindre Rigdom udrette mere end andre Folk. Vi skal kiøbe store Tieneſter med Ære. See! hvor meget got saadanne Folk som Du kan giøre med 100 Dariker?, Skeer

det

det ikke nu, skal den tilkommende Slægt ikke kunde giøre det med tre gange saa meget.

Tal med Alvide, hun skal sige Dig hvad der giør en fuldkommen Mands-Person. Dersom hun kan overtale de smukke og vittige Schytinder til at foragte alle dem, som har saa nedrige Tanker om hendes Kiøn, at de tro, at de kan behage det uden virkelige Fortienester, ved Rang og Klæder alene, da skal disse Schytinder giøre deres Fædreneland større Tienester end alle vore Druider, ja meer end saadanne Mænd som Du med deres 100. Dariker.

Det Selskab af Kunstnere, som Du taler om i Dit fierde Brev, kan og giøre meget til at forbedre Schyternes Begreb om Ære, dersom de altid vil følge den Regel, som Du siger skal findes i deres Laugs-Artikler, at den der ikke arbeider for at befordre Menneskenes sande Lykke skal udelukkes af Lauget, og at den ikke bør ansees for en Mester i sin Kunst som skammer sig ved

at bære sit Navn. Sandelig, dersom disse Folk ikke vil bruge deres Vittighed til at ære andre end dem, som understytte Merkurs ædle Hensigter og søge Schytiens sande Beste, da er de af alle vore Medborgere dem som fortiene meest Ære; Thi skulle de som har Gaver til at ære andre og til at belønne Helte ikke fortiene Ære, hvem skulle da fortiene den?

Jeg kiender af disse Haandverker ikke mere end deres Nytte for Staten, og derfor ønsker jeg at see dem ærede og understyttede ved alle saadanne Indretninger, som kan befordre denne Nytte; Men at giøre Forslag til saadanne Indretninger, at dømme om Reglerne af Kunsten, er noget som overgaaer min Indsigt, og Du veed at jeg blander mig ikke i Ting som jeg ikke forstaaer. Man siger, at Egypterne har skrevet mange Bybler fulde om disse Haandverkers Regler, men at de store Kunstnere findes alene i Persien. Vil Du vide noget derom, kan Du selv vælge hvem Du vil raadføre Dig med, Bøgerne eller Kunstnerne. Maaskee det kunde forbedre Smagen om

nogen

nogen af disse Boger blev oversatte paa vores Sprog; Maaskee det var endnu bedre om Schyterne ovede sig efter gode Modeler og lærte af Perserne at giøre saadanne Kunst-Stykker som kuns beskrives i Bogerne?

5 Brev

til

Svar paa det syvende.

Jeg beklager den arme Gridulph, som nu i 5 Vintre har vartet hver Morgen i Forgemakket. Jeg veed, hvor utaalmodig jeg selv var i de 4 Timer jeg stod der og kommer derfor ikke tiere end jeg bliver kaldet, eller nogen Pligt udfordrer det. Men den arme Gridulph er jo nod dertil, dersom det ellers er sant hvad han siger, hver Morgen at han er nær ved at døe af Hunger; Og dersom det andet er ogsaa sandt at han er duelig, hvi hielpes han da ikke? Jeg tilstaaer at det klæder Schyterne ikke meget vel at rose sig selv, at det meget maa fornedre deres Siele at tigge Belønninger, og at hvor duelig Gridulph end er, kan Ministeren dog ikke tro ham paa hans egne Ord.

Men er der da ingen som kiender Gridulph? Har han slet ingen Venner eller og har disse maaskee saa meget at forlange for dem selv, at de ikke tor tale et Ord for en trængende Ven og en fortient Landsmand?

Dersom Demok holder Gridulph for dumdristig, fordi han betler om Brød, hvad vilde han da have sagt om de fornemme Tiggere som stod mig i Veien, da Engelen Ituriel indgav mig at søge den ædelmodige Minister for at tale en trængende Vens Sag. Hvad mener Du vel deres Ærende var? at søge den Ære som Du siger Perserne har ingen Begreb om. Ligesom Gridulph sagde at han maatte døe af Hunger, dersom han ikke fik Brød, saa forsikrede disse at de maatte døe af Skam, dersom de ikke fik den Ære de søgte; Thi anden havde de ikke, og deres store bevægende Grund var den, at de nu i saa mange Aar havde fort Titler af Embeder hvorved der var intet at forrette. Jeg kan ikke beskrive Dig hvor meget jeg fortornedes over denne Dumdristighed, og hvor meget jeg tillige forundre-

drede mig over den Koldsindighed og Taalmodighed, hvormed Ministeren anhørte deres Begieringer og Klagemaal. Ligesom de udødelige Guder ikke fortørnes naar vi mene, at vi dyrke dem ved at fremlegge i lange og kunstige Bønner alle de daarlige Ønsker som ligge skiulte i vores forfængelige Hierter, saa ansaae og denne fromme Mand deres Bønner som et Beviis paa deres Tilliid; Jeg kunde læse af hans Ansigt at han beklagede dem i sit Hierte og at det giorde ham inderlig Ont at han ikke kunde Ære dem paa den Maade, som han ønskede, ved at rose dem af nogen ypperlig Gave. For at giøre dem nogen Fornøielse fremkaldede han fra den yderste Ende af Salen en Kunstnere og viste dem hans Mester-Stykke. De roste det alle fordi Ministeren roste det, men ingen værdigede at see til Kunstneren, og vil Du tro at jeg kunde læse af deres Øine og Miner, at ingen gav Agt derpaa og at de alle med en stor Utaalmodighed ventede Svar paa deres vigtige Ansøgning?

Men for at komme til Gridulph igien, hvoraf kommer det da at saa mange

ge Forældre sætte deres Børn til Bogen at de ikke alle kan faae Embeder? Kommer det ikke deraf at man holder det for den eneste Vei til at faae Ære? Deraf at Kunsterne, at de nyttigste Forretninger i Livet er foragtede? Thi dersom de giorde Rigdom, Bequemmelighed og Frihed til deres Maal, var jo alle disse Ting lettere at faae i en anden Stand. Skal da Misbrug af den Ædelste af alle Hiertets Følelser af Æren giøre Schyterne saa ulykkelige, at nogle skal døe af Hunger, fordi de af Forfængelighed har forsømt at lære det, hvorved de kan fortiene deres Brød, andre døe af Skam fordi de torste efter en Ære, som de ikke veed at forskaffe dem selv, og nogle af de faa Fortiente hvilket endnu er det værste, mangle Brød og Ære, fordi de enten ikke har Dumdristighed nok til at rose dem selv som Gridulph, eller kiende den sande Ære for vel til at tigge den som andre?

Dersom Demok er af Stand, skal hans Exempel giøre Nytte. Demok skulle være af Stand, siger Du, og sætte fem af sine Sønner til Handelen og Kun-

Kunsterne og kuns opofre en til Museerne? Ja gjøre ikke Tyrierne og Phoenicierne det samme? Mener Du at disse er mindre ædle end Schyterne, fordi den ældste Søn alene beholder Faderens Navn og Stam-Gods for dermed at tiene Staten, og fordi de andre træde tilbage i Borger-Standen for at gjøre Videnskaberne, Kunsterne og Handelen Ære, og for at samle Midler til at oprette et nyt Stam-Gods for deres Efterkommere? Mener Du at Ære udøver i disse Linier, fordi de lade deres Adelskab hvile saa længe indtil de har samlet Midler til at understytte det? Nei, i et Land hvor alle Stænder æres, hvor hver Stand har sin egen Ære og tragter ikke efter en andens, der kan Læreren, Kiøbmanden og Kunstneren tænke ligesaa ædel som Krigsmanden og Landmanden: Tænke ikke Tyrierne saa? Skulle Du ikke tro at deres Kiøbmænd var alle ædle? og dog misunder ingen af dem de Ypperlige i Landet deres Rang. Hos Schyterne derimod vil endog Trælle være Herrer.

Schyterne har jo dog længe kient Rigdom. Deres Ædle holde det ikke

for

for Skam at have Penge; Men siig mig, hvori skal de sætte deres Formue? Hvilket er meest anstændigt for en ædel Schyter, at handle med Korn og Qvæg, at lade drive aarlig saa mange Øxen til Tyrus, eller at handle paa Persepolis, paa Ophir med Guld, Ædel-Stene og Silke? Men jeg veed at Ære grunder sig paa de almindelige Domme, og at disse er sterkere end Fornuften, ja undertiden sterkere end Regieringen.

En gammel og stor Konge af Persien gav en Lov at de Ædles Sønner kunde handle paa Søen uden at tabe deres Adelskab; Men de har indtil denne Dag heller vildet være Munke. Naar Du fortæller dette til dem af Dine Landsmænd, som hader Perserne, hvor vil de da ikke lee? Lad dem kuns giøre det; Thi Perservnes Daarlighed fortiener sandelig at belees. Men naar de har udleet, siig dem da, at i Persien arver den ældste Søn alt Godset for at være i Stand til at vedligeholde Familiens Ære, og for at tiene Kongen ved Hoffet eller i Krigshæren. De andre blive Munke for-

di de ikke vil handle eller arbeide. Spør Dine Landsmænd om de kan og om de vil giøre det samme?

Jeg er vis paa at ligesaa mange vil lee af det Forslag som Demok giør at sælge Embeder, saasnart de faae at høre at dette og er brugeligt i Persien; Thi den Gave at lee er givet os til mange Ting. Med den oplive vi jo vor Skue-Plads, og forsvare os imod dem som vil forbedre os; Med den belønne vi vore Narre og beskiemme vore Vise. Men ingen vil lee meer end de, som selv gierne kiøbte Embeder, og som i Mangel af alle personlige Fortienester maatte ønske at de var til Fals. Siig disse, at til saadanne Folk sælge Perserne ikke Embeder, ikke engang Titlerne deraf. De sælge kuns saadanne Embeder hvortil der ikke behoves meer end almindelige Gaver, som udkræve meer Erfarenhed end Videnskab og Vittighed. Denne Erfarenhed kan en Fader, naar Betieningen er arvelig, bedre give sin Søn, om og denne kuns havde maadelig Forstand, end den Vittigste kan forskaffe sig den selv,

naar

naar han i et uvist Haab enten driver Tiden bort, eller spilder den paa mange Ting som er unyttige i det Embede som han ved en Hændelse omsider faaer, et Embede som han maaskee mindst havde ventet, og hvortil han altsaa med de beste Gaver i nogle Aar maa være uskikket. Denne Indretning har derfor ikke alene den Nytte, at saadanne Embeder blive bedre forsynede, men og den, at Familierne ikke saa let forarmes og forøde deres Gods, at ikke saa mange af et forfængeligt Haab søge at forlade deres Stand, og blive dem selv og Landet til Byrde. Der bliver endda Betieninger nok tilbage for de faa, som Naturen har udrustet med nogen besynderlig Gave til oplyse, fornøie og forbedre deres Medborgere, og som derfor kan synes berettigede til at underholdes af Selskabet.

Ingen er mere at beklage end de som bygge deres Lykke alene paa Embeder naar de bedrages i deres Haab. Du kan ikke tro hvor meget jeg ynkes over de unge Schyter som i denne Tanke aarlig reise til Staden. De foragte Kunsterne og

bryste

bryste sig af Videnskaber som sielden giøre dem visere, bedre eller nyttigere. De glæde sig over deres Frihed, ligesom en Slave i det Øieblik, da han kaster Aaget af sig for at flye af en haard Herres Tieneste, uden at betænke, at han snart maa give sig i Tieneste hos en anden, dersom han ikke vil døe af Hunger. De fleste maa paatage dem Tieneres Skikkelse for at lære andre de fri Kunster paa samme Maade som de har lært dem selv, med Svøben, og der er kuns faa Herrer, der byder dem 100 Dariker for deres Umage som Du. Mange belønne ofte de Slaver som bryste sig af deres snorede Klæder bedre for deres blinde Lydighed, end disse ydmyge Tienere som ikke har anden Fortieneste end at have undervist deres Børn. Naar de omsider efter at have levet mange Aar i Armod, Foragt og Trældom, blive Druider (thi dette er jo deres Haab?) Skulle de da vel have Vittighed, Lyst, Smag og Høihiertighed nok til at give Schyterne den Kierlighed til Dyden og den Følelse af Ære, som alene kan giøre gode Borgere? og hvor mange er der ei som ikke engang

kan bringe det saa viit? Men mener Du at dette skulle komme alene deraf, at de Personer som aarlig lade sig indskrive for at søge Embeder er flere end Tallet paa de Embeder som aarlig bortgives. Jeg har hørt Personernes Tal beregne til 200. Man siger at der døer henved 80 Lærere hvert Aar, og at der er ligesaa mange smaa Betieninger som ikke maa gives til andre saa længe der er Druider som søge dem; der bliver da 40 tilbage, og naar Du regner alle vore Dommere, som jo og bør være kyndige og oplyste, mener Du da ikke at der snarere skulle være Mangel paa Personer? Men, kiere Landsmand! mon der ikke skulle have været nogen Feil i vores Undervisning og Opdragelse, som har giort vore unge Druider ubeqvemme til mange Forretninger, til hvilke de dog burde være mere skikkede end andre? Jeg slutter det deraf, at jeg seer med stor Fornøielse deres Skiebne blive daglig bedre ligesom de blive mere oplyste. Du forlanger jo ikke at jeg skal forskrive Dig en Lærere til Din Søn fra Egypten? Du maa altsaa troe at der kan findes iblant Schyterne dem som er beqvemme nok dertil.

Det

Det lader og som Du ikke var ganske uvillig til at troe hvad Sigur siger, at Du bør selv omgaaes Læreren som Din Ven og at Dit Barn bør elske ham som sin Fader; hvis saa er, agter og belønner Du ham vel og meer end Din Tiener? Saaledes tænkte ikke for nogle Tider saadanne Mænd som Du, og maaskee det var mere Lærernes end deres Skyld?

6 Brev.

Hvorfor spør Du mig om det, som Du kiender selv saa vel, og som ingen kan beskrive uden for dem som kiende det. Kunde vi af Beskrivelser og af Bøger lære dem som ingen Tunge har hvad sødt er, dem som ingen Øine har hvad Farve er, og dem som ingen Øren har hvad Lyden er, da skulde baade Du og jeg skrive lige saa mange Bøger som andre om Smagen.

Spør Alvide, hvor hun har lært at pynte sig saa vel, at treffe denne lykkelige Blanding af Farver i sine Baand, som behager Øiet uden at trette det,

disse ædle Miner, dette yndige og indtagende Væsen, som viser Vittighed, Forstand, Fromhed og Uskyldighed og hvorved hun behager alle uden at giøre sig nær saa megen Umage derfor som Clarice, der kruser og Maler alle sine Baand efter Regler, som gaaer, staaer, sidder og slaaer med Viften efter Takten. Mener Du at hun vil giøre som denne, vise Dig til den Bog som en Dantsemester har lagt paa hendes Natbord, og som handler om den Konst regelmæssig at gaae, regelmessig at staae, og regelmessig at giøre en Reverentz?

De Konstnere, som Du taler om i Dit fierde Brev, hvoraf mon de have deres Smag? Af Egypternes Bybler eller af Persernes Mesterstykker? Du kiender Perser som i Videnskaberne har bragt det ligesaa viit som hine i Konsterne, Du har læst deres Skrifter, Du har omgaaet med dem, Du har sunde Begreb om alle de Ting Du taler om, Du kiender Verden, Du kiender det menneskelige Hierte, dit eget foler Dydens Skiønheder, anden Tænke- og Tale-

Konst

Konst havde ikke Homer. Siig i det Schytiske Sprog hvad Du tænker og hvad Du føler, men giv nøie agt paa om Ordene ogsaa altid svare til dine Tankers Værdighed og til dit Hiertes Følelser. Skriv saa for Dine Lands-Mænd, og Du skal give dem et bedre Begreb om Smagen, end om Du oversatte alt det som den store Græker Aristoteles har skrevet om Tale-Konsten.

Naar Smagen først begynder at dannes hos et Folk, maa der være nogle som bilde sig ind at de er kommen til Fuldkommenhed, endskiont de endnu er langt derfra. Saaledes er det for hundrede Aar siden gaaet mange i Persien, og saaledes gaaer det endnu mange i Egypten. Det vil altsaa uden Tvil gaae lige saa til hos os. Sprogets Mangler kan ofte være Skyld i disse Ufuldkommenheder. Og Smagen kan derfor umuelig forbedres, dersom der ikke er nogle som har Indsigt og Dristighed nok til at domme om nye Skrifter uden Persons Anseelse. Du seer let, at disse maae forstaae det Schytiske Sprog saa vel som

det er mueligt at forstaae noget Sprog, det er at sige som deres Moders Maal, det maae altsaa være lærde Schyter. En Perser eller Egypter er ikke engang i Stand til at dømme saa vel om det Schytiske som Du eller jeg kan dømme om det Persiske eller Egyptiske; Thi disse Sprog er dannede, vi har fra Barns Been af læst mange Bøger deri, vi tale og skrive dem, men det giør jo ikke Perserne og Egypterne, ikke engang de, som boe her i Landet. Saadanne Dommere maa desuden være upartiske, de maa ei giøre det til en Regel at ikke rose uden deres Landsmænd og deres Tilhengere. De maa unde andre i det mindste noget af den Frihed som de tilegne sig selv til at dømme et heelt Folk. De maae have Frihed til at skrive, men deres Frihed og Myndighed bør ikke være grundet paa andet end paa deres Fortieneſter og paa deres Beskedenhed. Naar der i Schytien var nogle Personer som havde givet Prøver af, at de besad disse Egenskaber, burde vi da ikke agte dem, endskiønt de ikke havde Titler, endskiønt de ikke altid roste os selv, endskiønt de ikke havde mange

ge store Venner, og endskiønt de undertiden tog sig den Frihed at laste dem iblant vore Druider som havde længere Skieg end de? Skulde vi taale at nogle af vore Medborgeres Had og Avindsyge formørkede deres Fortieneſter og skilte dem ved den Roes og Belønning som tilkom dem? Siig mig Dine Tanker herom; Thi Du maae og tillade mig at spørge om noget. Siig mig, om jeg tager Feil dersom jeg troer at vi ikke har havt et Selskab i Schytien der har været mere skikket til at forbædre Smagen end de som har skrevet de Efterretninger om nye Bøger, som til en ubodelig Skade for Videnskaberne igien har ophørt; Tager jeg Feil dersom jeg troer at vi har intet bedre Beviis paa at Schyterne behøve at blive fuldkomnere, og at de kan blive det? men er det for meget, maaskee, om jeg tænker tillige at de aldrig blive det, dersom disse oplyste og nidkiere Lands-Mænd ikke understyttes for at fremture i deres ædle Foretagende?

Forlad mig at jeg ikke kan svare paa de Spørsmaal som Du gior mig om Smagens Forbedring, førend Du først har svaret mig paa dette. Dersom Du troer at jeg har Ret, dersom Du tænker at mine Ønsker er billige, skal jeg sige Dig, hvorledes jeg mener at de kan opfyldes.

Jeg har læst det Brev som Du har skrevet paa Persisk til en Schytisk Digteres Roes; Jeg tænkte om Dit Brev det samme som om hans Sang, at begge giorde Schyterne Ære. Jeg ventede at høre baade Perser, Egypter og Schyters Tale længe om denne Digtere for at opmuntre ham til flere Sange. Men jeg hørte kuns faae tale derom, og nogle lastede ham for at vise at de kunde see saadanne Feil som Du ikke havde merket. Dersom Dine Landsmænd skrev flere saadanne Sange og flere saadanne Breve, skulle Perserne og Egypterne omsider troe at Schyterne kiende Smagen. Ja de skulle sandelig troe det, men skulle de derfor og altid sige det?

Du

Du veed jeg plages ikke af Dadle-Syge. Jeg roser heller end jeg Laster; Men jeg giør ingen af Delene af Ære- eller Vinde-Lyst. Engang falt det mig ind at forsvare en Setning som jeg troede var vigtig og som en anden havde negtet; En anden Gang falt jeg paa at rose en Mand som havde Fortieneſter, og som en anden havde lastet. Der kom en Mand til i det samme (jeg veed ikke hvad Landsmand han var), han sagde med en myndig Tone, at han undrede sig over at jeg, som endnu ikke havde skrevet to tusend Bybler fulde torde domme om Smagen; At jeg understod mig at tale om Folk som havde den Ære at være hans gode Venner, og om Bøger som han allene var berettiget til at domme om. Hvad mener du jeg skulle have svaret ham? Skulle jeg have spurt hvor mange eller hvor gode Bybler han selv har skrevet? Skulle jeg have forlangt at see hans Monopole, og undersøgt, om han havde faaet det af Museerne eller skrevet det selv? eller skulle jeg have givet ham Tid til at betenke sig?

Denne Gang vil jeg lade ham tale allene. Jeg vil vise ham Dit Brev, og uden at sige et Ord spørge ham, om han mener at Smagen, som Du siger, forbedres, naar de der torde angribe Fordommene, ikke blive undertrykte af Avind eller af Myndighed; Naar den best opdragne Deel af Landets Beboere tager Deel i det der forfremmer deres Leve-Alders og deres Fædrenelands Ære, og vil den vel og opmuntres den, der synes dygtig til at virke dette; Naar ikke Sielene ere saa svage at det fremmede roses blot fordi det er Fremmed; naar en saa skarp, som rigtig, som fiin, som velanstændig Critik nøder dennem der vilde læses at et heelt Folk . . . . . Jeg vil ikke gaa videre, han skulle ellers troe, at Du og vilde foreskrive en Kunstdommere Love. Du veed jo at mange har ingen anden Lov end den: Lad os forbedre vore Vilkaar og ødelegge alle de andre: En Regel som de har tilfelles med de Persiske Munke-Ordener.

Men

Men hvor skulle det fornøie mig, om jeg kunde høre ham rose Dig, skulde det endog skee paa min Bekostning. Jeg vilde da troe han havde Smag, jeg vilde holde ham berettiget til at domme om Smagen, men jeg vilde i sær anse det for en ønskelig Leilighed til at vise Dig at jeg ikke er misundelig, og at jeg med megen Hengivenhed er

Din

oprigtige Ven.

P. S. Hør det og til Smagen at kunde slutte et Brev saaledes? Hvad mon Aristoteles siger derom?

7 Brev.

Du skiemter med vor Alders Fordervelse. Ak! gid den bestod ikke i andet end deri: at Ungdommen taler i Selskaber; at Bogerne formeres; at Læsning holdes for en tilladelig Tidsfordriv for Fruentimret; at begge Kion

ud

udgiøre et Selskab; at man kan troe, at de kunde tale om andet end om Kierlighed; at man regner Maaltidet for det mindst væsentlige i Selskabet; at man ikke meere slutter Venskaber med Pæle-Kanden i Haanden; At vi ikke meere bære Pumphoser og Fruentimret lange Floiels Klæder! = = bestod vores Alders Fordervelse ikke i andet, jeg vilde da skiemte dristig med alt det gamle, jeg vilde understaae mig at kalde det en Fordom at rose de gamle Tider frem for de nye.

Men hvor meget udkræves der ikke til at overregne begge Tiders Forhold, at maale os med vore Fædre og med Fremmede, at holde Fordeelene og Manglene paa begge Sider mod hinanden, at domme om begges Indflydelse paa Statens sande Beste, at see hvorvit det Onde i dette ufuldkomne Liv lader sig skille fra det Gode, i hvad Tilfælde de beste Ting kan være skadelige for den Misbrug som er uadskillelig fra dem. Naar et Gode ikke kan haves uden et andets Forliis, en Pligt ikke opfyldes uden en andens

Over-

Overtrædelse, hvor meget udfordres da ikke til at kunde domme med Vished, hvad der bør vælges, og hvad der bør opofres?

Jeg skielver, naar jeg betænker, hvor mange Ting der bør overveies af dem, som arbeide paa nogen Forandring i et Folkes Love og Sæder. Jeg frygter selv ved hvert Ord jeg taler til Schyterne, ikke for de mægtiges Ugunst, ikke for Fremmedes Domme, ikke for mine Landsmænds Vrede, men for Engelen Jturiel. Dog, han kiender mit Hierte, han veed at jeg heller vilde døe en Misdæderes Død end have Deel i nogen Tanke, som kunde fordærve Schyternes Sæder og styrke dem i nogen af de Laster, hvorfor han vilde straffe Persepolis.

Men Perserne har jo og været dydige! der har været en Tid, da de elskede deres Ære og Pligter mere end Rigdom og Overflødighed; da gode Sæder gielte mere hos dem end nu de beste Love; da et lidet og fattigt Folk var mægtigt nok til at undertvinge hele Asien; da de skienkede

kede de undertvungne deres Frihed, deres Love og deres Gods; da Seierherren blev af de Overvundne anseet som befriere; Da Noisomhed giorde at de aldrig opofrede enten Menneskets eller Borgerens Pligter for Egennytte og beholt endda meere tilovers for det Almindelige end nu, da de er rigere; da Regieringen var grundet paa Tillid imellem Regenten og Folket; da deres Konger talede som Fædre i de Forsamlinger, hvortil de indbød de Ældste og Viiseste i Landet for at raadføres af dem; da Erlighed var det ene Kiøns, og Ærbarhed det andets Prydelse. Men naar var dette? Jeg frygter for at sige det. Det var da Perserne endnu ikke vare saa vittige, saa konstige, saa rige, saa belevne som de er nu.

Skulle det Onde og det Gode være saa uadskilleligt i Verden? skulle man ikke kunde forandre eller forbedre noget i de gamle Sæder uden at opofre det dyrebareste af alting som er Dyden? skulle det være sandt hvad Zoroaster siger i den 5 Bog 6 Cap. om Lovene; at der

er

er meget vundet i Henseende til Sæderne ved at holde over de gamle Sædvaner; at de fordervede Folk sielden udrette store Ting; at det ikke er dem som har stiftet Selskaber, bygt Byer, givet Love, og at de derimod som havde enfoldige og strænge Sæder har giort de fleste Stiftelser. At føre Menneskene tilbage til de gamles Grund-Regler, skulde det, som han siger, gemeenligen være det samme som at føre dem til Dyden? Skulle vi maaskee staa paa Spidsen af dette brakke Field, hvorfra han siger at man glider uformerkt ned i Fordervelsens Afgrund, og hvoraf det skal være saa vanskeligt om ikke reent umueligt at klavre op igien! Skulle vi, min Ven! see vore Medborgere i denne Fare og ikke advare dem? skulle vi endog raade dem til at haste til deres egen Fordervelse?

Naar jeg læser den Sammenligning som en af vore viseste Druider har giort imellem vore Fædres og vores Levemaade i hans skionsomme og grundige Overslag paa Schytiens naturlige

og

og borgerlige Formue til at giøre sine Indbyggere lykkelige, bestyrkes jeg meere og meere i den Mening som Zoroaster har haft, en Mening som er grundet paa alle Tiders og alle Nationers Erfarenhed og paa vore hellige Bøger selv: At Overdaadighed er Aarsag til det meste Onde der er i Verden, og at naar man vil indføre Konster, Videnskab, Rigdom, og Overflodighed hos et Folk, kan man ikke bruge Forsigtighed nok for at forebygge de Laster som gemeenlig pleie at indsnige sig med disse Ting, og som giøre Menneskene tusende gange meere ulykkelige end den Enfoldighed og Armod, hvori vore Fædre levede. Vilde vore Druider tænke som denne Mand, og vore Stats- og Lovkyndige som Zoroaster, da skulle vi see, at Menneskets og Borgerens Pligter, at det Livs og det tilkommendes sande Lyksalighed er bygt paa en og den samme Grund. En Sandhed som er af den yderste Vigtighed, men som vore Lovkyndige og vore Druider, om jeg tør sige det, sielden indsee, og derfor ofte modsige hinanden, ja ofte fører Menneskene langt

langt fra det Maal hvortil de dog begge sigte.

Jeg anseer Overdaadighed som en Kilde til det meste Onde der er i Verden; ja jeg blues ikke ved at sige det paa en Tid, da jeg veed at alle Lande er opfyldte med Skrifter hvori den undskyldes; men det har jo aldrig manglet paa dem, som forsvare herskende Daarligheder. Jeg har derfor læst med Fornoielse hvad hiin Druide, hvad den Menneske-Ven, hvis Grund-Regler den Egyptiske Druide har giort Schyterne bekiendt, og hvad en af vore ædle og haabefulde unge Schyter har skrevet derom. Engelen forbyde, at andre Lærdomme nogen Tid skulle faae Indpas i Schytien. De som laste Overdaadighed, laste dog gemeenlig kuns den, som begaaes i fremmede Vahre, der ikke kan betales med Indenlandske; de betragte den alene saavidt den formerer eller formindsker Rigdommene, og ikke saavidt den forbedrer eller forderver Sæderne, formindsker Indbyggernes Tal, formerer deres Trang og Misfor-

nøielse og formindsker deres Nidkierhed for det almindelige; og disse Virkninger har dog Overdaadighed, naar den stiger for høit, om og en Stat laae adskilt fra alle andre og forbrugte intet af fremmede Vahre. Jeg undrer mig over, at man anseer Konsterne som et Middel til at nære det overflodige Antal af Mennesker, paa en Tid da man i alle Lande klager over Mangel af Agerdyrkere, og da de fleste Nationer har ikke alene store Colonier, men og øde Provincer. Konsterne er et beqvemt Middel til at fornøie Menneskerne, og til at give dem Smag, Vittighed, og Beqvemmelighed, men de ere sielden et Middel til at formere dem. En maadelig Brug deraf tiener til at formilde Sæderne, formere Livets Fornøielser og til at danne den Smag hvorved Sandheden og Dyden giøres behagelige og faae nye Yndigheder. Men dersom Beqvemmelighederne alt for meget formeres; dersom man vennes til at finde Smag i de Forandringer, som ikke fornøie uden fordi de er nye, usædvanlige, og fordi Moden befaler dem, da svækkes Sindets Styrke; da blive vi

fei-

feige Slaver af vore egne Sandser og Indbildninger, og af andres Domme; da lære vi at forlange saa meget for os selv, at vore Begierligheder ofte maae komme i Strid med vore Pligter; da beholde vi intet tilovers for det Almindelige. Vi opoffre endog de helligste Pligter, for at forskaffe os saadanne Ting som ikke fornøie os mere saasnart vi nyde dem. Vores Begierligheder gaae tilsidst over alle Grendser, og jo mere de opfyldes, des mere voxer vores Ulykksalighed; Thi vi vennes til at sætte den aldrig i de Ting som vi har eller let kunde faae, men i de Ting som vi ikke har, som er rare, usædvanlige og vanskelige at bekomme. Vi undertrykke vore Medborgere for at leve af deres Sveed, og disses Vilkaar blive daglig slettere, baade fordi vi berove dem det Nødvendige for at mætte vores Indbildning, og fordi de misunde os vores efter Ansеende tilvoxende Lykke, og støde sig over den udvortes Ulighed, uden at betænke, at vores sande Lykksalighed formindskes i samme Forhold som deres. Enhver tragter efter en høiere Stand i Haab

at blive lykkeligere; Bonden kan ikke mere nære dem alle, og ingen vil gaae tilbage. De høiere Stænder skye Ægtestanden, fordi de ikke kan opføde deres Børn efter deres Rang, og Bonden gifter sig ikke fordi han ei har Brød til dem: Det skader ikke siger man, at Oderen forarmes, han opholder hele Slegter; men hvor tager han det fra, som han giver dem? han arbeider jo ikke selv? det gaaer tilsidst fra Bonden, og naar Oderne blive mange, og de Slegter som de opholde ogsaa mange, maa jo Bonden tilsidst ikke kunde føde dem uden at blive elendig selv, Agerdyrkernes Tal maa tage af og hvem skal da give Oderen det hvormed han kan føde Kunstnerne? Hans Børn blive meget sielden Bønder, de blive før Tiggere, Dagdrivere, og det som endnu er værre, Mennesker som nære sig af deres egne og af andres Daarligheder og Laster. Sindet taber ikke alene den Styrke, som er grundet paa Noisomhed, og som alene kan giøre det beqvemt til at øve store Dyder, men det taber endog Følelsen af den sande Ære. Naar man kan giøre sig bemær-

ket

ket nok med en Fløiels Kiol, og ikke tiener sit Fæderneland og sine Medborgere uden for at komme til at bære den, da er den menneskelige Natur allerede meget forringet; og om man end i denne Hensigt giorde Ting som var andre meget nyttige, hvilket dog sielden skeer, var man dog selv langt fra det, hvori baade vore hellige Boger og Fornuften selv siger os, at et fornuftig Væsens sande Fuldkommenhed bestaaer. Skulle denne Tænkemaade nogen Tid blive almindelig hos Schyterne, da vilde jeg ønske, at de aldrig havde kient Kunsterne.

Mig synes at man ikke kan læse en Historie eller Beskrivelse af noget Folk i Verden, uden at see overalt disse forskrækkelige Fodspor af en tilligemed Kunster og Videnskaber tilvoxende Overdaadighed; og da Schyterne ikke har meget store naturlige Rigdomme, og Vinskibeligheden alerede er bragt saa vidt hos andre Folk, at vi ikke let kan tage Næringen fra dem, vilde Overdaadigheden endnu have skrækkeligere Folger hos os, dersom den gik saa vidt som hos andre.

Du kan ikke troe, hvor meget disse Betragtninger ængste mig, naar jeg tænker paa den ædle Nidkierhed som mange af mine Landsmænd vise for at forbedre sig. Jeg frygter tidt, at meget af det som baade De og Du og jeg anfee for en Forbedring, skal være et Skrit til Fordervelse. Jeg seer en Middelstand imellem den enfoldige og naturlige hvori vore Fædre levede, og den alt for kunstige hvori jeg fandt Perserne: En Tilstand hvori Dyden understøttes ved Ære, Kunst forenes med Naturen og Vittighed med Uskyldighed. Denne Tilstand ønskede jeg Schyterne, men hvor vanskeligt er det ikke at bestemme den; Det er en Sag som fortiener alle redelige og retskafne Menneskers Undersøgning, men ak! den er desværre unyttig i den største Deel af den beboede Verden, hvoraf Frygt regerer den største, Ære en liden, og Dyden den allermindste Deel. De Folk som engang er gaaet over Maadeligheds Grændser, kan ikke gaae tilbage. Men Troglodyterne og Schyterne, disse Folk, hvilke, som Du selv tilstaar, er mindst fordervede af alle, skulle de ikke

under en Anførere som Merkur, hvis Venner er Menneske-Venner, kunde finde denne Middelvei? Skulle det ikke være mueligt at bygge den almindelige Velstand paa saadan en Grund at de sildigste Efterkommere kunde nyde den Lykfalighed som en Forening imellem Dyd og Ære, Natur og Kunst, Vittighed og Uskyldighed tilveiebringer, en Lykfalighed som fast alle andre Folk i Verden ikke har kiendt uden for en meget kort Tid.

Hvor meget ønskede jeg ikke, at en Druide som af vore hellige Bøger har lært at elske sine Lige, en Viis, en Lovgivere som havde Zoroasters Aand, vilde forene deres Indsigt for at udfinde disse Grunde; thi dette veed jeg af lang Eftertanke og af alle Nationers Erfarenhed at Videnskaber, Kunster, Vittighed, Rigdom, Magt og Overflodighed forøge ikke Menneskets Lykfalighed, uden saavit de har Dyden og den sande Ære til Grundvold; men hvad Midlerne angaaer, hvorved disse tilveiebringes, da er der endnu for alle Nationer meget tilbage

at opfinde i en Videnskab, som, endskiønt den er den vigtigste af alle, dog altid har været meest forsømt.

En vitløftig Afhandling derom vilde føre mig langt over Grændserne af et Brev; jeg vil forsøge, om jeg kortelig kan sammendrage nogle af de fornemmeste Midler til at treffe den Middelstand hvor i Lykfalighed findes, og til at stifte den Forening imellem det Gode i Schyternes og Persernes Sæder, som jeg ønskede.

Ære forenes med Dyden, naar man sætter sin Ære i sine Medborgeres Kierlighed, men mere i Efterkommernes end i den nærværende Alders, mere i nogle faa Vises end i Mængdens Domme; naar man viser fortiente Folk en personlig Høiagtelse, som ikke forleder dem til at forlade deres Stand; naar man opfinder saadanne Æres-Tegn, som ikke behøve at understyttes ved Rigdom og Pragt; naar man ikke tillader Folk at søge Æren uden ved at vise sig værdige dertil; naar man uddeler den mere efter de almindelige Domme

end

end efter Ydeſt; naar de Store beære Videnſkaberne, Handelen og Kunſterne med deres egen Flid og Opmerkſomhed og derved dempe den Misundelſe, Rangſyge og Lyſt til at forlade ſin Stand, ſom maa yttre ſig hos de ringere Stænder, derſom de høiere undſee ſig ved deres Forretninger; naar man ikke taaler at Rigdom og Stand misbruges til at undſkylde Laſter og giøre dem til Moder; naar man i Underviisningen og Opdragelſen ſøger at oplyſe de Unge om Borgerens Pligter, at udrydde ſkadelige Fordomme, og at venne Menneſkene til at agte mere det ſande, det gode og det nyttige end det ſtore, det ſmukke og det uſædvanlige.

Kunſten forenes med Naturen, naar man ikke ſøger uden ſaadanne Bequemmeligheder, ſom paſſe ſig til Luftens og Landets Beſkaffenhed; ſom kan voxe eller forarbeides i Landet, eller i det mindſte tilvexles for egne Vahre; ſom er grundede ikke ſaa meget paa Indbildning og Vane, ſom paa en naturlig Fornøielſe; ſom nydes med Maade og ſaaledes

at de ikke giøre Folk kielne, dorske, feige og ubeqvemme til Arbeide og alvorlige Forretninger; naar der er et tilborlig Forhold imellem alle Stænder, og den ringeste Arbeidere nyder sin Deel i den almindelige Velstand; naar de Mægtige ikke drive Pragten saa vit, at de maa giøre Mængden til Trælle eller berøve den det fornødne; naar det er større Ære for Middelstanden at vinde og eie Rigdomme end at forøde dem; naar den Ørkesløses Overdaadighed giøres foragtelig, og Arbeidernes Tarvelighed æres; Naar Lovene give alle saa stor Frihed til at arbeide og fortiene, at ingen kan være fattig uden af Ladhed; Naar alle ærlige Forretninger holdes i Priis og alle lære en Handtering, hvorved de i Nødsfald kunde fortiene deres Brød; Naar man ved Opdragelsen venne de Unge til at kunde baade nyde Beqvemmelighed og til at undvære den; og naar man venner dem til at agte det sindrige, det naturlige, det smukke og det forlystende mere end det kostbare, det rare, det ny og det fremmede.

Vit-

Vittighed forenes med Uskyldighed; Naar man tillader alle Folk unge og gamle al den Frihed som ikke strider mod Pligterne, men derimod har den strengeste Opsigt som mueligt er over Sæderne; Naar man søger mere at forbedre Folk ved Overbeviisning end ved Tvang, mere at forebygge Lasterne end at forøge Strafferne; Naar de Gamle ved deres Venlighed bringe det dertil, at de Unge finde Fornøielse i deres Omgiengelse og forstille sig ikke; Naar begge Kiøn tilig vennes til at omgaaes med hinanden; Naar man venner Folk til at søge mere Sindets end Sandsernes Forlystelser, mere Fornuftens end Indbildningens, mere de offentlige end de private Selskaber; Naar man ikke roser nogen alene fordi han er vittig og behagelig, dersom han ikke tillige er viis, dydig og nyttig; Naar man paa Skue-Pladsen søger at fornøie Tilskuerne enten ved at giøre Feil mod Velanstændigheden latterlige, eller ved at giøre Dyden behagelig; men ikke ved at spotte med Uskyldighed, ikke ved at blotte Dydens Svagheder, ikke ved at sætte Sminke paa Laster, ikke ved at ære dem,

dem, naar de ove's med Dristighed, Snildhed og Lykke; og endelig naar man sætter Vittighed ikke i en vild Brug af Indbildnings Kraften, ikke i den Frekhed hvormed man giver alle Lyster Toilen, ikke i at tale uden at tænke, eller i at handle uden Overlæg, men i en fri Brug af Sindets Kræfter, som er overeensstemmende med Natur, Sandhed og Pligt.

Folkenes Skyts-Engel ledsage selv Schyternes Beherskere og hans Raadgivere ved hvert Skrit som de gisre til at forsge Folkets Velstand! Han oplyse Schyterne om deres sande Beste og give dem de Folelser af Dyd og Ære, uden hvilke deres Lyksalighed ikke kan være fuldkommen og bestandig! Han give dem Indsigt og Lyst til at vælge det Beste af andre Folkes Sæder og Indretninger, for selv at blive det fuldkommeste og meest fornsiede Folk paa Jorden, men for alting bevare dem fra de Laster og den Forderpelse, som har opvakt hans Vrede over saa mange Folk i Asien.

Beskrivelse af Schyterne.

I den Gyldne Alder i Saturns Tid levede vore Fædre i en uskyldig Eenfoldighed; de spiste endnu ikke eller ofrede Dyrene; de levede af Honning og Melk. Deres Fyrster var Fædre for Stammerne. De havde deres egne Hiorde, de vogtede dem selv, de boede, klædede sig og spiste som andre; de drog aarlig om i Stammerne for at dømme; man ydede dem hvert tiende Lam, men de gav denne Overflødighed igien til de Fædre som havde saa mange Børn at de ikke selv kunde føde og udstyre dem alle, til dem hvis Hiorde var fortærede af Sygdomme eller af vilde Dyr. De holt aarlige Giestebuder for de gode Huusfædre, Druiderne giorde Sange til disse Høitider, Hyrderne spillede dem paa deres Fløiter og Hyrdinderne sang dem. De aabnede deres Sandser for alle Naturens Yndigheder, og tillod dem at vidne om Skaberens Godhed i deres blode og uskyldige Hierter. De prisede i disse Sange Fyrsternes og Dommernes Retfærdighed, Lærernes Viisdom, Hyrdernes Oprig-

rigtighed og Hyrdindernes Kydskhed. Mødrene sang siden ofte disse Viser for deres Børn, og Hyrderne for deres Venner og Kiereſter; Grækerne tilstaae selv at vore Fædre har havt Digtere, Sangere, Vise og Lovgivere før de. De ærede Guderne med en enfoldig Oprigtighed og havde Afskye for Grækernes Dyrkelse. De holt det uformuftig at troe, at en Gud kunde forlede Menneskene til saa mange Daarligheder som dem Grækerne begik paa deres Bachus-Fest. Men Ak! denne Lykſalighed varede ikke længe, vi har neppe Spor deraf i vore Historier.

Vore Fædre kunde ikke længe leve for dem selv. Et Folk som boede paa Biergene, og levede af Jagten fandt Veien til deres Sletter, de streifede ind i deres Enge og tog deres Faar bort. deres Hyrder blev nød til at forlade deres Hiorde, og at samle sig til Grændserne for at beskytte dem. De forte Krig først for at forsvare sig, siden af Hevn, derefter af Ære, og omsider af Begierlighed efter Rov og Bytte. De levede i Begyndelsen enige imellem dem selv, fordi de havde intet at trette om, men

da

da de lærte at føre Krig af Ære og Vinde-Lyst, vendte de deres Vaaben mod dem selv. Et uforsigtigt Ord, en Hyrdindes Venlighed bevæbnede de unge Helte mod hinanden; de dræbte deres Lige, deres Venner for at blive roste af deres eget Kiøn og for at behage det andet. De forlode deres Hiorde, for at legge dem efter de Konster som høre til Krigen, de lærte at giøre Skiolde, Pile, Spyd, Buer; de øvede deres Børn i at skyde og ride, og overgik deri saa meget andre Folk at det endog blev til et Ordsprog, at Schyterne forstod ligesaa vel at omgaaes med Buen som Grækerne med Liren: Persiske og Mediske Prindser besøgte vore Torneringer og Ridder-Spil. Krigen giorde Hyrdestanden foragtet. De Schyter som bar Vaaben var alene ædle, og de andre blev Trælle. Schyterne var endda mægtige og talrige, saalænge de lod dem noie med lidet, og ikke fortærede uden Landets Frugter, var der nok til at nære mange Indbyggere; Tapperhed, Arbeide, Noisomhed og Afhold giorde dem saa frugtbare at de endog befolkede de andre Dele af Asien, og saa stær-

stærke at de af Alderdom ofte blev kied af Livet, og for ikke at bære længere paa et skrøbeligt Legeme, enten styrtede dem i Floderne, eller lod dem som Massageterne ofre til Guderne. De holt og da Giestebuder men for at sammensvære dem mod deres Fiender. De ofrede hver hundrede Mand til Guderne, de gav Fyrsterne deres Hoveder i Skat og drak af deres Pander. De sang ogsaa da Viser til Gudernes og Helternes Ære, men deres Guder var Menneske-Hadere og deres Helte Rovere. De lærte omsider at kiende Guld og Solv, men de opgravede det ikke af Jorden, de tilvexlede sig det ikke for Landets Frugter og for deres Hænders Arbeide, de rovede det fra de Persiske Fyrster og fra Kiøbmændene af Tyrus. De vidste ikke at giemme og bruge disse Rigdomme; de forødede dem paa en fremmed Overdaadighed. Denne lærte dem efterhaanden at begiære mange Ting som de ikke havde kient. De blev med Tiden fornødne. Da andre Folk ved Kunster havde lært at beskytte sig saavel at Schyterne ikke mere kunde udplyndre dem merkede disse en Mangel og en Fattig-

tigdom, som de tilforn ikke havde kiendt. En Fattigdom som giorde dem svage og misfornøiede, fordi deres Mægtige lagde Byrderne paa Almuen, og denne vidste ingen Midler til at forhverve. Da saae man i Schytien alle de skadelige Følger af Ulighed, som har styrtet saa mange Folk i den yderste Elændighed. Schyterne var saa lykkelige at de fik raadet Bod derpaa, førend Fordervelsen endnu var bleven almindelig, og da de Følelser af Dyd og Ære som havde besielet deres Fædre endnu ikke var reent udslukkede; De var saa lykkelige at de havde en dydig Mand til Konge; Men han havde ikke Magt nok til at giøre dem saa lykkelige som han vilde. De tog ham til Dommere imellem sig og for at forbinde sig ham endnu mere, giorde de hans égen og alle hans Efterkommeres Lykke uadskillelig fra deres; de overgav ham en uindskrænket Magt uden at betinge sig andre Vilkaar end disse: at han og hans Efterkommere vilde efter de hellige Boger regiere som Menneskers Venner, og altid have dette store Bevis paa deres Folkes Kierlighed og Tillid for Øine. De skulde da søge at

vedligeholde hos Schyterne den Dyd som lagde Grunden til deres Magt. Denne Konge lægede Regieringens Feil; hans Efterkommere forbedrede Lovene; den tredie gav Staten den Ligevægt med sine Naboer, som var fornoden til dens Sikkerhed; og den fierde søgte at legge den Grund i Schyternes Hierter som den viseste Konge har kalt Begyndelsen til Viisdom.

Saaledes banede **Merkurs** Fædre Veien for ham til den Fuldkommenhed hvortil han søger at føre Schyterne. Han følte i det Øieblik, da han besteeg Thronen, den Drift, som er **Gudernes** Tolk, ved hvilken de aabenbare Dydens Skionhed for ædle Siæle, og indgive dem lykkelig Anslag til at opfylde deres Pligter; Alle de Schyter som fortiente at blive lykkeligere, hørte strax i deres Hierter en Stemme som sagde dem at de kunde blive fuldkommere. Vore Druider aabnede de hellige Bøger for at lære Folket Menneskets og Borgerens Pligter. De talede som Gudernes Sendebud Dydens venlige og indtagende Sprog. De skiulte ikke noget af alt det som kunde være Mene-

neskene nyttigt at vide. De nedbrød alle de Afguder, som Hovmod, Myndighed og Ælde havde opsat i Viisdommens Templer, de borttog alle Vankundigheds Skiul, og foragtede al den Kundskab som ikke oplyser og forbedrer. Vore Ædle søgte ved Videnskab og Dyd at giøre sig værdige til den Ære som deres Fædre havde fortient ved deres Vaaben. Vankundighed, Avindsyge og Ladhed søgte forgieves at giøre Modstand. Viisdommens Tilbedere frygtede ikke for at angribe dem i deres Forskandsninger og Gudinden bedækkede dem med sit Skiold. Vore Skialdrere og vore Kunstnere var ligesaa lykkelige i at fordrive den falske Vittighed. Velanstændighed blev indført paa Skuepladsen, Naturen fremskinnede i alle Kunsterne, Sandhed og Pligt veiledede Digterne. Kiøbmanden lærte at kiende de Midler hvorved han kunde berige sig selv uden Statens Tab og forskaffe mange af sine Medborgere Næring. Agerdyrkeren blev opmuntret til mere Flid. Han fant paa hans egen Grund en nye Kilde til Rigdom som han ikke før havde kient. Men hvo kan opreg-

regne alt hvad der er giort og hvad der kan gisres, naar en paa Kierlighed grundet Forbindelse imellem Regenten og Folket har antændt saadan en brændende Nidkierhed i alle Hierter, at ingen troer at han er Fuldkommenhed saa nær, at han jo ønskede endnu at komme den nærmere! Og naar alle ønske at legge saadan en Grund til Efterkommernes Lykke, at disse ikke skal have andet at gisre end at vedligeholde den!

Imprimat. in fidem Protocolli.

J. B. BASEDOW.

